

muusika

Nr 8/9
august
september
2009
hind 35.-

Kristjan Järvi

Progerocki ajalugu

Pianist Demidenko
vanadest klahv-
instrumentidest

Muljeid
suvefestivalidest

septembris

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

8. september kell 18.00

EMTA kammersaal
kontserdisari
HEINO ELLERI klaverimuusika II
STEN LASSMANN (klaver)

10. september kell 14.00

EMTA kammersaal
TOHO GAKUEN COLLEGE (Jaapan)
ja EMTA üliõpilased

**EMTA 90
JUUBELIÜRITUSED**

**15. september
HELISEV MAJA**

EMTA 90. juubeliaasta
programmi tutvustav üritus ja
elektronmuusika kontsert

11.30 mälestustahvli avamine
EMTA esimese õppehoone, praeguse
Georg Otsa nimelise Tallinna
Muusikakooli asukohas

11.45 rongkäik EMTAsse
12.00 ürituse HELISEV MAJA
avamine EMTA tulevase
kontserdisaali juures

12.10-12.30 muusikalised
etteasted

12.30 pressibriifing ja EMTA 90.
juubeli duubelplaadi esitlus

12.30-15.00 avatud tunnid
18.00 elektronmuusikateoste
kontsert EMTA kammersaalis
Lepo Sumera "Mäng kahele", Rauno
Remme

"Gen Ision", Hans-Gunter Lock
Kvintett, Margo Kõlar uudisteos

23.-26. september

Eesti Muusika- ja
Teatriakadeemia SÜGISFESTIVAL

26.-27. september

ABAMi rektorite konverents

27. september kell 12.00-14.00

Mälestusküünalde süütamine
EMTA endistele õppejõududele
kalmistutel üle Eesti

27. september kell 13.00

Estonia kontserdisaal
LÕUNAKONTSERT
ABAMi sümfooniaorkester, dirigent
Paul Mägi
Piletid 50.-

27. september kell 16.00

Estonia kontserdisaal
**EMTA 90. aastapäeva KONTSERT-
AKTUS**
ABAMi sümfooniaorkester, dirigent
Paul Mägi
Piletid 50.-

27. september kell 20.00

EMTA vilistlasõhtu

Kontsertide üldplaanis võib esineda
muudatusi

Intro 8-9/2009

Meedia edastab ikka ja jälle teateid järjekordsest finantskokkuhoiust. Keerulistest aegadest hoolimata avati Tallinnas kaks uut kontserdipaika. Üks neist on Tõnu Kaljuste innustusel loodud Nargen Hall endise Noblessneri tehase valukojas, mida testiti 23. augustil Lera Auerbachi "Vene reekviemiga". Endise Sakala keskuse asemele rajati suurejooneline Nokia kontserdimaja. Oktoobrikuus esineb seal Francis Goya ning 24. oktoobril Dmitri Hvorostovski koos Ivari Iljaga.

Kontserdihooja esimeses pooles tulevad Eestisse nimekad solistid viuldajad Sarah Chang ja Cecilia Ziliacus, pianistid Peeter Laul ja Boris Berezovski. Noortest, endale juba väljaspool Eestitki nime teinud muusikutest saab kuulda näiteks lauljaid Monika-Evelin Liivi ja Liisi Kasenõmme ning tšellist Indrek Leivategijat.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kai Tamm** kai.tamm@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
Aastatellimus **295** krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Kristjan Järvi
FOTO ERAKOGUST

muusika

KAVA

SOOLO

2 Kristel Kossar. Kristjan Järvi – muusikaalne maailmakodanik

BAGATELLID

8 Nele-Eva Steinfeld. Uudiseid maailmast

EKSPRESSIOON

10 Tamara Unanova. Nikolai Demidenko: "Klaverid on elusolevused, igapäev on oma hääl ja iseloom" I

STUDIUM

13 Urmo Kohv. Purpurkuninga õukonnas. Progressiivse (rock)muusika sünnist ja arengust I
18 Triinu Ojamaa. Inim-rütmimasin. *Beatbox* Eestis

HOMMAGE

20 Tiiu Tosso. Inimene, kes suutis aastaid olla eesti muusika ülalhoidja. Juhan Aavik 125

MODULATSIOON

24 Joosep Sang. Jazz massidele. 44. "Pori Jazz"
25 Madli-Liis Parts. "Moldejazz" armastab erilisi koosseise

STUDIUM

26 Airi Liimets. Rahvusvahelisest konverentsist "Muusika koolis ja väljaspool kooli" Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias

MODULATSIOON

28 Tiia Teder. Händeli asjad

IMPRESSIOONID

32 Ivalo Randalu. Suure-Jaani soojuses
35 Ia Rimmel. Haaravad ja glamuursed Saaremaa ooperipäevad
36 Maarja Kindel. Massenet' lavastused: näited sellest, kui oluline on ikkagi tervik
38 Mart Jaanson. VIII ENHF – oleviku ja mineviku tasakaalus
40 Alo Põldmäe. "Klaaspärlimäng" Emajõe Ateenas Tartus
42 Kristiina Are. Festivalipäevik: Viljandi XXIV Vanamuusika Festival
44 Aet Mikli. Tallinna Kitarrifestival
46 Tui Hirv. Värttinä – tugeva rahvusliku vundamendiga moodne pealisehitus

BAGATELLID

47 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

52 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

55 Valik septembrikuu muusikasündmusi

FOTO ERAKOGUST

SOOLO

Kristjan Järvi – musikaalne maailmakodanik

KRISTEL KOSSAR

ajakirjanik

Kineetiline jõud, mis dirigendipuldis lahvatav, just nagu noor Leonard Bernstein – nõnda tituleeritakse Kristjan Järvit (37). Või siis öeldakse, et spontaanne ja dünaamiline noorim Järvi on laval ennekõike oma isa, maestro Neeme Järvi moodi. Aga tegelikult on Kristjan hoopis isemoodi.

Neeme Järvi häälest kiirgab suurt soojust, kui tal tema nooremast pojast kõnelda palun.

“Eks Kristjan ole selles mõttes küll minu moodi, et ta võtab asja ette ja teeb kohe ära. Mina olen ka eluaeg nõnda toiminud – Pärt tuli uue tükiga, kohe lindistasin ära. Niisama kui Rääts või Tamberg uudisloominguga tulid, võtsime need raadios kohe linti. Esiettekanded olid kogu aeg ja tohutul palju mängisime kaasaegset muusikat,” räägib Neeme Järvi. “Kristjanil on samuti tohutu repertuaar! Ta juhatab peast Ameerika ühe kuulsama helilooja John Adamsi loomingut. Või võtab Stravinski “Kevadpühitsuse”, paneb partituuri kinni ja juhatab – kõige raskem tükk, mida üldse peast juhatada; nii palju taktimõõte... aga tal tuleb see kuidagi iseenesest. Tal on kohe niisugune vaist, et: noh, teeme nüüd ära!”

Nii ongi kuulajad-vaatajad näinud “miljoni dollari naeratusena” energilist noort Järvit näiteks Pärnu Rannahotelli katusel oma Absolute Ensemble’it juhatamas. Selle kuueteistkümne aasta eest loodud mõttekaaslaste seltskonnaga eksperimenteerib ta jätkuvalt. Varem valasid nad kontserdiprogrammis näiteks Tüüri ja Stravinski loomingulised killud üle moodsa *drum’n’bass sound*’iga, nende helikandja “Absolute Mix” koondas piire ületavalt nüüdismuusikat ja jazzit, Adamsit, Reichi, Colemani ja Sumerat; “Music in a Cham-

Järvi perekond Aram Hatšaturjaniga. Kristjan vasakul isa süles.

Poiss, kes tahtis lapsepõlves proovida lendamist.

FOTOD ERAKOGUST

ber” sisaldas klassikute Mahleri, Debussy ja Bruckneri kõrval ka Schönbergi ja Bergi; “Rocketeya” oli pühendatud ladinaameerika muusikale. “Scratchband” pakkus hoopistükki eksperimentaalset Zappat ning Hendrixit, projekt pealkirjaga “Absolute Zappa” oli samuti kantud Frank Zappa muusikast, ja rännule maakera teisele poole viis araabia muusikat sisaldav “Arabian Nights”, kus tegi kaasa hulk Liibanonist, Tuneesiast ning mujalt pärit muusikuid, samuti terve ansambel ja heliloojad, näiteks saksofonist ja helilooja Daniel Schnyder, kontrabassimängija Peter Herbert jt.

Lisame siia ritta ka projekti nimega “Absolute Remixed and Scratched Up”, kus leidub elektroonilist muusikat ja räppi. Seega on piiriületus, mida enamik tõsimuusikuid pelgab kui põrgutulud, Kristjan Järvi jaoks kõigest järjekordne väljakutse.

“Meil on ansambelis heas mõttes hullumeelsed muusikud, täielikud entusiastid – tahavad seda tunnet, mis oli neil siis, kui muusikategemist alustasid. Alguses on entusiasm ja huvi, pärastpoole kipub peale tulema akadeemilisus. Eriti kui oled tegev klassikalises muusikas, räägitakse hommikust õhtuni, kui tähtis on olla tõsine,” muigab ta.

On aasta 2003, istume pärast tema õnnestunud ülesastumist ühes Amsterdamis pisikeses kohvikus. Riskialti eksperimenteerijana tuntud Järvi käe all saab aga isegi muidu nii ontlikust pühapäevakontserdist hetkega *one big jam session*. Tolsamal Amsterdamis kontserdil suure orkestriga ette kantud Duke Ellingtoni jazzivõnked tõstsid valdavalt vanemaealise publiku toolidelt saali vahekäi-

Kuidas nägi välja Kristjan Järvi esimene klaveritund?

“Ma ronisin tegelikult hoopis klaveri alla. Õpetaja Sillakivi tuli vanemate soovil meile mind õpetama ja teatas siis neile, et tema enam mind ei õpeta. Nood küsisid, et miks. Sest et Kristjan ronis klaveri alla ega tule enam välja, vastas pedagoog.

Mulle siia maani ei meeldi, kui mind sunnitakse midagi tegema. Ma ei kuula sõna, kui pean tegema asju, mis mulle ei meeldi.”

ku tantsima. “Mind huvitab kõik uus, mis muusikas sünnib. Mu meelest on jazzis, tänapäeva pop- ja rockmuusikas, räpis jne küllaltki palju loovust.

Ma lõimin erinevaid muusikastiile puhtalt sellepärast, et see meeldib mulle!” teatab Kristjan ning teeb Absolute’iga näiteks päris teistmoodi Bachi.

Eestimaa ja Eesti muusika

Kange eesti juurikas istub aga suurlinnas New Yorgis üles kasvunud noores mehes jätkuvalt kõvasti sees. Igas maailma nurgas on ta püüdnud eesti muusikat ette kanda, samuti seda plaadistada. “Kui meie, eesti muusikud, eesti muusikat ei tee, kes siis veel?! Muidu jäämegi vene ja saksa repertuaari juurde,” arutleb ta ning toob näiteks Eesti flöödimuusika helikandjal “Musica Triste”. “See sai alguse Tubina flöödisonaadist, mille lasin Charles Colemanil ära orkestreerida. See on väga ilus teos, Maarika esitab seda fantastiliselt! Eestis on palju selliseid teoseid, nagu “Musica Triste’il” leida võib, aga kellel on huvi nende plaadistamise vastu? Eestis tahavad kõik plaadistada nüüdismuusikat, aga oluline on tunda ka oma muusikalist ajalugu,” räägib ta. “Tähtis on see, et materjal kui ajalooline dokument oleks salvestatuna arhiivis; ükskõik, kas seda ostab viis või viis tuhat inimest, mind ei motiveeri mitte kasum, vaid just fakt, et inimesed saavad teadlikuks näiteks Tubina flöödisonaadi olemasolust. Skandinaavias on rahvamuusika esitamine auasi. Kogu klassikaline muusika Beethovenist Tubinani on üles ehitatud rahvamuusikale, ma ei tea, kas inimesed saavad sellest aru ja on ka kuidagi liigutatud. Need ongi muusikas parimad momendid!” ei hoi a noor dirigent emotsioone vaos. ‘Peeaeagu igal aastal on ta korraks sünnimaale põigunud. 2006. aastal sõidab Kristjan ERSOga väikesele Kihnu saarele, et sealses kultuurimajas ette kanda “Tubina tantsud”. See on teine kord, kui täismahus sümfooniaorkester väikesaart väisab; aastakümnete eest viis praam Kihnule Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri koos oma toonase peadirigendi Neeme Järviga. Eduard Tubina muusika noore Järvi käe all kõnetab puupüsti täis saali nõnda, et ühtviisi rõõmsalt kopsab vastu põrandat nii verisulis, nokkmütsiga selli kui ka

Mõni varajane lapseõlvemälestus?

“Weizenbergi tänaval, kus me elasime, oli suur rõdu, nii suur, et seal võis suisa ringi joosta. Isa kartis, et me kukume üle rõduääre, ja ehitas sinna aia ümber, aga mul oli ikka nii suur uudishimu, et ronisin aiast üle ja olin juba, pea ees, alla lendamas. Jäin õnneks kinni... all oli suur briketihunnik ja ma mõtlesin, et kui kukun sinna sisse, jään ellu. Õnneks tuli ema karjumise peale kohale ja päästis mu ära.

Aga Kirbu, meie maakoht Pärnumaal, on meeles ja vana-ema, kellega õppisime ilusti mu nime kirjutama. Viru hotell tundus lapsele ikka hiiglama suur ja kui 1989. aastal Eestisse naasin, imestasin – nii väike ta ongi! Eks aastad pilvelõhkujate keskel olnud mind mõjutanud.”

triibulises kõrdis laulumemme jalg. Hommikuvalges istume Kristjaniga lahesopis vana paadi ninas ja räägime Eestist ja muusikast. “Tead, see eesti muusika tuleb ikka siit,” ütleb Kristjan ning paneb käe südamele. “Minu jaoks on see kõige põnevam asi. Ma naudin ürgset jõudu, mis selles muusikas on.”

Kusagil kaugemal häälitseb lind. Meri loksus laisalt ärkamise rütmis. “Kuuled? Kõik need looduse hääled ongi eesti muusika. Inimesed ja atmosfäär, ka see on eesti muusika,” kõneleb mees. “Mulle meeldis siin Kihnul olla. Näha, et meie eesti rahva kultuur pole kuhugi kadunud. Et see pole mingi mütoloogiline pilt

rahvast, kes me kunagi olime, aga nüüd oleme kõik kapitalistideks muutunud ja ära linnadesse kolinud. See kõik on alles.” Ja mulle meenub, et ühes varasemas intervjuus küsisin kord temalt, missugune muusika noore dirigendi hingekeeli kõige enam puudutab. “Eesti muusikast ilusamat pole maailmas olemaski,” vastas ta kõhklemata.

Marsruudil Viin-maailm-Viin

“Kui ma Eestisse tulen, on mul alati tunne, justkui naaseksin koju,” räägib Kristjan. “Mitte niimoodi, et tulen kuhugi toredasse kohta, kus saab eesti keelt rääkida ja puha. Ma olen lihtsalt kodus ning mul pole niisugust tunnet, et peaksin kuidagi teistmoodi käituma. Olen selline, nagu olen.”

Kristjan oli seitsmene, kui maestro Neeme Järvi, ERSO peadirigent ning Nõukogude Liidu üks armastatumaid dirigente, otsustas pere Eestist kaasa võtta ja diktatuuri kammitsaist igaveseks vabaneda. 1980. aasta 5. jaanuaril viis rong Järvid, mõnikümme dollarit taskus ja igaühel paar kohvrit käes, Nõukogude Liidu läänepiirile, sealt edasi Viini. “Ega mina täpselt ei teadnud, kuhu me läheme, sest vanemad ei julgenud mulle seletada: äkki väike laps hakkab latrama. Järgmine mälestus on juba Viinist: kuidas käisin seal kommipoes ääreni värvilisi komme täis riulite vahel, suu lahti – ma polnud varem ju midagi niisugust näinud!” meenutab Kristjan. Sealt edasi siirduti heade inimeste toel Ameerikasse, nõnda et kooli läks Kristjan juba ookeani taga. Järgnesid klaveriõpin-

Oma Baltic Youth Orchestra.

PRESSIFOTO

Poja Finniga partituuri uurimas.

FOTO ERAKOGUST

gud Manhattani muusikakoolis, samuti jõudis ta Michigani ülikoolis dirigeerimist tudeerida.

“Eks see Ameerikas elamine on mind kindlasti kujundanud,” mõnab dirigent. “Kõik arvavad, et Ameerika on keskpärane, kultuurita paik – aga see on jama. Kui satud seal heasse seltskonda, kus kogu aeg midagi sünnib, kus inimesed on isemoodi ja huvitavad, kui teed palju tööd, siis on kõik võimalik.”

“Minu vanemad tekitasid mulle suurepärase kasvamise keskkonna, kuigi alustada tuli otsast peale – kakskümmend dollarit ja igaühel kaks kohvrit, rohkem mitte midagi! Tänu sõpradele saime jalad alla ja pean ütleva, et Ameerika on mulle väga palju andnud. Eestlust hoidis aga samuti pere üleval – isa-ema, Paavo ja Maarika.”

Olgugi et 2009 aasta suvel kohtume taas Eestimaa pinnal, asub Kristjani praegune päris kodu hoopis Viinis. Kuus aastat sealse Tonkünstler-orkestri peadirigendina koos “eht saksa muusika ekspertide” seltsis, nagu Kristjan neid kutsub, on meest enda sõnul oluliselt mõjutanud. “Kui võrdlen ennast dirigendina kümne aasta taguse ajaga, siis tundub, justkui ei osanuks ma kümme aastat tagasi üldse mitte midagi, isegi mitte mõelda, rääkimata sellest, kuidas olla. Ainus, mis mul oli, oli energia ja vaba vaim. Nüüd on

sellele lisandunud kümme aastat kogemust erinevate orkestritega, erineva repertuaariga, samuti erinevate traditsioonide ja keeltega.”

Viimasel ajal viib esinemisgraafik Kristjan Järviit aina sagedamini maailmanimede, teiste seas näiteks Londoni sümfooniaorkestri, Leipzigi Gewandhaus-orkestri või siis Prantsusmaa rahvusorkestri ette. “Mul on tunne, et hakkan aina paremini haarama seda, mida muusika tegemine või dirigeerimine tegelikult tähendab. Kuid see vaba vaim, iseolemine ja artistlikkus on kõige tähtsam – tee seda, mida teed, ja ära karda kunagi oma visiooni ellu viia,” kõlab Kristjani seisukoht. “Samas pole mul tarvis olla mässaja.”

Tänavu suvel Eestimaalgi esinenud ja Läänemere riikide noori andeid ühendavast Baltic Youth Philharmonicust on saamas Kristjan Järvi südameasi. “Muusikaharidus on mulle tähtis,” rõhustab ta. “See on Läänemere-äärsete riikide noorte muusikute kohtumispunkt. Mu eesmärgiks on luua järgmise kümnendi jooksul selle baasil tõeline institutsioon, et noorteorkestrist kasvaks välja tugev sümfooniaorkester ning pedagogide-mentorite võrgustik, kes edaspidi suurepäraseid noori muusikuid koolitaks. Nii täidaksime praegu muusikahariduses valitseva tühimiku,” kõneleb ta. “See on väga pikaajaline projekt.”

Ta mõnab, et üks periood elus Viini Tonkünstler-orkestri

peadirigendina sai tema enda jaoks lihtsalt otsa. “Ma lähen edasi,” räägib ta. “Neid orkestreid, mida praegu Londonis, Pariisis või Berliinis juhatan, ei saa varasemaga võrrelda – võimalused on praegu väga suured. Ma tegin Tonkünstleriga kõik, mida suutsin, tõstsin orkestri muusikalist ja tehnilist kvaliteeti. Nüüd peab keegi teatepulgale üle võtma ning tööd jätkama; ees seisab aga väga pikk periood, kuna orkester dramaatilisel enam ei muutu. Mina aga ei näe ennast järgmised kaksteist aastat seda tööd tegemas. Tahan tegelda ennekõike rahvusvaheliste projektidega. Mu pere elab Viinis, üks poeg New Yorgis, mu naine Hayley on austraallanna – mõnes mõttes on mu kodugi justkui igal pool, kuhu reisin. Elan niisugust imelikku elu,” nendib ta.

“Palju asju, millest kümme aastat tagasi unistasin, olen nüüdseks teoks teinud,” räägib Kristjan Järvi. “Mul on olnud õnn plaadistada suurepärase muusikutega, teha muusikat erinevates žanrites, seista dirigendina väga heade orkestrite ees. Et midagi niisugust sai üldse teoks, see on suurepärane! Lisaks kolm last, ilus naine – nii et mul on jubedalt vedanud.” Paari aasta eest möönis Kristjan Järvi ühes intervjuus, et ammutab inspiratsiooni ikka ja ainult armastusest – seal tuleb jõud, mis kirglike muusikaalsete võngete poolest tuntud dirigenti käigus hoiab. “Kirg on üldse kõige tähtsam asi! Ilma selleta ei tule midagi välja, ei elus ega muusikas. Muidu veeteerib inimene lihtsalt niisama: tõuseb, sööb, läheb tööle, tuleb koju ja läheb magama. Ilma kireta pole mõtet elada,” pöörab ta.

Neeme Järvi, Kristjani isa: “Mul on väga hea meel oma toredate poegade Kristjani ja Paavo üle, kes maailma mastaabis tööd teevad. Oma olemuselt ja tööstiililt, samuti suhtumise poolest heliloojatesse on nad küll väga erinevad, samas aga andekad ja toredad, oma kindlate ideedega, mida ellu viivad.

Tonkünstler-orkester, mille peadirigent Kristjan oli, on täielik tippasi – olla Viinis peadirigent, plaadistada Schmidt oratoorium “Das Buch mit Sieben Siegel” või Bernsteini “Mess” ja Haydni sümfooniad! Lisaks on ta jõudnud teha igasuguseid moodsaid asju, näiteks jazz'i, samuti saavutada aastaid kestva kontakti nii mõnegi maailmamainega orkestriga.

Kristjanil on alati väga toredad ideed. Ta leiab, et hea muusika ei pea alati olema üksnes sümfoonia suure sümfooniaorkestriga, vaid igasugune muusika. Tõsised muusikud võib-olla vaatavad ta tegemistele viltu, et mis ta teeb seal jazz'i, Zappat ja araabia muusikat, kuid minu arvates on see just õige, kaasaegne lähenemine. Ta tuli Berliini, juhatas seal türgi ja aafrika muusikat – öelge üks teine dirigent, kes seda teeb? Aga tema, näed, võtab kätte ja teeb, saal on puupüsti rahvast täis. Tal on huvi niisuguste asjade vastu.

Baltic Youth Philharmonicust on saamas tema uus armastus, haruldaselt hea noorte sümfooniaorkester, toreda perspektiiviga. Siis on ta Baseli kammerorkestri kunstiline nõustaja – samuti väga tuntud kollektiiv, nii et sel poisil liiguvad peas toredad mõtted ja ma olen tema üle väga uhke.

Kristjanil on kolm last, ka nendega tuleb tegelda. Naer on tal aga alati suul, isegi väsinuna säilitab ta ikka oma optimistliku meele. Olgugi et inglise keelega ja Ameerikas üles kasvanud, oma südamega on ta Eesti küljes kinni. Kui vähegi võimalik, tuleb Eestisse ja teeb siin projekte, mitte ei löö käega. Nii et me oleme ikka eestlased.”

Teeb head. Laste muusikaharidus on Kristjanil alati südamele olnud. Neli aastat tagasi pani Kristjan aluse vähekindlustatud laste loovharidust edendavale projektile “Loov laps: aitame lapsed muusika juurde.”

FOTO ELMO RIIG / SCANPIX

Arvo Pärtiga.

FOTO ERAKOGUST

NELE-EVA STEINFELD
pianist

Cecilia Bartoli pälvis Léonie Sonningi auhinna

Ooperistaar Cecilia Bartoli pälvis hiljuti maailma ühe mainekama Taani Léonie Sonningi auhinna. Žürii valis 42-aastase itaalia metsosoprani välja tema unikaalse häälekõla, ülivirtuosose vokaaltehnika ja koloratuurse võimekuse tõttu ning nimetas Bartolit tänapäeva suurimaks ooperidiivaks, kelle mõju publikule olevat niisama suur kui omal ajal Maria Callasel.

Erinevalt ooperilauljatest, kelle häääl saavutab küpsuse kolmekümnendates eluaastates, alustas Bartoli professionaalsete lauljate tütrena karjääri rahvusvahelistel laval juba 20-aastaselt. Pole ka ime, et esimesed dirigendid, kellega ta koostööd tegi, olid sellised meistrid nagu Herbert von Karajan, Daniel Barenboim ja Nikolaus Harnoncourt, kes märkasid noore laulja annet juba siis, kui tal olid alles pooleli õpingud kodulinnas Roomas. Dirigentidest mentorite käe all kasvas Bartoli kuulsus kiiresti ning enim hinnati tema rolle Mozarti ja Rossini ooperites. Praeguseks on Bartoli jaoks kodused kõik maailma suurimad lavad, alustades La Scalast ja lõpetades Covent Gardeniga.

Sonningi auhinda antakse välja alates 1959. aastast. Esimesena pälvis selle Igor Stravinski. Võitjate seas on läbi aegade olnud veel sellised nimed nagu Mstislav Rostropovitš, Leonard Bernstein, Birgit Nilsson, Anne-Sophie Mutter, Dietrich Fischer-Dieskau, Andrés Schiff ning ainsa eestlasena Arvo Pärt. Auhinna pidulik kättemine Bartolile leiab aset 16. juunil 2010. aastal Kopenhaageni Tivoli pargis toimival kontserdil. Nagu auhinna võitnutel kombeks on, annab Bartoli koos kontserdiga meistrklassi Taani Kuninglikus Muusikaakadeemias.

Lorin Maazel jätab huvasti New Yorgi Filharmoonikutega

Lorin Maazel jättis hiljuti huvasti New Yorgi Filharmoonikute peadirigendi ametiga. Ta tegutses selle Ameerika vanima (1842) orkestri peadirigendina 2002. aastast. Oma viimaseks kontserdiks valis

78-aastane Maazel Gustav Mahleri grandioosse Kaheksanda sümfoonia, mida helilooja ise pidas sedavõrd võimsaks, et niimetaski oma eelnenud sümfooniaid vaid selle oopuse prelüüdiks.

Gustav Mahler juhatas oma Kaheksandat sümfooniat esmakordselt 1910. aastal Münchenis, mil laval oli kokku ligemale tuhat orkestranti ja koorilauljat ning seepärast kutsutakse teost sageli "Sümfooniaks tuhandele". Tänapäeval aetakse läbi muidugi umbes kolmandikuga sellest koosseisust ning Maazeli hüvastijätukontserdil oli Avery Fischer Halli laval 350 muusikut.

New Yorgi Filharmoonikud on üks umbes saja viiekümnest orkestrist, mida imelapsena tuntuks saanud Lorin Maazel on oma muusikutee jooksul juhatanud. Juudi-ameerika peres Prantsusmaal sündinud ning varases lapsepõlves Ameerikasse kolinud Maazel alustas dirigeerimisõpinguid 7-aastaselt. Tema debüüt leidis aset aasta hiljem ning 12-aastaselt juhatas ta kontsertturneedel juba Ameerika suurimaid orkestreid. Aastatel 1965–1971 tegutses Maazel Berliini Ooperi kunstilise juhina, samuti juhatas ta kümme aastat Clevelandi orkestrit, jätkates hiljem tööd Viini Riigiooperi, Pittsburghi sümfooniaorkestri ja Valencia ooperimaja juures. New Yorgi Filharmoonikute peadirigendiks saamist pidas Maazel juba noorusest peale ülimaks väljakutseks ning dirigenditöö absoluutseks tipuks, pärast mida ei pea ta enam vajalikuks püsiva ametikoha pidamist. Ühes intervjuus on Maazel heitnud nalja selle üle, et kunagi arvas ta, et paneb dirigendiameti maha 95-aastaselt, märkides, et kui sellesse vanusesse jõuab, siis mõtleb veel kindlasti ümber. Maazelil on aga põhjust loota heale tervisele ja geenidele, sest tolle ütluse ajal oli tema 106-aastane isa täie elu ja tervise juures.

Uuel hooajal saab New Yorgi Filharmoonikute peadirigendiks Alan Gilbert. 1967. aastal New Yorgis sündinud Gilberti vanemad on mõlemad selle orkestri viiuldajad ning tema jaapanlannast ema mängib seal tänaseni. Gilbert alustas oma dirigendikarjääri 1995. aastal Clevelandi sümfooniaorkestri juures, jätkates aastatel 2000–2008 Stockholmi Kuningliku Filharmooniaorkestri peadirigendina. New Yorgi Filharmoonikute ette astus Gilbert esmakordselt 2001. aastal. Olles sellest ajast peale andnud orkestriga kokku 37 kontserti, määrati ta Maazeli järel orkestri peadirigendiks. Gilberti puhul on tegu esimese New Yorgis sündinud dirigendiga sel ametikohal ning orkestriga veedab ta viie aasta pikkuse lepingu kohaselt hooajast kaksteist nädalat.

Uued klaveriteosed Mozartilt
Rahvusvaheline Mozarteumi fond Salzburgis teatas hiljuti, et on leitud kaks uut Mozarti teost, komponeeritud arvatavasti seitsme või kaheksa aasta vanuselt. Üks käsikirjadest on ulatuslik instrumentaal-kontserdi osa ning teise puhul on tegemist fragmendiga klaveriprelüüdist. Muusikaloosid on avastuse üle väga rõõmsad, sest ühe partituuri puhul on tegu Mozarti ühe varaseima orkestriteosega, kuigi reaalsed orkestripartiid puuduvad. Harvardi ülikooli professori Christoph Wolffi sõnul on uus info ja materjal äärmiselt olulised, aidates mõista noore helilooja mõttemaailma. Avastatud teostes võib näha suurt fantaasialendu. Üksteise otsa on lükitud kõikvõimalikke tehniliselt keerukaid elemente, mis annab tunnistust säravast andest, ent vahest ka pisut vähesest komponeerimiskogemusest. Seega võib arvata, et lapsgeenius esitas neid teoseid klaveril ning kirja pani need oletatavasti noore helilooja isa Leopold Mozart. Uurijate sõnul võib stiililiste elementide tõttu välistada, et teosed oleks kirjutatud Leopold ise, kes oli ju samuti tunnustatud viiuldaja ning helilooja.

Kogumik nimega "Nannerl's Music Book", milles sisaldusid ka kõnealused ja senini anonüümseks peetud klaveriteosed, on Mozarteumi fondis olnud juba üle saja aasta. Värske avastus sündis tänu Ulrich Leisingerile, kes hakkas nimetatud partituure lähemalt uurima. Meediale tutvustati värskeid leide augusti algul, mil teoseid esitas Mozartile kuulunud haamerklaveril

Kaunis sopran Jekaterina Šerbatšenko, kuulsa Cardiffi laulukonkursi võitja.

Florian Birsak. Kontsert toimus Mozarti perekonna Salzburgi residentsis.

Nimetatud partituuride puhul pole sugugi tegemist ainsate Mozartile omistatud teostega, mis viimasel ajal päevavalgele on tulnud. Aastal 2006, mil kõikjal maailmas tähistati Mozarti 250. sünniaastapäeva, leiti Salzburgist klaverinoot, mida peeti helilooja varaseks teoseks. Mõõdunud aasta mais avastati Lõuna-Poolast Jasna Gora roomakatoliku kloostrist kolm müstilist käsikirja, mille võimalik autor on samuti Mozart. Paar kuud hiljem, septembris leiti Prantsusmaalt Nantes'i linna raamatukogust Mozarti partituur, mis oli raamatukogu arhiivis seisnud üle saja aastat ning mis lisati kahtlusteta geniaalse helilooja teoste nimistusse.

Uudiseid konkursimaailmast

Kuigi muusikutele mõeldud võistumängimiste arv maailmas on peaaegu loendamatu, on siiski veel olemas selgelt eristuvaid ja mainekaid konkursse, mille võitjad leiavad enamasti tee maailma suurimatele kontserdilavadele. Üheks selliseks on kindlasti Cardiffi konkurss, mis on vist üks olulisim ooperilauljate suunatud võistlus maailmas, ning Van Cliburni nimeline rahvusvaheline pianistide konkurss Texases.

BBC korraldatud Cardiffi laulukonkurss toimub alates 1983. aastast iga kahe

aasta järel ning tänavu osutus võitjaks vene sopran Jekaterina Šerbatšenko. Lõppvoorusse valiti 25 lauljat 600 osavõtja hulgest 68 riigist. Kolmekümne kahe aastase kauni lauljanna sõnul on see tema elu suurim saavutus. Šerbatšenkol õnnestus seljataha jätta Jaapani, Itaalia, Ukraina ja Tšehhi finalistid-konkurendid. Cardiffi konkursi üldisest ulatusest annavad aimu näiteks sellised nimed nagu Dimitri Hvorostovski, Karita Mattila või Bryn Terfel, sest nimetatud lauljatele oli samuti Cardiffi konkurss omal ajal hüppelauaks suurde muusika-maailma.

Van Cliburni nimelisel rahvusvahelisel pianistide konkursil Texases anti tänavu juunis välja lausa kaks kuldmedalit. Kokku seitseteist päeva kestnud pingelise konkursi parimateks pianistideks kuulutati 19-aastane Haochen Zhang Hiinast ning 20-aastane Nobuyuki Tsujii Jaapanist. Kahest võitjast osutus publiku vaieldamatuks lemmikuks pimedana sündinud jaapanlane Nobuyuki Tsujii. Tänavused kolmkümmend võistlejat valiti välja 157 kandidaadi hulgest ning tegemist on teise korraga 1962. aastal alguse saanud konkursi ajaloos, kus kuldmedalit jagavad kaks pianisti. Viimati leidis selline juhtum aset aastal 2001, mil võitjateks olid Olga Kern ja Stanislav Ioudenitš.

Rootsi Raadio P2 resideerivaks heliloo-

Cliburni konkursi võitja, pime pianist Nobuyuki Tsujii.
FOTOD INTERNETIST

jaks valiti Mirjam Tally

Mais avalikustas Rootsi Raadio P2 hooajal 2009–2011 raadio juures resideeriva helilooja, kelleks on Gotlandi saarel Visby linnas tegutsev eesti helilooja Mirjam Tally. Tally elab Rootsis juba kolmandat aastat ning tema tegevus on nii seal kui mujal maailmas viimasel ajal märkimisväärsed tähelepanu äratanud. Aastal 2008 pälvis Tally Rootsi Kuninglikult Muusikaakadeemialt Lilla Christ Johnsoni auhinna orkestriteose “Turbulence” (2006) eest. Sama teos tõi tänavu kevadel Pariisis toimunud heliloojate rostrumil Tallyle 57 helitöö seas viienda koha.

Raadio juures resideeriva helilooja ametiaeg kestab kaks aastat ning selle aja jooksul tellib Rootsi Raadio heliloojalt terve hulga teoseid, mille ettekandeid raadiojaam ise korraldab. Kontserdiülekanded toimuvad koostöös Euroopa Ringhäälingute Liiduga.

Mirjam Tally on lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia 2000. aastal Lepo Sumera õpilasena ning täiendanud end õpingute ajal Rauno Remme juures elektronmuusika alal. 2003. aastal omandas ta Eesti Muusikaakadeemias magistrikraadi. Aastail 1998–2004 tegutses Tally Klassikaraadio vabakutselise saatejuhina ning aastail 2003–2006 ajakirja Muusika toimetajana.

Nikolai Demidenko: “Klaverid on elusolevused, igaühel on oma hääl ja iseloom”

TAMARA UNANOVA
muusikaajakirjanik

“Nikolai Demidenko mängust võib kõnelda sõnades, mida tavaliselt kasutatakse lauljate kohta. Näiteks: tal on “hea hääl”. Demidenko sõrmede all kõlab klaver suurepäraselt.” Nii kõneles sellest noorest, äsja Moskva konservatooriumi lõpetanud pianistist kolmkümmend aastat tagasi VI Tšaikovski-nimelise konkursi žürii esimees professor Jevgeni Malinin. Just siis kuulsin ma tema mängu esimest korda. Demidenko Rahmaninovi Kolmanda kontserdi esitus oli nii hingestatud, siiras ja emotsionaalne, et jäi kauaks meelde. Uuesti õnnestus mul teda kuulda alles kahekümne viie aasta pärast 2003/2004 hooaja avakontserdil mängimas ERSOga Nikolai Aleksejevi juhatusel sedasama “karget” Rahmaninovi kontserti, nagu Assafjev nii tabavalt ütles. Selle aja jooksul oli tema mänguviis muutunud, läinud sügavamaks ja romantiliselt väljapeetuks, kuid haaras endiselt oma avaruse ja rikka emotsionaalsuse, kõlanüansside rohkuse ning mingi hämmastava värskusega, mida sellest nii tuntud ja armastatud teosest hoovas.

Viimati esines see tark ja peen muusik, klaveri saladuste ja hinge tundja Eestis 2009. aasta jaanuaris, esitades ERSO ja dirigent Dmitri Slobodenjukiga Brahmsi Teist kontserti. Tundus, et meie Steinway, mis pianiste just nii väga ei abista, oli kui ära vahetatud: instrument sillerdas kõigis värvides, kõlades kord pimestavalt jõuliselt, seejärel keskendunult õrnalt ja laulvalt. Orkestrandid aplodeerisid pianistile lugu-

Pianist Nikolai Demidenko jaanuarikuus proovis Estonia kontserdisaalis.
FOTO SERGEI TROFIMOV

pidamise märgiks poognatega vastu pulti koputades. Ovatsioonid saalis ei tahtnud vaibuda ja pianist mängis lisapalaks Chopini postuumse masurka. Selles esituses oli nii palju kurbust, õrnust ja valu, et seda pole sõnadega võimalik väljendada. (Meenutagem Puškini sõnu: “Muusika jääb alla ainult armastusele, aga ka armastus on meloodia.”)

Nikolai Demidenko on muusik, kes kuulsuse ja aastate lisandudes pole kaotanud oma värskust. Ta on huvitav ja väga haritud inimene ning suurepärase vestluskaaslane. Meie kõnelus leidis aset kontser-

dijärgsel päeval, kestis kaks tundi ning me rääkisime mitmesugustel teemadel muusikast kirjanduseni, klaverimängu eripärast 19. sajandil, kultuurielust Inglismaal ja Hispaanias. Varem elas Demidenko Inglismaal, kuid asus aasta tagasi Hispaaniasse. Seal elab ja töötab kuninganna Sofia nimelises Muusikakõrgkoolis ka tema lemmikõpetaja Dmitri Baškurov.

Absoluutsed šedöövrid ja unustatud teosed

Brahmsi Teine klaverikontsert on teil ar-

vatavasti repertuaaris juba tudengipõlvest, nagu ka Rahmaninovi Kolmas kontsert, mida esitasite oma eelmisel külas-käigul Eestisse?

Ei, Brahmsi kontserdi ma õppisin ära suhteliselt hiljuti. Kummaline, kuid kõigepealt mängisin seda Singapuris, pärast veel siin-seal. See on piiritult romantiline teos, erakordselt emotsionaalselt laetud. Tal on muusikaajaloos unikaalne koht, see on ju sümfoonia soleeriva klaveriga!

Brahms jääb siin truuks iseendale, oma iseloomule: kui muusika tahab edasi liikuda, kirjutab ta sinna "piduri". Sellepärast on seda kontserti raske mängida nii orkestran- tidel kui ka solistil.

Vahel antakse Looja poolt ootamatuid kingitusi. Kolm aastat tagasi oli mul võimalus külastada Hamburgis maja, kus elas Brahms. Seal on klaver, mida ta kasutas, kui kirjutas oma klaverisonaate. See on nn lauaklaver – kandiline kast, mille kõla on ebameeldiv, lausa nagu leierkast. Mul lubati sellel mängida; olin ebameeldivalt üllatu- nud ega suutnud uskuda, et sellel instru- mendil löi helilooja oma kolm klaveriso- naati. Aga see on fakt.

Brahmsi Teine kontsert on kahtlemata üks absoluutseid šedöövrid. Mis teie arvates muudab heliteose šedöövriks?

Arvatavasti helilooja geniaalsus, tema te- ravdatud võime tunda ja väljendada tun- deid muusikas. See on harv oskus. Kuid kahjuks ei leia mitte kõik šedöövrid publi- kult väärilist vastukaja. Me oleme "laisad ja liiga vähe uudishimulikud," nagu Puškin on öelnud. Suurepärane vene heli- looja Kalinnikov kirjutas kaks väga head sümfooniat. Aga kui sageli neid kuulda on? Või kui sageli on kuulda Glinkat, keda nimetati "vene Mozartiks"? Kui sageli kuuleb tema oopereid või romansse; tal on ka palju head instrumentaalmuusikat. Ja kui palju heliloojaid erinevail põhjustel on kadunud Lethesse? Mulle isiklikult val- mistab naudingut leida teenimatult unu- sse vajunud teoseid ja neid esitada. Ma lihtsalt arvan, et neil on õigus elule. Neil on inimestele palju anda.

Te üllatasite tšehhe, kui kord mängisite Praha kevadel Jan Václav Hugo Voříšeki muusikat, tutvustades neile omaenda heliloojat. Kas võib öelda, et see on teil mingis mõttes valgustuslik tegevus?

Mitte just päris, pianisti ametit ma muusi- kateadlase vastu vahetada ei tahaks, neil on erinevad alused. Voříšeki muusikat tõesti Tšehhis millegipärast ei mängita. Aga ta oli huvitav ja ebatavaline inimene, hea organist, Beethoveni ja Schuberti sõ- ber. Peale selle leiutas just tema eks- prompti žanri, Schubert sai mõtte temalt. Voříšek on kirjutanud sonaate, jumalikke variatsioonide, tal on suurepärane fantaasia c-moll. Kahjuks ei jõudnud ta oma annet täielikult avada, ta suri juba 34-aastaselt. Tema loomingus ühenduvad viini muusi- ka elemendid – ta elas 22. eluaastast alates kuni elu lõpuni Viinis – ja elemendid Scarlatti sonaatidest, mis muide on kül- laltki suur segu erinevatest stiilidest.

Voříšeki muusikat pole kerge mängida, aga see on nii ilus, et see võiks sagedamini kõlada. Kui aga soovid tegelda sügavuti tö- siste asjadega, on järjest vähem inimesi, kes seda mõistavad.

Te mängite sageli ka Medtnerit, heliloo- jat, kes pole küll unustatud, kuid keda esitatakse üsna harva. Eesti Raadio fo- noteegis on suurepärane salvestus teie esitatud Medtneri Teisest klaverikont- serdist, teosest, mida Rahmaninov pidas erakordselt väärtuslikuks.

Jah, Nikolai Medtner oli suurepärane heli- looja ja vapustav pianist – kuulake tema salvestusi, ta teadis, kuidas oma teoseid esitada. Tal on eriline aja- ja ruumitaju ja oma "ortograafia", mida imiteerida on või- matu ja ka tarbetu. Raske on leida 20. sa- jandil siiramat loojat kui Medtner. Tema muusika on nii emotsioonidest täidetud, et on võimatu viie minutiga selgust saada, millega on tegu. Tšaikovski Esimest klave- rikontserti kuulete veel nädal aega oma kõrvus. Kuid vaevalt suudate ümiseda jä- rele Medtneri Teist kontserti, kuigi see on erakordselt kaunis muusika. Milline teine osa sellel kontserdil on! Nagu ütlesite, Rahmaninov armastas ja hindas Medtne- rit väga kõrgelt. Rahmaninovile on see kontsert ka pühendatud, kuid seda mängi- takse harva, nagu ka Medtnerile pühenda- tud Rahmaninovi Neljandat kontserti, mis on kirjutatud isegi pisut Medtneri stiili järgides. Mina armastan seda kontserti vä- ga ja pean seda Rahmaninovi kõige ilusa- maks kontserdik, kuid ta pole populaarne – ta on liiga sügav, liiga tõsine, aga publik pole selleks valmis.

Eelistan kõnelda selles keeles, mida valdan

Kas teie ulatuslikus repertuaaris Bachist Prokofjevini on kohta nüüdismuusikal?

Täpsustaksin: ma mängin ka Bachi-eelset muusikat. Aga nüüdismuusikat ma peaaegu ei mängi, see ei ole minu valdkond. Mina kasvasin üles teistsuguste arusaama- dega muusikast ja nüüd ma juba ei oska muutuda. See ei tähenda, et nüüdismuusi- kal midagi viga oleks – seda kuulatakse, mõnele ta meeldib. Kuid minu jaoks on see ajuti arusaamatu keel. Ma eelistan kõ- nelda selles keeles, mida ma valdan.

Te kordasite praegu peaaegu täpselt Rahmaninovi sõnu, kui talt küsiti, kuidas ta suhtub modernistidesse. Rahmaninov, kes tavaliselt vältis muusika teemadel kõnelemist, ütles: "Ma ei mõista neid, pole sinnamaale veel jõudnud."

Muide, ise seda soovimata, tundis ta nen- de mõju. Viimasel loomeperioodil tema helikeel muutus tugevalt. Meenutagem te- ma "Sümfoonilisi tantse", eriti kolmandat osa. Seal on selliseid asju, mida kasutas Stravinski, keda Rahmaninov ei armasta- nud – see muusika oli talle vastuvõtmatu. Sama lugu oli Tšaikovski ja Brahmsiga: Tšaikovski ei armastanud ega mõistnud Brahmsi ning Brahms Tšaikovskit. Nad arvasid, et nad on absoluutsed vastandid. Aga nüüd, üle saja aasta hiljem on selge, et nende muusika kõneleb ühest ja samast, ainult erinevate sõnadega. Aeg asetab kõik oma kohale. Just ajaline distants lubab anda hinnangu muusikale, mis helilooja elu- ajal oli meeletult populaarne. Salieri oli omal ajal sama populaarne kui Mozart. Kuid aja jooksul sai selgeks, et Salieri on hea helilooja, aga Mozart on unikaalne.

Publikumenu ja populaarsus ei anna ala- ti tunnistust teose väärtusest. Sellest on omal ajal kirjutanud ka Liszt.

Liszt'i aegadest, viimase kaheksa aastaga on palju muutunud, kuid on kaks peamist tõe. Esiteks, kaks sajandit tagasi dikteeris kõike publik. Neid artiste, kes püüdsid oma joont järgida, ei kutsunud enam esi- nema. Muusika oli tasuline meelelahutus. Hiljem olukord vähehaaval muutus, tänu Lisztile, kes tõi oma esitustega käibe- le soolokontserdi. Kahekümnenda sajandi algul hakkasid juba muusikud publikule

dikteerima, mis, nagu iga äärmus, pole ka hea. Ja teine asjaolu, mis edaspidi mõjutas tugevalt kultuurielu, on see, et leiutati helesalvestus. On kahtlemata suurepärane, et meil on võimalus kuulata Rahmaninovi, Busoni, Hofmanni, Sofronitski, Richteri salvestusi, kuid on võimatu võrrelda Kissinit, Volodosi ja Godowskit, Hofmanni, Glenn Gouldi või Busonit. Need pianistid on pärit erinevatest ajajärkudest ja muusikataju oli igal ajal erinev.

Kõla, mis oli Chopini hinges

Instrumentid, millel mängiti 20. sajandil ning veel enam 19. sajandil, erinevad olemuslikult nüüdisaegsetest.

Instrumentid on täielikult muutunud ning koos nendega on muutunud ka kõla. Need klaverid, millele kirjutasid muusikat Chopin, Schumann ja Liszt, erinevad täiesti nendest pillidest, millel me praegu esitame nende teoseid. Kõnelemata juba Beethovenist ja Mozartist... Muide, mul õnnestus proovida üht Mozarti klaverit Salzburgis ning olin hämmeldunud. Sellel klaveril mängija pidi olema supervirtuoos! Instrument oli heas korras, kuid kui raske oli sellel mängida. Sellest ajast peale on klaveri konstruktsioonis tehtud tohutult uuendusi, mis on kahtlemata muutnud klaveri palju tundlikumaks, aga see on muutnud ka kõla. Sellepärast, kui mängime tänapäeva klaveril Chopini, Liszti, Brahmsi või Schumanni, me tegelikult esitame transkriptsioone pillil, mida heliloojad siis veel ei tundnud.

2008. aasta augustis oli mul Varssavis soolokontsert Chopini klaveril.

Millisel? Kas Pariisi omal?

Jah, Pariisi Pleyelil. Mul oli alla kahe tunni aega, et sellel pillil proovi teha. Algul ei meeldinud klaver mulle sugugi. Arvasin, et siin küll enam midagi päästa pole ja vaevalt saab siin ettekujutust, kuidas see klaver kunagi kõlas. Kuid mida kauem ma sellel mängisin, seda rohkem ta mulle meeldis. Ta kuidagi tungis tasapisi hinge. Pole tähtis, et ta kõla on küllaltki vaikne – see-eest on see väga täidetud. Tal on kahekordsed bassikeeled; tänapäeva klaveril on enamik basse ühekordsed, tänu sellele on sellel pillil väga rikkalikud, täiekõlalised, elavad bassid. Ülemise registriga pole olukord nii hea. Peale selle on sellel pillil väga

selge ja täpne atakk. Kõla ei kesta eriti kaua, kuid see on omane kõigile selle aja instrumentidele. Sellel klaveril ei saa mängida nagu tänapäeva klaveril, peab olema äärmiselt õrn ja delikaatne – klaveri klahvid on väikesed, häälestus veerandtooni võrra madalam. Kuid kui leiate temaga ühise keele, veenate seda väikest puist imet, kingib ta teile ennenägematult kauni kõla. Seesama kõla heliseski Chopini hinges, kui ta oma muusikat kirjutas.

See pill kõlab väga huvitavalt läbi mikrofoni. Eelmise aasta detsembris salvestasin sellel Chopini Instituudi palvel mõned teosed, Variatsioonid op 2, kaks rondot, mõned poloneesid, Kontsert-Allegro, Boolero ja Tarantella.

Kas võib öelda, et teil on praegu “Chopini periood”?

Mul on alati, sünnist saadik olnud Chopini periood. Ja Rahmaninovi periood. Ja Bachi periood. Ja Schuberti periood. Kuid Chopiniga olen tõesti, eriti viimasel aastal, väga palju tegelnud.

Chopini Instituut tegi mulle ettepaneku salvestada mõned plaadid Chopini klaveril. Neil on vanade instrumentide kollektsioon, kuhu kuulub ka kaks Chopini klaverit. Mõlemad on Pariisi klaverid. Üks on korda tehtud, teine mitte. Anusin neid, et nad ei vahetaks sellel klahve, ei remondiks mehhanismi ega asendaks keeli, kui selleks pole hädavajadust, et jääks alles selle klaveri autentne kõla. Chopin armastas väga seda klaverit, kirjutas sellest isegi oma kirjades. Muidugi, isegi pärast restaureerimist ei saaks sellel instrumentil kontserte anda, ta ei taluks seda. Kuid võib ja peab mängima teisel, töökorras klaveril. Muide, masurkasid, Chopini kõige raskemaid teoseid, on sellel klaveril lihtsam mängida kui tänapäeva instrumentidel, sest siin kõnelevad nad “õigel häälel”.

Arvatavasti mängitegi nüüd Steinwayl Chopini teisiti. Seda oli kuulda, kui esitate eriti tundlikult lisapalaks postuumse masurka.

Muidugi mängin ma teistmoodi, sest mu arusaamad on muutunud ja nüüd pole juba enam tagasiteed. See on postuumne masurka, kuid erinevalt Chopini teistest, noorusaastatel loodud postuumsetest oopustest, kirjutatud tema elu viimastel aastatel. Siin on nii palju tundeid! Imekaunis

muusika! Kuid esitamiseks on tingimata vaja tabada õiget tundetooni. Siinsel Steinwayl proovides mõistsin, et sellel klaveril on see toon olemas. Klaverid on nagu elusolevused: igaühel on oma iseloom ja oma kõla ning nad ise otsustavad, kas teevad teiega koostööd või mitte. Neid ei tohi sundida.

Nii et leidsite selle instrumendiga ühise keele?

Jah, tänu teie suurepärasele häälestajale. Ma ei nimetaks teda häälestajaks, kuigi ta nii reguleerib, häälestab ja teeb palju muud vajalikku. See, mis tema teeb, on kunst. Ma muidugi tänasin teda, nüüd mul polnud enam vaja seda instrumenti karta.

Masurkad sõltuvad väga kõlast. Pool edu saladust on õige tooni leidmine. Teine pool sõltub sellest, et leida viis, kuidas see muusika elama hakkab, ja teda mitte sealjuures segada. Siis tuleb kõik välja. Artur Rubinstein mängis masurkasid just niimoodi. Sellepärast tema esitus mõjubki.

2010. aastal täitub 200 aastat Chopini ja Schumanni sünnist, 2011. aasta on Liszti aasta. Ma tahaksin selleks ajaks kokkuleppele jõuda ajalooliste klaverite haldajatega ning viia nad mõningatesse linnadesse. Tuleb inimestele anda võimalus neid instrumente kuulda.

Kas nende linnade hulka võiks kuuluda ka Tallinn?

Minu siiatulekuga pole probleemi, aga kuidas klaverid siia tuua? Selle ajastu pillid – Erard, Pleyel, Graf – asuvad kas Prantsusmaal või Inglismaal, aga selleks, et neid siia tuua, on vaja väga palju raha. Vaevalt et selleks sponsoreid leiab. Teile kõige lähemad klaverid asuvad Poolas. Need on kaks neljast Chopini klaverist. Aga vaevalt poolakad neid välja annavad. Nende väärtus on hindamatu ja nad ei elaks transporti üle. Üks neist asus Chopini viimases Pariisi korteris, teine on töökorras, kuid väga habras. Klaveri haldajad närveerisid juba siis, kui ma sellele esimest korda mängisin. Kuid pärast nad mõistsid, et jumaldan seda pilli ega teeks talle kunagi haiget.

Tõlkinud **Ia Rimmel**
(Järgneb.)

Purpurkuninga õukonnas

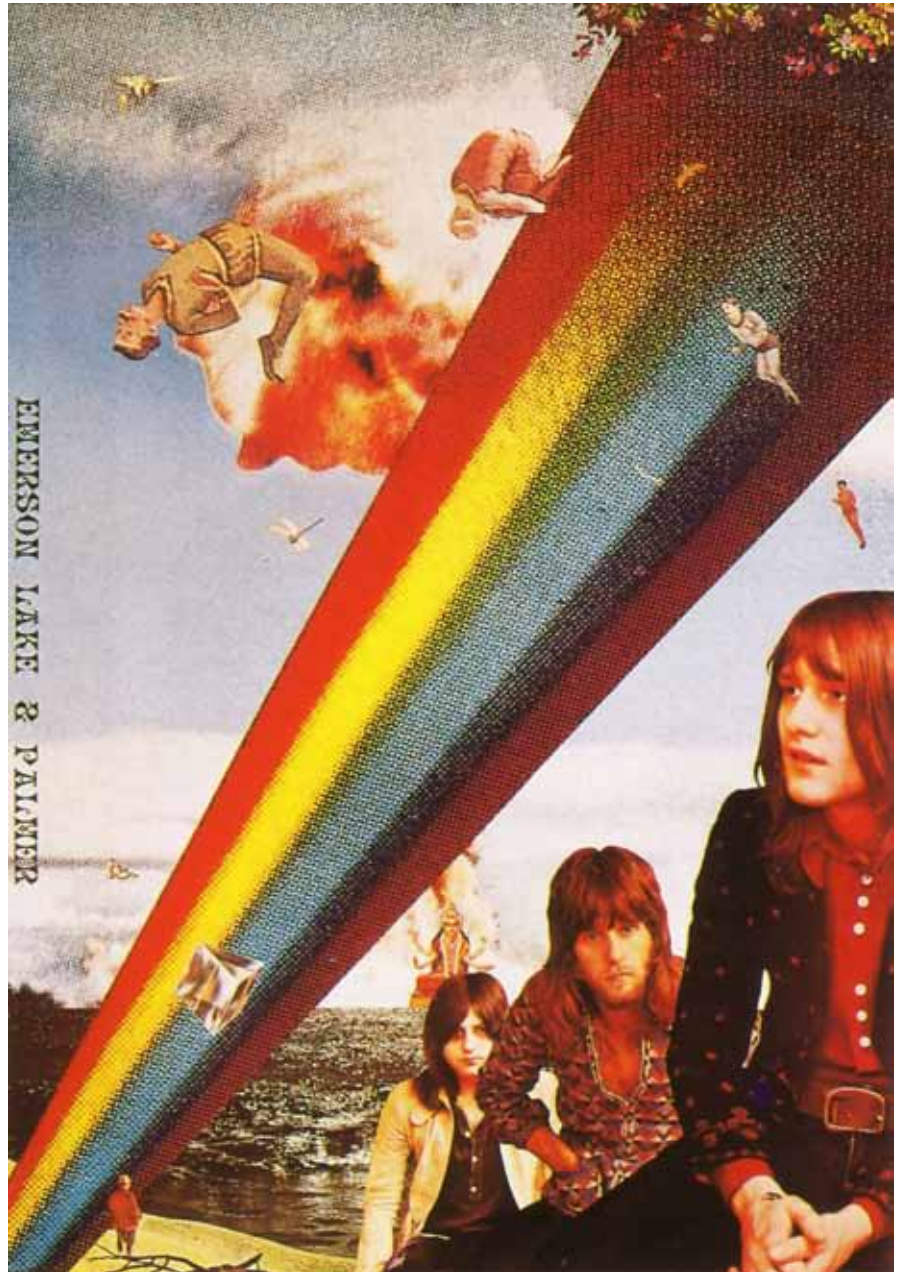
Progressiivse (rock)muusika sünnist ja arengust

URMO KOHV
vabakutseline

Progressiivse (rock)muusika ehk proge all ei mõelda alati ja tingimata kindlat, arendatud rockielementidega muusikastiili, vaid ka loominguulist vabameelsust ja avatust kõige mitmekesisemate ning erinevamate muusikaliste mõjutuste suhtes. Nelikümmend aastat tagasi võrsunud proge laiavõralise tüve tuumakas defineerimine on selle puu kasvuga muutunud aina kahtlasemaks. Juured asuvad aga kindlalt “kuldse” kümnendi lõpu muusikalistes murangutes.

Kuuekümnendatel võimsa puhanguna üle angloameerika popiareeni pühkinud halutsinogeenidest ja alkoholist paisutatud uus laine oli kümnendi lõpuks murdunud ja alustanud tagasiveeremist. Ideede meri mõõnas, paljastades oma mudastes haudades lillepunkarite lapsikute ulmade kiiresti lagunevaid laipu. Primitiivne rütmibluus ja sihituses üha hägusem psühheedia kujutasid endast kaldale uhtunud merehädalist, keda ei elustanud kui tahes kanged narkootikumid ega kõlavaljus. Poliitilise ja sotsiaalse protesti tudisevad kargud, mis ei suutnud püsti hoida nende kandjate elumahlast tühjenevaid skelette, vahetati muusikaäri moekate ratastoolide vastu. Kommertsialiseeruv *underground*, loominguuliste põhimõtete asendumine kleepuvate “siserännakute” ja edeva ekshibitsionismiga ning staaride kuulsusetud narco- ja alkosurmad kustutasid ajastu kunstpäikeste hapraid hõõgniite.

1969. aastaks meenutas popi- ja rockimaailm üha enam kanepilõhnalist, paksult täissuistetatud tuba, mis vajas tugevat tuulutamist. Tuuled olid selleks ajaks juba puhumist alustanud ja aknad lükati peagi pärani. Värskenduse ja ümberkorraldustega tegeldi samal ajal nii klassikalises muusikas kui jazzis. Minimalismi sünni tõsi järjest atonaalsemasse ja võõranduvasse sivamuusi-

Emerson, Lake & Palmer. Tadanori Yokoo kontserdiplakat aastast 1972.

kasse tagasi meloodia, elektriseeritud kõlaeksperimentid andsid uue hingamise jazzile. Mõlemad maksid uuenduste eest lõivu rockile ning viimasegi areng oluaks mõeldamatu ilma paralleelsete niheteta mainitud muusikavormides.

Pääsmatult kapremonti jõudnud "peamaja"-rockist eraldus kümnenääd vahetuse eel kaks esinduslikku kõrvaltuba: traditsioonitruu, otsekohene, vormides ja kõlades üha nurgelisem *hard rock* ning iseseisvam ja plastilisem, loomingulise vabameeluse, teatraalsete ilutsemis- ja uuendustootluste tõttu progressiivseks ristitud (rock)muusika.

Kõlavat tiitlit õigustasid reformimise meetodid ja ulatus, mis kokku võttes viisid uue muusikasuuna tekkimiseni. Sisuliselt oli tegu kõlaliste, kompositsiooniliste ja tehniliste standardite seninägematu avardamisega. Algmaterjaliks said psühheedeelia senised saavutused, millega täideti vundamentdikraavid, nii nagu roomaaegsete templite varemetele keskisid romaani ja gooti katedraalid. Müüride ja võlvide ladumisel kasutati töövõtteid, mis kombineerisid ülejäänud muusikavoolude huvipakkuvamaid saavutusi. Materjale segati kokku erinevaid ja püsivamate segudest valmis hiljem juurde- ja kõrvalehitisi, nagu kirikumüüridesse tekib aja jooksul üha uusi kaubeleid.

Rocki karedust pehmenitati jazzi peenuse ja improvisatsiooniliste nikerdustega, salviti klassikalise muusika eepika ja sügavusega, tasakaalustati maalähedase folgi ning kirkastati baroki ja renessansiajastu säravate kujunditega. Psühheedeelia helgemad hõõgumised silusid saaduse hõljuvaks ja avaramaks ning toestasid katarsise järele küünituvaid pulseerivaid ja pulbitsevaid rütmimustreid. Katsetamis- ja avastamislustus vabanenud tohutu hulka positiivset energiat andis varasele progeajastule eriomase helgete ideede ja suurte lootuste avara, mis hiljem enam kunagi ei kordunud.

Kompositsioonis mindi kaugele väljapoole tavakäsitlust, mis soosis "teemasalm- refrään"-struktuuriga rocklaule. Formaalseid, jälgalt sirgeid ja kurnavalt selgeid vorme kas valditi või ähmastati avardatud seksioonide ja vahemängudega, tihti ka teadlikult liialdatud dünaamikaga, saavutamaks suuremat seksioonidevahelist kontrasti. Tavarocki rohmakad käigud peideti muu materjali vahele või asendati mõ-

nikord paindlike, varaste rockbändide purriididega sarnaselt üles ehitatud süitidega. Samuti kasutati meelsasti pikendatud instrumentaalseid löike, ühendades senise sooleerimistraditsiooni suurema improvisatsioonilembusega. See kõik lüas vältimatult pikkust muusikateostele, mis võisid völdata kaugelt üle kahekümne minuti. Laulusõnad olid mõnikord kontseptuaalsust taotlevad, abstraktsed, tihtipeale fantaasial põhinevad ning vahel laenatud kaasaegsest või klassikalises poeesias. Suurt rõhku pandi plaadümbriise kujundusele, mis pidi illustreerima ja võimendama vinüüli pressitud muusika iseloomu. Tulemuseks olid rockiajaloo kauneimad plaadikaaned ning vahelehed, mida disainisid trendikad kunstnikud või rühmitused. Viljakamad ja visuaalsemad autorid olid teiste seas Roger Dean, Hipnosis ja Mati Klarwein.

Klassikalise rockbändi kuiva instrumentide pagasit, mille moodustasid kitarr, bass, orel ja löökriistad, rikastati seni rohkem klassikas, jazzis ja folkmuusikas kasutatud pillidega, nagu flööt, saksofon, viiul ja tšello, aga ka kornet, oboe, fagott, trompet ja metsasarv. Klahvpillidest avastati harmooniumi mahe delikaatsus ning klavessiini ja spineti kirkas sära. Eepiliste ja elegeiliste momentide rõhutamiseks kasutati parimaid kirikuoreleid.

Mitmed progelaine kõige huvitavamad ansamblid, nagu Gentle Giant Inglismaalt ja Univers Zero Belgiast, olid tuntud ka väga suure instrumentide valiku poolest – mõlema arsenalil kuulus üle kolmekümne erineva naturaali- ja elektripilli. Harvad ei olnud esinejad, kes kasutasid ligi kahtkümmend instrumenti, rohkem kui kümnega manipuleerijad olid juba üpris levinud.

Akustiliste ja elektriliste instrumentide ainulaadsest kombineerimisest sai progeareeni kõige eksperimentaalsemate esindajate jaoks originaalse kõla ülesehitamise nurgakivi. Edukalt harrastati eri ajastusse kuuluvate pillide kõrvuti paigutamist (näiteks plokkflööt, krumhorn või klavessiin koos elektrikitarriga ja mellotroniga) või keel- ja puhkpillide huvitavaid kooslusi (kornet elektriviiluga, fagott kitarriga). Veel suurema sõltumatus taotlejad jätsid kõrvale ka rockis kohustusliku elektri- ja basskitarriga, nagu üksnes löök-, puhk- ja klahvpillide kasutanud Island Šveitsist, või loobusid löökriistadest nagu Harmonium Kanadast. Siiski ajasid paljud kõige klassi-

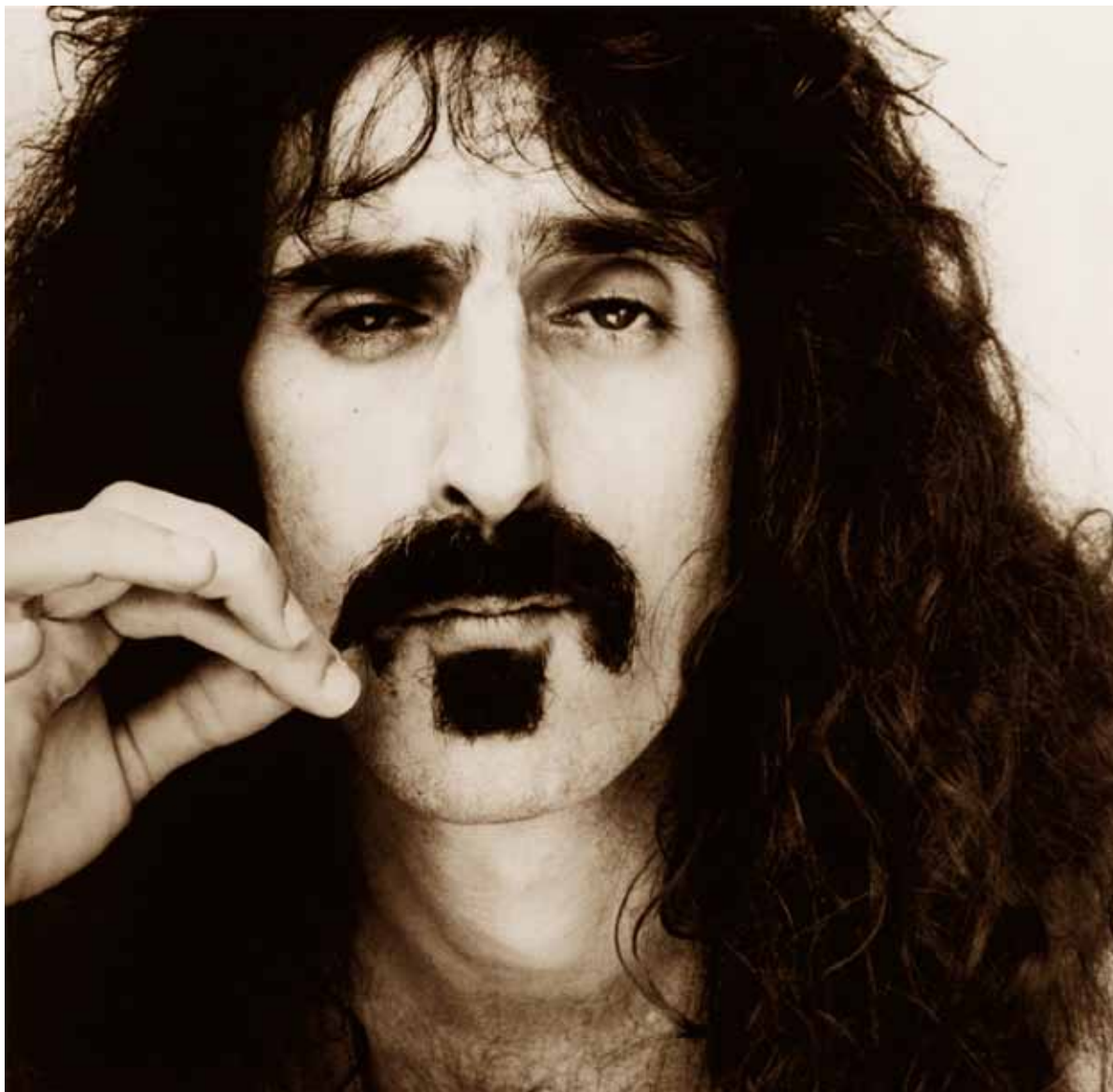
kalisemad esindajad läbi üsna "klassikalisel" moel, kasutades kitarride, bassi ja löökriistade kõrvale üksnes suurt valikut klahvpillide või lisades üksikuid puhkpillide, nagu flööt või saksofon.

Põhjalikult ja aja jooksul üha laiemalt hakati tämbri illustreerimiseks katsetama uute elektrooniliste muusikainstrumentide ja tehnoloogiatega. Süntesaatorid ja sekventserid said varsti esmatahtsateks tööriistadeks uute kunstlike kõlaväljade konstrueerimisel, uustele tehnoloogiatest aga *loop*'imine, sümplimine ja raadio lühilainete integreerimine. Mõningad pillid, nagu näiteks Moog-süntesaator ja mellotron, kujunesid proge esimeste eluaastate lahutamatuks tunnusjooneks. Ilma mellotroni majesteetlikult lainetavate helitaustade või Moogi sugestiivselt suriseva sooja pulsita on proge parimate aegade kõlavärvingut ilmselt võimatu ette kujutada. Hilisema digitaalajastu steriilse ja rabeda häälega moeröögatused ei ole kunagi suutnud konkureerida esimeste analoogsüntesaatorite inimliku ja värvika helipaletiga, mis kinkis tolle aja muusikale unustamatu mahlaka kõla.

Eelkäijad

Valdavalt olid britid need, kes alustasid esimeste tõsiste katsetega tõstmaks pääsmatult põrandale vajuvat rockmuusikat uutesse artistliku usutavuse kõrgustesse. Esimesteks eksperimentideks alles eostuva proge vallas võib laias laastus pidada klassikast mõjutatud gruppide Procol Harum ja The Nice debüüte 1967. aastal. Ehkki toorevõitu ning psühheedeelia mõju all, leidub neis seikluslike teemaarendusi ja klassikatöötusi (palades "Repent Walpurgis", "Rondo" ning "War & Peace"). Tugevalt eristus peavoolust ka ansambli Moody Blues koos Londoni sümfooniaorkestriga salvestatud kontseptuaalalbum "Days of Future Passed", kus kasutati esmakordselt mellotroni.

Siiski tuli juba 1966. aastal USA-s välja heliplaat, millele armastatakse uue suuna ajaarvamises viidata. Selleks sai Frank Zap- pa ja ansambli Mothers of Invention debüüt "Freak Out!", mis oli esimene tõeline kontseptuaalalbum ning teine topeltplaat rockmuusika ajaloos (Bob Dylani "Blonde on Blonde" järel), sisaldades veidralt nihkes segu rütmibluusist, satiirist ja avangardsetest dissonantsidest, krutskeid ja kontraste.

Frank Zappa mõju tuntakse tänaseni nii rockis, jazzis kui ka akadeemilises muusikas.

FOTOD INTERNETIST

Esimese süüdi vormis monumentaalteose tiitlile pretendeerib Procol Harumi 1968. aasta algul vinüüli pressitud "In Held Twas in I" albumilt "Shine on Brightly", mille mõjutusi kohtab hiljem nii Genesis'e eepilises palas "Supper's Ready" kui ka mitmes parimas progresüidis. 1968. aasta tõi kaasa veel hilisemate klassikute Soft Machine'i ja Caravani psühheedse, kuid paljulubava debüüdi ning The Nice'i ja Pink Floyd'i esimesed peaaegu proge-suur-

teosed "Ars longa vita brevis" ja "A Saucerful of Secrets".

Sellega oli pinnas senitundmatu hübride seemne idandamiseks kobestatud.

Purpurkuninga ja Kuulapse sünd

Progressiivne (rock)muusika klassikalisel kujul sündis aastal, mil inimesed esmakordselt Kuul jalutasid, ning epohhi kres tomaatilised teosed said inspiratsiooni sellestki sündmusest. Siiski, nagu kõrgust

taotlevale kunstile, on ka progele iseloomulik jääda ühiskonna lõputute sotsiaalpoliitiliste kõikumiste suhtes ebamaiselt vähe osavõtlikuks.

Esimesed küpsed viljad pudenesid 1969. aasta oktoobris Inglismaal ja USAs. Kitarristi ja helilooja Robert Frippi ja legendaarse King Crimsoni debüüt "In the Court of the Crimson King" kaardistas ja tsementeeris klassikalise progerocki vundamenti ning teenis ära ühe kõigi aegade

täiuslikuma progeplaadi tiitli. Mõjukuselt hindamatul albumil vahelduvad ähmane paranoia ja väanatud rifid unistava sürreaalsuse ning majesteetliku eepikaga, tehes eeterlikus hämaruses ruumi neurootilisele *bebop*'ile, sümfoonilisele rockile ja vabaimprovisatsioonile. Muusikalist sõnumit ilmestasi Peter Sinfieldi poeetiliselt mitmetähenduslikud laulusõnad ja Barry Godberi neogootilik kurjakuulutatav plaadikaane kujundus – üks rockiajaloo tunnusatumaid. Plaadi mahukaim, öömaastike kahvatuid varje sumedateks improvisatsioonideks sulandav teos ei kannu ilmaasjata nime “Moonchild”. Avalugu, purustava energiaga laetud psühhoiline “21st Century Schizoid Man” sai aastateks ansambli kaubamärgiks. Valgustades teed tagantpoolt tulijatele, pani King Crimson hilisemate plaatidega “Lizard” ja “Island” paika stiili nurgakivid ning jõudis kõrgpunkti oma viienda LPga “Larks’ Tongues in Aspic”.

Trummar Jon Hisemani ja klahvpillimängija Dave Greenslade'i grupp Colosseum jäi mõjukuselt King Crimsoni varju, kuid avaldas oktoobris-novembris järjest kaks tähelepanuväärset albumit. Need on jazzilike välगतustega bluusrokilik “Those Who are About to Die Salute You” ja majesteetlik “Valentyne Suit”, mille 17-minutine nimilugu on esimeste eepiliste progesümfooniate meistrikläss. Kolmeosalise, instrumentaalse jazz-rocki poeesiaga ehitatud minoorset kleiti paisutavad hunnitu *hammond*-orel ning selle voltides surfav saksofon koos karge vibrafoni ja keevaliste trummipartiidega.

Taas väärrib märkimist, et suur osa süüdist noodistati 21. juulil 1969 ehk päeval, mil Neil Armstrongi vasak jalg Kuu pinnale esimese jälje jättis. Albumile aga langes osaks au saada esimeseks, mille andis välja legendaarne progressiivse rocki *label* Vertigo.

Ameerikas projekteeris samal ajal jazz-rocki alusmüüre Frank Zappa, kelle loomingu versta post “Hot Rats” kindlustas äraspidise rockiikooni karjääri virtuososse muusiku ja heliloojana. Plahvatusliku energiaga segatud rütmibluus, jazz, psühhedelia ja uusklassika, mis alles hiljem sai nimeks *fusion*, oli aasta jagu ees kriitikute poolt taevani ülistatud Miles Davise eksperimendist “Bitches Brew”, mida peetakse pioneeriks jazz ja rocki ristamisel. Davise

teine samateemaline album, 1969. aastal ilmunud “In a Silent Way” oli aga pigem flirt eri stiilidega kui uue muusika süünd.

Teine, kes ehitas üles jazz-rocki, oli trummar Tony Williams, kelle trio Lifetime 1969. aastal ilmunud “Emergency!” sisaldab tulist ja täiemahulist segu moodsast jazzist ja rockist. Rütmi hiilgus ja hullus, mida paisutasid Larry Youngi mahasurumatu orel, veel vähetuntud John McLaughlini otsekui teisest ilmast pealetungiv kitarr ning ansamblijuhi piksejumalalik kõmistamine, tegid tulemusest ajatu klassika. Howard Mandel väidab oma raamatus “Future Jazz”, et just Lifetime ja “Emergency!” avaldasid tugevat mõju Miles Davisele ja tema tulevastele projektidele.

Omamoodi saatuslik paistab tõsiasi, et proge esimesed mõjuvõimsad albumid “Hot Rats” ja “In the Court of the Crimson King” ilmusid eri kontinentidel täpselt samal päeval, 10. oktoobril 1969. Suure tõenäosusega võib just seda sügispäeva pidada tänavu täismeheikka jõudva proge mitteametlikuks sünnipäevaks.

Pöörane 1970 – sümfooniline ja eklektiline proge

Murrangulisel 1970. aastal meenutas briti progemaastik varahommikust metsa pärast värskendavat vihmasabinat. Stiiliküpseid uustulnukaid kerkis seentena uute lootuste käärivast samblast ja paljud kerkisid veel ümberjagamata territooriumil peatselt oma stiili patriarhideks. Loomingulisel latid kergitati kiiresti pilvedeni ning eraldati nurgakesi kasvulava erilistel rentnikele, keda hakkas kogunema üha rohkem. Valguse kätte jõudsid oma debüütplaatidest kardinaalselt erinevate albumitega teatraalne Genesis ja psühedeele-sümfooniline Pink Floyd. Viimase alailma kahevahel visklev looming sumpas kindlamale pinnale tippeostes “Dark Side of the Moon” ning “Wish You Were Here”.

Melanhooselt eepilise stiili arendas välja kitarristi ja helilooja Peter Hammill ansambel Van Der Graaf Generator, mille ülemlauluks sai aasta hiljem ilmunud “Pawn Hearts”. Hiigelhüppega alustas proge kõigi aegade kreatiivseim kollektiiv, multiinstrumentaalne ja multitalendikas Gentle Giant, kes tungis 20. sajandi kammermuusika, keskaegse vokaaltraditsiooni, jazz ja rocki vahel navigeerides proge läbiuurima-

ta avarustes kõige kaugemale. Gigantse teekonna oikumeeniäärseim punkt paiknes plaadil “In a Glass House”. Võimsa väljaaste sooritas ka Emerson, Lake & Palmer, mis raius koos Genesis ja aasta pärast tippu jõudnud Yesiga kaljuse sängi vahutavale peavoolule, mis nimetati “sümfooniliseks progeks”. Sedaviisi sildistatud kanalist ujusid aja jooksul läbi kõik tähtsamad esinejad. Mujale suunati vaid King Crimson, mis pöördus ajapikku üha eksperimentaalsemate horisontide poole, karismaatiline ja poeetiline Van Der Graaf Generator ning rahutu loomekompassiga Gentle Giant. Viimaste ideelise kirevuse kajastamiseks võeti hiljem kasutusele nimetus “eklektiline proge”, millega tähistatakse stiilihübride ja teemade mitmekesisust ning esinejaid, kes arenevad karjääri vältel pidevalt edasi või viljelevad üheaegselt mitme stiili segu ilma selgelt eristuva tuumikuta.

Sümfoonilise proge karakteristikud (eri stiilide elementide kasutamine, kompleksne struktuur, pikem arendatud formaat, silmapaistev virtuososs, mittekommertslikud eesmärgid) laienevad tegelikult kogu progele, kuid siin peetakse tähtsaks klassikalise muusika mõjutusi.

Loomulikult levisid erinevad lähenemised. Kui näiteks Genesis ja Yesi muusikat mõjutasid barokk ja traditsiooniline klassika, siis Emerson Lake & Palmer eelistas romantikuid ja moderniste (Ginastera, Bartók, Mussorgski), mis muutis nende loomingu vähem meloodiliseks ja rohkem aggressiivseks. ELP kaubamärgiks sai pianist Keith Emersoni arvukate süntesaatorite ja klahvpillide meisterlik eksponeerimine, kitarristi ja laulja Greg Lake'i sügav sensuaalne vokaal ning Carl Palmeri intensiivne ja täpne trummeldamine. Kolmiku heliplaadidest kujunes absoluutseks klassikaks neli, millest kõige grandioossem ja rafineeritum on “Brain Salad Surgery”.

Ansamblist Yes, mida suunasid vokalist Jon Andersoni spirituaalsed visioonid, sai samuti pioneer arvukate süntesaatorite ja moodsate kõlaefektide kasutamisel. Ansambli iseloomulikkude kõla maalisisid kaks oma aja ekspressiivsemat klahvpillimängijat – Rick Wakeman ja Patrick Moraz. Hiilgeaegade parimad saavutused olid sümfooniliste sügavustega kompleksed ja liikuvad “Fragile” ja “Close to the Edge” aastatest 1971 ja 1972. Seda meloodia mitmekihilisust ja harmoonia kirkust rõhuta-

vat ekspansivset muusikat võib vaadelda ookeanina nii oma mõõtmatus, sulni rahu kui ka kohatise majesteetliku raevu poolest. Julgeimat eksperimentaalsust demonstree- ris 1974. aastal ilmunud "Relayer", mille muusikalist intensiivsust saab kõrvutada üksnes Mahavishnu Orchestra tormiliste helivoogudega.

Müstilisust ja salapära äratav Genesis oli tänu vokalisti ja flöödimängija Peter Gabrieli näitleja- ning lavastajatalendile rockiajaloo kõige teatraalsem seltskond. Ansambli kontserdid oma eklektilise lava- kujunduste, kostüümide ja koreograafiaga, kus muusikaga sünkronis kasutati lasereid ja hiiglaslikke peegleid ning näidati filme, kujunesid nauditavateks vaatamängudeks. Laulusõnad balansseerisid fantastika ja absurdi kõiel, piiblilegendide ja väljamõeldud müütidega illustreeriti muusikaliste teema- de eeleegilist hämarust, kohatist apokalüpti- list nägemuslikkust ning kirkaid valgusesse sukeldumisi. Üheks kuulsaks "müüdiks" sai albumil "Nursery Cryme" eksponeeritud lugu muusikatoosist, mille kaudu ilmub end hukkunud lapse elupõlistest ihadest räsitud vaim.

Steve Hacketti pürgimuslikud kitarrili- nid, Tony Banksi päikeselised klahvpillivai- bad põimiti koos hingestatud vokaali ja flöödimänguga uhkeimasse vanikusse 1974. aastal topeltplaadina ilmunud kont- septuaalteoses "The Lamb Lies Down on Broadway".

Sümfoonilises proges ainulaadne oli kauni meloodia ja harmooniliste teoste poolest tuntud Renaissance. Kohatine täiemahuline orkestreeritus, suure hulga akustiliste instrumentide kasutamine, nen- de mahedad põimumised elektripillidega ja vokalist Annie Haslami liblikatiivana peh- me ja lendlev hää, üks rockiajaloo ilusa- maid, andsid ansambli muusikale vastu- pandamatult maagilise võlu. Albumid "Ashes Are Burning" ja "Turn of the Cards" mõjuvad kõlalt ja meloodialt avara, rahuli- kult voolava jõena, sügavate hauakohtade ja mõtlilikult keerlevate võrendikega, millel õõtsub jaapani haikude sümboolseid kirsi- õisi.

Olulisemad peavoolu esindajad olid veel unistava eeleegia ja pehme rütmitunne- tusega Camel Inglismaalt, madalmaade re- nessansiheliloojatest ja jazzist innustatud Focus Hollandist, teatraalne Ange, jazzili- kum Atoll ja kosmiline Pulsar Prantsus-

maalt ning terve rida Itaalia kollektiive, na- gu Premiata Forneria Marconi, Banco Del Mutuo Soccorso, Le Orme, Maxophone, Locanda Della Fate jt. Viimaste suure hulga ning originaalsuse rõhutamiseks hakati hil- jem kasutama terminit *rock progressivo ita- liano*. Sealsete esinejate laulusõnad olid peaaegu täielikult itaaliakeelsed, klassika- mõjutused kodumaised, komponeerimis- tehnika järgis tihti traditsioonilist stiili ja arranžeeritud eristusi vahel ka regiooni- de kaupa. Sarnaselt angloameerika proge peavooluga jaotub ka itaalia analoog erine- vateks kõrvalvooludeks.

Õukonna teke – canterbury scene

Pöördelisel 1970. aastal võttis esimese tähtsa kõrvalvooluna ilmet briti *canter- bury scene*, mis ristiti vabameelse vennas- konnana tegutsenud ja vastastikku ükstei- se bändides osalenud muusikute (ja angli- kaani kiriku peapiiskopi) kodulinna järgi. Nurgakiviks kujunes Caravani plaat "If I Could Do it All Over Again, I'd Do it All Over You", mis näitas kätte edasise sihi ning määratles *canterbury* konservatiivse- ma poole, tunnusjoonteks jazzilike impro- visatsioonidega pehmendatud kergelt psühheedse rocki ümarad ja õrnalt lai- netavad vormid. Caravani kolm järgmist stuudioplaati said klassikaks, misjärel va- juti kaldu pop-rocki poole.

Teine selle suuna võtmebänd, biitkirja- nik William Burroughsi peateosest nime laenanud Soft Machine viis 1970. aastaks lõpule põhjaliku transformeerumise post- psühheedsest tõugust säravaks *fusion*-lib- likaks ning saavutas loominguilise lae nelja plaadikülje pikkusest teosest koosneva to- peltalbumiga "Third". Järgnevalt keerati üha vilunumalt improvisatsioonilise jazz- rocki ratast ja heideti üle parda varase pe- riodi psühheedne ballast. Bändist lahku lõõnud trummar ja vokalist Robert Wyatt alustas soolokarjääri, mis tipnes 1974. aastal salvestatud somnambuulse nägemusega "Rock Bottom".

Aastatel 1973–1974 salvestas fantastilise trilooogia "Radio Gnome Invisible" *canter- bury scene*'i väljadel *space*-rocki harrasta- nud ansambel Gong. Muusikaliselt oli tege- mist ekstsentrilise psühheedeliaga, mis "progresseerus" albumilt albumile liikudes üha atmosfäärilisemaks. Naiivsevõitu nar- ratiiviga groteski parimaks näiteks sai kol- mas, peamiselt instrumentaalne album

oma kosmiliste sosinate, kitarr ja saksofoni tundliku kahekõne ja süntesaatorite eeterli- ke liinidega. Pärast ansambli liidri David Alleni lahkumist jätkati heal tasemel inst- rumentaalse jazz-rockiga.

Canterbury stiili viisid uuele tasandile kollektiivid, mis koosnesid valdavalt sama suuna ansamblike Egg, Gong, Caravan ja Gilgamesh eksliikmetest. Neist esimese, Hatfield and the Northi instrumentaalset mitmekesisust ja eeleegilise varjundiga vo- kaali kangastas naisvokalistide trio The Northettes. Muusikas domineeris elegantne jazz-rock kergete psühheedsete pööriste ja rõhutatult ebamäärase huumoriga. *Canterbury* viimane supergrupp National Health järgis eelkäija filosoofiat, kuid täht- sustas jazz ja rocki kõrval rohkem uusklas- sika mõjutusi ja veelgi komplekssemat inst- rumentaalselt lähenemist. Tulemuseks oli žanri üks säravamaid saavutusi, mida pee- geldasid aastatel 1977–1978 ilmunud albu- mid "National Heath" ja "Of Queues and Cures".

Heavy-proge

Klassikalisele rockile lähedal seisev kõr- valvool nimetusega *heavy*-proge kujunes samuti välja esimeste seas. Sedamoodi sil- distatud seltsinguid iseloomustas iha kor- jata *hard rock*'ist sama palju mõjutusi, kui tehti peavoolu progest. Sisuliselt oli see ki- tarridel baseeruva lärmaka rütmibluusi võrdväärne abielu sümfoonilise progega. Tavarocki primaarne formaat kitarr, basi, trummide ja klahvpillidega leidis suuri- ma esindatuse just *heavy*-proges. Määrav instrument, mida nõudis stiili agressiiv- sus, oli maksimaalse kõlaväljuse saavuta- miseks äärmuseni (üle)võimendatud elektrikitar. Ka *hammond*-oreli sügav ja pingestav mürin sai kõige valjemini män- givate bändide kõlavärvingutes tavaliseks. Seetõttu oli muusika kõlalt jõulisem ja mõjult vahetum, kuid instrumentaalselt vaesem ning improvisatsioonides hilitse- tum kui mujal. Populaarsematena kerkisid siin esile kollektiivid Atomic Rooster ja Rush, aga ka Tempest, Uriah Heep ja Warhorse.

(Järgneb.)

Inim-rütmimasin

TRIINU OJAMAA

etnomusikoloog

Kui lugejale peaks tunduma, et ta pole iial kokku puutunud millegi sellisega nagu biitboks, siis üsna tõenäoliselt ta eksib. “Don’t Worry, Be Happy” on raadios kõlanud nii palju kordi ja on ühtlasi nii erinev teistest lauludest, et see lihtsalt peab olema igauhele kõrva hakanud. Lugu on kokku miksitud Bobby McFerrini sisselauldud trakkidest, kus ta jäljendab eri pille. McFerrin pole biitbokser, aga seda laulu meenutades peaks tekima vähemalt ligilähedane kõlakujutus muusikast, millest allpool juttu tuleb.

Beatbox Eestis

Kui eesti biitbokserid 2006. aastal esimest korda oma oskuste võrdlemiseks *battle*’it pidama kogunesid, sai neid kokku umbes üks saja tuhande eestlase kohta. Biitboks ei ole Eestis laialt levinud muusikategemise viis, ka selle publik on piiratud hiphopi klubiüritustel käijatega ja kirjutatud on sellest hoopis vähe. Trükimeediasse lipsas sõna “biitboks” (*beatbox*) hiljuti seoses “Jazzkaarega”, mille ühel kontserdil osales Napoleon Maddoxi (USA) poolt välja koolitatud eesti biitbokskoor. Tavapärase laulmise asemel püüdis koor jäljendada löökpile ja just see ongi lühidalt kokku võttes biitboksi eripära.

Biitboks sellisena, nagu seda tänapäeval maailmas tuntakse, kujunes 1980. aastatel hiphopi rüpes koos räpi, breigi, ja *electric boogie*’ga. Ehkki biitboks on muusikaliik ja *electric boogie* tantsustiil, on just neis kahes midagi põhimõtteliselt ühist. Väga lihtsustatult öeldes oli *electric boogie* oma algusaegadel robotite hüdraulilise liikumise jäljendamine mehaanilises rütmis. Eriti osavad olid selles Los Angelese vaesematest kihtidest pärit tänavatantsijad ja vaadates asjale sotsiaalsest aspektist, pakkus see noorukitele põgenemisvõimalust reaalsest ebatur-

valisest maailmast sellesse maailma, kus kõik on masinlikult perfektne ja kontrolli all. Kahe valdkonna kõrvutamiseks annabki põhjust see, et ka vana kooli biitbokserid tegutsesid algul nagu inim-rütmimasinad, tehes tänavasituatsioonis MC-dele või tantsijatele suuga biiti taustaks. Oma nime ongi inim-biitboks saanud elektroonilise rütmimasina (*beat box*) järgi.

Uue kooli biitboks, mis kujunes välja üheksakümnendatel, on muusikaliselt palju mitmekesisem. Nüüdseks on biitboksi praktiline otstarve taandunud ja sellest on saanud pigem kunst omaette, mis kutsub kuulajas-vaatajas esmakordsel kogemisel esile hämmingut kutsub: on need ikka tõesti inimhäälsed helid või ehk siiski mingi elektrooniline trikk? Osav biitbokser võib tõepoolest kõneorganite, hingamise ja mikrofoniga manipuleerides jäljendada erinevaid pille, aga ka kõikvõimalikke argikeskkonna helisid.

Kuidas biitbokseriks saadakse?

Küsin seda Matis Reilt (aka Rey), kes on eesti biitbokseritest kindlasti tuntuim. Selgub, et sageli just argikeskkonna helidest kõik alguse saabki. Rei hakkas kõikvõimalikke helisid imiteerima juba lasteaias. Päril-biitbokserit Kenny Muhamadi nägi ta telesaates “Kuulsaks 30 sekundiga” siis, kui oli juba põhikooli poiss ja see aitas Reil avastada endas potentsiaalset biitbokserit. Kolmkümmend sekundit võivad ju teha artistist kuulsuse, kuid aeg, mis neile sekunditele eelneb, on enamasti aastatepikkune. “Pidi iga päev harjutama, nii kui vaba aega oli, algul ühe biidi kaupa. Salvestasin ennast ja kuulasin, kuidas välja tuli, ja siis proovisin uuesti. Kui tehnika arenes, võtsin järgmise biidi. Edasi õpid nii, et katsetad erinevaid asju: kuulad teisi biitboksereid, selliseid nagu Killa-

Kela või Rahzel, umbes taipad, mismoodi nad teevad, ja proovid neid jäljendada. Nii hakkad aru saama loo ülesehitusest, et millal tuleb *kick*-trumm, millal *snare* ja *hi-hat*...” meenutab Rei.

Kuidas biitboksi lugu kokku pannakse?

Kui vana kooli biitbokseritele piisas biidi tegemise oskustest, siis uue kooli biitboksi produkt on iseseisev kompositsioon, mis sisaldab erinevaid elemente, nagu laulmine samaaegselt biidi tegemisega, puhk- ja keelpillide jäljendamine ja muidugi skrašimine (*scratching*) – tehniline võte, mis laenatud DJ-delt. Biitboksi loo tegemisel on oma spetsiifika ja see on seotud esitusolukorraga. Biitboks on esinemiskunst, mille põhieesmärk on “rahvast kütta” – nii määratleb biitboksi olemust Rei. *Live*-lugu peab olema lühike, kuid vaheldusrikas. “Olen teinud introks kopterilendu või paar sireeni, see tõmbab publiku tähelepanu. Siis võib jätkata põhibiitidega – sellised tavalised rütmikujundid, aga lahedad. Edasi võib teha mõne kaveri. Olen Mati Nuude laule teinud, see on mul nagu *trademark*. Isa kinkis kasseti, kui olin neljane.” “Tahaks tantsida apelsinimajja, õnn on see, kui leiad oma Jambolaya,” laulab Rei, pikkides teksti sisse biite, ja see kõlab tõesti väga matinuudelikult. Hea lõpp biitboksi loole võiks Rei arvates olla näiteks selline, et trummid vaikivad, aga trompet mängib üksi natuke aega edasi. Siis võiks skrašimisega tempo aeglaseks tõmmata, see oleks efektne. Ja ehkki Rei rõhutab, et lühikeses biitboksi loos ei jõua mingit kunsti teha, midagi sellist, mis oleks võrreldav pika muusikapalaga, on tema skeemi aluseks siiski täiesti klassikaline põhimõte: terviklik lugu koosneb sissejuhatus-est, arendusest ja lõpuosast.

Biitboksi lugu on enamasti improvisat-

sioon, aga seda saab ka üles kirjutada. Mark Splinter ja Gavin Tyte on välja töötanud süsteemi, mille nimeks Standard Beatbox Notation (SBN). See võimaldab kõlalise sarnasuse alusel valitud tähtede või tähekombinatsioonide abil (nt *b* = bass-trumm) kirja panna biitboksi helid ja rütmi. SBN on kõneteksti üleskirjutamiseks mõeldud Rahvusvahelise Foneetikaühingu tähestiku (IPA) analoog. Ega biitboksi põhihiidid kõnest palju erinegi, tuleb lihtsalt teatud häälikuid tunduvalt intensiivsemalt rõhutada või helilisemalt hääldada, kui inimesed seda kõnes teevad. Rei SBNi ei kasuta, ehkki algajana on ka tema tähtede abil oma biite üles kirjutanud. Kogenud biitbokserina ta seda enam ei vaja, aga kui hea motiiv äkitselt pähe tuleb, siis salvestab selle telefoni, et hiljem mõnes loos ära kasutada.

Kuidas head biitbokserit ära tunda?

Biitboks on aja jooksul hiphopist kui subkultuurist mõnevõrra eemaldunud, aga subkultuurile omane *battle*'itava on säilinud. Seda tava võib võrrelda "Laululahinguga", ainult et laulukooride asemel näitavad oma osavust kas breikarid, *freestyle*-räpparid või siis biitbokserid. Biitboks-*battle*'il on vastamisi kaks biitbokserit, kes astuvad üles kordamööda. Võidab see, kelle heli on voolavam, rütmiline ajastus täpsem, kompositsioon originaalsem ja šõu atraktiivsem. Lisaks oma häälega manipuleerimisele peab hea biitbokser leidlik olema ka mikrofoni kasutamisel. Mikrofon on biitbokserile nagu poogen viuldajale: libistad piki huuli või katad pihkudega, paned vastu kõri – tulemuseks on täiesti erinev heli. Kuid ka biitboksi väljendusvahendid on piiratud ja teiste hulgas silma paista pole sugugi lihtne. Biitbokserite ühiskodu asub internetis, seal võib näha nende esinemisi ja lugeda ka netikriitikute arvamusi (Rei kohta nt www.youtube.com/watch?v=2VJge-p-dQA). Rei lugedes on nähtud sarnasust Felix Zengeri, Roxorloopi, Rahzeli ja Killa Kelaga, neist kaks viimast on lausa legendaarsed nimed. "Ole originaalsem!" soovib üks netikommentaator. Lihtne öelda, raske teha, sest põhiarsenal on ju kõigil ühesugune, nii et paratamatult meenutab üks biitboksi kompositsioon teist. Keegi arvab, et kui panna Rei vastamisi Michael Winslow'ga, keda võib näha ohvitser

Biitbokser Matis Rei.
FOTO ANTS LIIGUS / SCANPIX

Jones'i rollis seriaalis "Politseiakadeemia", siis jääks Rei alla. Erinevatel andmetel suudab Winslow jäljendada 1000–10 000 heli. Rei ei ole enda omi kokku lugenud ja ega palju ja parim pole ka alati üks ja sama. Keegi vaimustunud biitboksifänn soovib, et Rei võiks asendada ta äratuskel-la – oleks mõnus, kui päev algaks selliste helidega. "Ta on Eestist, mina samuti," kirjutab üks kommentaator ja teine lisab: "Eestlased on ikka andekad tüübid!" On tõesti, aga iga asi ammendab end ükskord.

Kuhu edasi liikuda? "Praegu otsiks meeldi mingit uut vormi oma biitboksile, midagi ekperimentaalsemat, kus oleks ühendatud elusmuusika millegi tehnoloogiliselega," mõtiskleb Rei. Eesti oleks just sobiv paik kõrgtehnoloogilise biitboksi koolkonna tekkeks.

Inimene, kes suutis aastaid olla eesti muusika ülalhoija

“Hoia, Jumal, Eestit!” looja Juhan Aavik 125

TIIU TOSSO
muusikateadlane

Selle aasta jaanuaris täitis 125 aastat Juhan Aaviku sünnist. Küll näiliselt passiivse, isegi veidi häbeliku ja en-dassesulgunud inimesena oli ta oma ette-võtmistes siiski vägagi sihikindel. Aavikut vaevas mure eesti kultuuri saatuse pärast, ta oli eestvedajaks paljude Eesti muusika-elule tähtsate ühingute ja asutuste loomisel. Juhan Aavik oli õnneks ka selline muusi-kainimene, kes tahtis ennast kirjasõnas väl-jendada. Tema kirjutatud mälestusi lugedes tunneme ära ehk iseenastiki tänapäeva kultuurielus. Juhan Aavik oli ka 1924. aastal Eesti Muusikamuuseumi Ühingu asuta-jaliige. Sellest ühingust alguse saanud Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis tema arhiiv-ikogu asubki. Peale Juhan Aaviku täht-päeva tähistasime tänavu ka muuseumi 85. aastapäeva.

Järgnevalt valik Juhan Aaviku meenutusi aastatest 1920–1930.

Mälestusi Tartu-aastatest

“Aastaid tegutses minuga käsikäes endine Tarvastu kandi mees Juhan Simm, hea di-rigent ja organisaator. 1920. aastal, kui olin oma tervisega kimbus, oli kogu asja-ajamine ja kontsertidel dirigeerimine te-ma õlgadel. Suviti käisid kontserte juhata-mas paljud külalised, nagu Artur Kapp, Raimund Kull, Mihkel Lüdig, Aleksandr Glazunov, Armas Maasalo, rääkimata tart-lastest – Heino Eller ja teised. Mart Saar oli agar kammerkontsertide korraldaja. Palju tänu võlgu olen ka Vanemuise seltsi juhatajatele ja mitmele teisele organisat-sioonile. Hoolimata kitsastest rahalistest võimalustest, said aiakontserdid jätkuda.

Tartu muusikaelu oli kahekümnen-date aastate keskel oma võimalused juba am-mendanud. Edasiminekuks ei olnud pers-pektiivi. On vana tõde, et kui asi ei lähe edasi, läheb ta tagasi. Tegin Ülikooli valit-susele ettepaneku luua midagi kunagise muusikadirektori ametikoha sarnast, kuhu ise oleksin kandideerinud. Lootsin sellega leida muusikaelu ja koorilaulu korraldami-seks avaramaid võimalusi.

See oli 1924. aasta keskel, kui mulle he-listas vana tuttav, Martin Kahu, kes oli Estonia Muusika Osakonna koorilaulja ja juhatajuse liige. Kurtis, et koorijuht August Topman olevat mingi tühise põhjuse pärast koorijuhi kohalt lahkunud või lahkumas ja EMO-t ähvardavat tegevuse lõpetamine. Tulgu ma olukorda päästma. Kas või ajuti-selt. Mõtlesin, et sellise hea koori nagu EMO eduka tegevuse seiskumine oleks kahjuks meie noorele muusikakultuurile. Jäin jälle nõusse. Estonia teatriga oli sama lugu. Sealsel dirigendil Artur Kapil oli suur koormus ka konservatooriumis. Ta ei jõud-nud kahel pool võrdselt rabada. Tema ase-mele läksingi.”

Aastad Tallinnas

“Suured elumuutused pole ühe päeva te-hingud. Sõitmine oli paratamatu, sealjuu-res äärmiselt väsitav. Eriti aga 1924. aasta sügisest, mil võtsin enda peale ka EMO koori juhatajuse. Õhtul istusin rongi, hommikuks olin pealinnas, päeval andsin konservatooriumis tunde, õhtul oli EMOga proov, hilisõhtul jälle rongi, järgmisel hommikul ootasid Tartu tööd-tegemised. Sellise eluviisi üheks põhjuseks oli ka Tartus elav perekond ja suur korterikriis

Juhan Aavik (1884 Holstre – 1982 Stockholm) oli helilooja, dirigent ja pedagoog. 1907. aastal lõpetas ta Peterburi konservatooriumi Vassili Wurmi klassis trompeterialal ning 1911 teooria- ja kompositsioonerialal Anatoli Ljadovi, Nikolai Solovjovi, Jāzeps Vitolsi ja Aleksandr Glazunovi juhendamisel. Aavik tegutses 1911–1914 Tartus Vanemuise teatri muusi-kajuhina, juhatas 1911–1925 Vane-muise muusikaosakonna segakoori ja 1911–1923 Vanemuise sümfoonia-kontserte. Ta oli 1919–1925 Tartu Kõrgema Muusikakooli direktor, 1919. aastal ka Tartu Õpetajate Seminari muusikaõpetaja. Aastast 1925 oli Juhan Aavik Tallinna muusi-kaelu üks juhtfigure. Ta oli 1925–1933 Estonia teatri muusikajuht ja di-rigent, juhatas sümfooniakontserte ning Estonia muusikaosakonna sega-koori. Aastatel 1925–1944 oli ta Tallinna konservatooriumi õppejõud, ka selle õppeasutuse direktor ja Eesti Lauljate Liidu esimees, Muusikalehe toimetaja ning Eesti Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali esimees. Juhan Aavik oli IX, X ja XI üldlaulupeo üks üldjuhtidest. Aastal 1944 emigreerus ta Rootsi. Ta on avaldanud mälestus-teraamatu “Muusika radadelt”, kus siin toodud leheküljed avaldamata jäid, ning neljaosalise “Eesti muusika ajaloo”.

Tallinnas. Pärast rahulepingu sõlmimist Venemaaga tulid paljud sealsed eestlased kodumaale, enamik Tallinna. Riigi toetusel hakati kibekiiresti kooperatiivelmuid ehitama. Ühes sellises oli korteri saanud ka mu hea sõber Martin Kahu. Veerenni tänava koolijuhatajana olid tal eluruumid ka koolimajas. Selles oli kolm tuba ja köök. Siis tõin ka perekonna Tallinna. Maja oli Kahu kooli naabruses. Poistel oli lähedal koolis käia. See oli alles 1925. aastal.”

*

“Orkestritega oli häda nii siin kui seal. Tallinnas veelgi rohkem. Kui pealinna tulin, oli siin umbes neljakümne mängijaga koosseis. Hooaja lõpul aga hakkas orkester streikima. Põhjuseks väikesed palgad, majanduskriis ja suur töökoormus. Seepeale vallandas Estonia juhatus terve orkestri. “Teatril on neli ust. Valigu igauks ise, millise kaudu minna tahab!” ütles kõva sõnaga mees, notar Linnamägi. Sügisel hakati jälle uut orkestrit kokku seadma. Tööle võeti vaid 27 mängijat. Sümfooniakontserte enam korraldada ei saanud. Järele jäid vaid kergema kavaga rahvakontserdid. Neid saadi hooaja vältel kokku 32. Mina võtsin orkestri üle 1925. aastal. Siis õnnestus seda suurendada 40 mängijale. Selle koosseisuga sain korraldada kümme sümfoonia- ja kolmkümmend kaks rahvakontserti. Vahel sai ka lisajõude palgata. Järgmisel hooajal 1926/1927 oli jälle sama häda. Taas tõmmati kulutusi kokku, nii et jäi 27 mängijat. Tee nendega siis sümfooniat! Tol aastal läks asi veel teisegi külje pealt hulluks. Estonia juhatus leidis, et teater saaks läbi ka ühe dirigendiga. Ikka kokkuhoiu kaalutlustel. Mina olevat seal üleliigne. Kuidas siis nii, protesteerisin. Lasin Tartus kõik tagasitee silad õhku, tõin perekonna Tallinna ja seda esialgu üheks aastaks... Meenub veel teinegi halvamaiguline sündmus. See oli küll aastaid hiljem. Suurepärase muusik, kohusetruu ja kogemustega repetiitor Sergei Mamontov mängis “Vürst Igori” proovidel käe üle. Sai küll Kultuurkapitalist pensioni, aga sellest elamiseks ei jätkunud. Õeldi, et Estonia pole seek, kus vanad ja vaesed ülalpidamist saavad. Imelik, et isegi Kull oli sellisel arvamusel...

Kõiki Beethoveni sümfooniaid olin Tartus korduvalt dirigeerinud, kuid Üheksandat mitte. Tookord juhatas seda Juhan

Juhan Aavik, Eesti muusikaelu oluline tegelane 1920. ja 1930. aastatel.

FOTO ETMMi KOGUST

Simm. Nägin partituuri kallal palju vaeva – pikk teos, raske raamides hoida. Silme ees oli ka negatiivne kriitika, mis Simmile Tartus kaela langes. Sain siiski asjaga hakkama. Kaastegev oli umbes 100-liikmeline EMO koor, solistideks Helmi Einer, Valentine Veem-Romanova (Kask), Karl Ots ja Karl Viitol. Publikut oli rohkesti, ovatsioonid elavad. Hiljem pidime kontserti kordama. Edukas ettekanne turgutas tugevasti enesetunnet.”

“Olin veendunud, et hästi läbimõeldud kontserdikavad on muusikahariduse mõttes midagi rahvakonservatooriumi taolist ja aitavad muusikat paremini mõista. Oli ju tol ajal publiku muusikaline maitse siiski suhteliselt madalal tasemel, rahva muusikalises hariduses olid suured puudujäägid. Lisaks läbimõeldud kavadele tutvustasin ettekantavaid teoseid ja nende autoreid ka kontserdi kavalehtedel ja ajakirjanduses. Ja kui siis kontserdile järgnes ka vastava suunitlusega retsensioon, nagu seda Tartus tegi põhjalike ajalooliste teadmistega Carl Hunnius, siis ei tohiks ju seeme liiva külvaud olla.

Ei saa öelda, et keegi sellele lausa vastu oleks olnud. Aga jah, kui pakkusin kontserdi eel kava tutvustavaid artikleid Päevalehele, hakkas toimetaja torkuma: “Raiskab palju lehe ruumi, lugejaid vähe, kes neid loeb, iseasi, kui mõni skandaal, siis küll.” Tuntud laul päevalehtede juures. Kultuuri jaoks on neil alati vähe ruumi. Õnneks oli tookordne lehe peatoimetaja mu vana tuttav. Suutsin teda veenda ja sellest sai siiski asja.

Estonias tegime Raimund Kulliga töö pooleks. Aastas tuli lavale umbes neli ooperit ja neli operetti. Seega siis kummalegi kaks ja kaks. Minule oli ooperiasjandus muidugi uus. Kartsin kuidas sellega toime tulen. Töökoormus oli suur ja aega süvenemiseks vähe. Solistidega tegeles repetiitor Sergei Mamontov, kes varem oli sama tööd teinud Moskva Suures Teatris. Käisin tema proove kuulamas, et partituur paremini “külge hakkaks”.

*

“Oskar Merikanto “Elina surm” oli esimene soome ooper eesti laval. Ühtlasi üks soome rahvusliku ooperikunsti nurgakividest. Merikanto tegutses kaua aega ooperidirigendina Helsingis. “Elina” on tema teine ooper. Kirjutasin publiku jaoks bro-

šüüri soome rahvusliku ooperi arengust. Oluline oli ka, et ooperi lavastas ja laulis ühe osalisena kaasa soome tenor Väino Sola. Mees, kes ise rääkis soravalt eesti keelt, minust üks aasta vanem, oli seisnud soome rahvusliku ooperi hälli juures, tundis hästi Merikantot ja tema taotlusi. Eesti solistidest osalesid etendusel Karl Viitol, Aleksander Arder, Valentine Veem-Romanova, Olga Mikk-Krull. Meelde on jäänud ka Wagneri “Tannhäuser”. Hoolimata veidi harjumatu raskepärasest muusikast, võttis publik teose soojalt vastu. Esimene eesti ooper oli Artur Lemba “Kalmuneid”, millega avati hooaeg 1929/1930. Teksti autor oli Marta Lepp-Utuste, dramaatilise minevikuga naine, oma libretot pakkus ta esialgu mulle. Ma ei usaldanud nii suurt tööd ette võtta. Ja ka aega polnud. Soovitasin siis Lembat, kahe sümfoonia autorit ja head orkestritundjat.

Publik võttis ooperi hästi vastu. Mängisime teost hooajal kaheksateist korda. See on hea näitaja, eriti, kui arvestada, et Verdi “Othello” läks samal hooajal vaid üheksa korda. Mis puutub kriitikutesse, siis neil paistis olevat lausa auasi Lemba kallal norida. Seekord tegi seda Mihkel Lüdig. Ta selletas, et ooper polevatki ooper, vaid rahva viiside kogu, kus üks meloodia järgnevat teisele, mitu salmi ühe ja sama harmooniaga. Rahvaviisidest üksinda luua ei saavat liiatigi, kui ooperi lahutamatud osad, retsiitatiivid, on kõrvale jäetud. Kangelasedki ei oskavat surra – mürts, põmm ja juba oledki valmis. Mina selle kriitikaga nõus ei olnud. Samuti ei märganud ma, et publik oleks igavlenud, nagu Lüdig arvas. Puudusi seal ju oli, aga neist oleks saanud leplikumalt rääkida. Arvan, et noorele eesti muusikale, eriti alles lapsekingades olevale rahvuslikule ooperile sellised rusika-argumentid kasuks ei tulnud. Veelgi häbiväärsem oli kriitika Artur Lemba hilisema ooperi “Armastus ja surm” kohta. Selle kirjutise olid kokku pannud noored tuisupead Riho Päts ja Tuudur Vettik. Niisuguste, lausa solvavate väljenditega ei saa rahvuslikku kultuuri arengut toetada. Et ka Artur Kapp ja Mart Saar end sellesse afääri kaasa kiskuda lasid, see on eriti kahetsusväärne.”

*

“Ka kooridest tuleks kõnelda. Häid koore oli neil aastail Tallinnas mitu, nagu

Rahvaülikooli Seltsi segakoor Anton Kasemetsa ja Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoor Konstantin Tüرنpu juhatusel ja veel teisigi. Estonia Muusika Osakonna koor on neist kõige vanem ja segakooridest ehk ka kõige võimekam. August Topman, koori asutaja, oli teinud tänuväärset tööd, seadnud koorile kõrged eetilised ja esteetilised eesmärgid. Nendeks olid klassikalised suurvormid ja eesti rahvuslik koorilooming. Ta suutis koori kunstilise taseme tõsta Euroopa tasemele. Nii saingi parima koori, mis Eestist saada oli, ja see oli üks argument, mis mind lõplikult Tallinna külge kinnitas.

Mis puutub Artur Kapi “Hiibisse”, siis see oli lihtsalt raske teos, nii nagu tema vokaalajasjad üldse: 34 osa, sega-, nais- ja meeskoor. Hea, et autor klaveril kaasa aitas. Sellest oli suur abi. Selgeks me ta lõpuks siiski saime. Esiettekanne toimus 1. märtsil 1931. aastal.

Mäletan hästi seda ärevust ja segadust, mis kuningas Gustav Viienda visiit Eestisse põhjustas. See oli esimene kroonitud pea, kes Eesti Vabariiki külastas. Me polnud kuningliku kõrguse vastuvõtuks kaugeltki valmis. Tahtsime oma nigelate majanduslike võimaluste juures siiski head muljet jätta. Siit need hädad aga algasidki. Ilmnes, et riigil pole vastavat esinduslikku korterit, kuhu kõrge küllaline paigutada. Kibekiiresti hakati Kadrioru lossi selleks ette valmistama. Kui ruumid kuningliku kõrguse jaoks remonditud, pääses lossi põõningul punane kukk valla. Tuli kustutati küll kiiresti, kuid oh häda, vesi oli värskest remonditud ruume rikkunud. Tuli otsust alata. Kui lõpuks asjaga ühel pool, ilmnes uus häda. Monarhi jaoks pole vastavat mööblit. Ei aidanud muud kui balti parunitelt laenata. Neil sobivat rokokoo mööblit ju küllalt. Mis sest, et mõisad võõrandatud. Kavas oli kuninga auks Kaitseliidu ja naiskodukaitselaste paraad, Toompeal pidulik Riigikogu istung kuninga osavõtul ja mis kõik veel. Monarhi visiidist teada saades kirjutas EMO koori liige Peeter Grünfeldt vastavasisulise luuletuse, millele kirjutasin muusika. Õppisime laulu kiiresti selgeks ja Toompeal selle kuningale ette laulsimegi. Lossi õuele olid rivistunud üliõpilasorganisatsioonid lip-pudega, nendega koos ka EMO. Kui kuningas riigivanema August Rei saatel saabus, võtsime ta vastu lauluga “Tervitus Rootsile”.

*
 "See oli vist 1925. aastal. Olin siis küll juba Tallinna elanik, kuid pidin olude sunnil veel Tartu Ülikooli segakoori juhatama. President Lauri Kristian Relander tuli ka meie ülikoolilinna külastama. Kuna ka va oli varem teada, siis otsustaski koori juhatus vastava tervituslaulu hankida. Tekst telliti Henrik Visnapuult, muusika kirjutamise otsustati anda mulle. Laul algas soomekeelsete sõnadega "Eläköön, eläköön Suomen ensimmäinen kansalainen". Sellele järgnes eestikeelne tekst, kus räägiti Soome abist eestlastele Vabadussõjas. Presidendi auks oli ülikooli aulas pidulik aktus. Seal siis laulu ette kandsimegi. Soome on meie hõimurahvas ja vastastikused külaskäigud vana traditsioon. EMO kooriga käisin esimest korda põhjanaabrite juures 1927. aasta sügisel. Laev oli väike, meri tormine, kannatasime kõik merehaiguse all. Toimus kaks kontserti. Üks ülikooli aulas, teine Nikolai kirikus. Solistidena olid kaasas Karl Ots ja Paul Pressnikoff, hilisema nimega Indra. Võtsime osa laulupeost, püha Johannese kirikus kandsime koos soome orkestriga ette Kapi oratooriumi "Hiib", ülikooli aulas oli kontsert *a cappella* lauludest ja lõpuks

esinesime ka suures, ligi kahe tuhande isetekohaga Messuhallis soome-ugri kongressil. Selle avanumbriks oligi EMO esitatus "Eläköön Suomi".

Kiideti meie riiki, rahvast ja laulupidusid. Öeldi, et kolm asja olevat maailmas, mida soomlased ei suutvat järele teha. Need ovat Hiina müür, Egiptuse püramiidid ja Eesti laulupeod.

Palju käisime Lätis ja Leedus. Näiteks 1928. aastal. Esialgul oli kontsert Riias, siis Kaunases. Laulsime hulga Mart Saare laule. Solistiksi oli Karl Viitol, kes tekitas publikus oma lätipärase nimega elevust. Klaverisaatjana oli kaasas Mart Saar, nii tema koori- kui ka soololaulud pälvisid sooja vastuvõtu. Tookord laulis kooris ka sopran Meta Kodanipork, kes kandis ette minu soololaulu "Kojuigatus". 1928. aasta kontserdi vaheajal käis koori tänamas Läti president Zemgals.

Juba sajandi algusaastail, kui õppisin Mart Saarega koos Peterburi konservatooriumis, mina trompetit, tema orelit, esinesime sageli Suure-Jaani kirikus ja Ilmatari piduõhtutel. Saarega on mul veel teist laadigi suhted. Meie abikaasad olid õed, minul Alma, temal Elise. Külastasin vahetevahel Saart ka Hüpassaares ja siis ka Artur

Kappi Suure-Jaanis. 1943. aastal, kui olin veel Tallinna konservatooriumi direktor, evakueerisime kooli Suure-Jaani lähiste Lahmuse mõisa. Järgmise aasta kevadel toimus sealse pargi põlispuude all konservatooriumi pidulik lõpuaktus ja diplomite kätteandmine. Lõpetajate hulgas oli ka Villem Kapp. Korraldasime mitu kontserti, osa mõisahoones, osa Suure-Jaanis. Pidasime seal ka loengu eesti soololaulust ja Mart Saarest. Laulis Tiit Kuusik. Ka minu klaverikontsert, mis valmis Saksa raadio ülesandel ja Riigi Ringhäälingu tellimisel, kanti Lahmusel kahel klaveril ette, solistiksi Artur Lemba. Juba tookord oli selge, et kui "sovetid" Eesti uuesti okupeerivad, tuleb põgeneda. Tegin sellekohase ettepaneku ka Villemile. Lubas, kuid lõpuks siiski jäi. Ja tegi õigesti. Temal "sovetid" silmis minuväärset patukoormat polnud ja Eestisse oli temataolisi mehi hädasti vaja. Pärast pidasime kirjavahetust. Lahmuselt on pärit ka mitu helitööd, nende hulgas kuueosaline klaverisüit "Lahmuse mälestused". Seal on juttu neist paigust, kus käisin, inimestest, kellega kohtusin."

Juhan Aaviku mälestustest Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi kogus M22:1/55

PÄRIMUSMUUSIKA AIDA UUE HOOJA AVAPIIDU

Reede, 11. september kell 19.00

MUUSIKAT TEEVAD:

ALLE-AA (comeback!), MINU ISA OLIS AUSUS ISE

Tantsuks mängivad **LÕOTSAMEHED**: Siim Rikker, Juhan Uppin, Asso Int, Enrik Visla, Toomas Oks, Ain Lindvest

Pilet eelmüügis **75/100**, kohapeal **100/125**

www.folk.ee

AIDAKVAARIUM VOL 4
 PÄRIMUSMUUSIKA AIDA KLAASOSAS

DJ P. JULM FEAT. CÄTLIN JAAGO, TIIT KIKAS, KULNO MALVA JA RUSLAN TROCHYNSKYI

* REEDE **11.09.09** KELL 23:00

* PÄÄSE 100 / FLAIERI JA AVAPEO PILETIGA 75

●●● Eesti Päevaleht

MaaLeht

EESTI EKSPRESS

ERR
 Eesti Rahvusringhääling

ecoprint

Kakala

HASARTMÄNGUMAKSU
 NÕUKOGU

Piletid:
 PILETILEVI
 www.ktt.ee

Haridus- ja Teadusministeerium

Jazz massidele

JOOSEP SANG

Juuli keskel toimus taas Soome suurim jazzipidu, 44. "Pori Jazz". Looduskunne Kirjurinluoto parki püstitati suurim lava, mida Soome festivalidel eales nähtud, ilm oli soe ja päikeseline ning festivali suurematesse ja väiksematesse kontserdipaikadesse jagus piisavalt lõbusat publikut (kokku oli kuulajaid 56 000). Tänavune festival oli viimane, mille näo ja kvaliteedi eest vastutas kunstiline juht Jyrki Kangas. Kangas, kes muutis väikelinna festivali kõikjal maailmas tuntud jazzifoorumiks, loovutab oma koha muusik Tuomas Kallirole, kes on ühe oma eesmärgina rõhutanud soome jazzi osatähtsuse tõstmist.

Tänavusele festivalile tagasi mõeldes tormavad pähe mitmed märksõnad. Esiteks "nostalgia". Seda oli küllaga nii mitmekülgse soulimehe Raphael Saadiqi kui ka noore popdiiva Duffy muusikas. Mõlemad vaatavad-viitavad kuue- ja seitsmekümneandate soulile ja popile, Saadiq hoopis nauditava-malt ja loovamalt kui Duffy, kes on tõeline muusikatööstuse "toode", kuid meelitas siiski (või just tänu sellele) kohale kõige suurema publiku. Nostalgiitsesid ka hammond-oreli legend Booker T. Jones, James Browni tribuutbänd Still Black Still Proud, mida juhtis tema endine kolleeg, saksofonist Pee Wee Ellis, soome publiku *kesto-suosikki* kitarrist ja laulja Brian Setzeri *rockabilly*-bigbänd jt.

Peale Setzeri astus festivalil üles veel mitu suurt orkestrit. Üllatavalt tõhusalt kõ-

Kolme bassi energia: Stanley Clarke, Marcus Miller ja Victor Wooten.

las sovjetijazzi vanameistri Georgi Garan-jani bigbänd; tema omast oli siiski klassi võrra kangem ameerika trompetisti Roy Hargrove'i orkester, mis lõpetas kontserdi tõelise *bebop*'i tulevärgiga. Mõlema orkestriga astus lavale ka lauljatar – Garanjanil korea päritolu Youn Sun Nah ning Hargrove'il vokaaljazzi uus komeet Roberta Gambarini. Väga erilise mulje jättis Brasiilia SpokFredo Orquestra, mis seob bigbändi kõlad palavikulise *frevo*-muusikaga. Brasiilialikult üliposiitiivne ja -energiiline, üllatas saksofonist Inaldo Cavalcante de Albuquerque juhitud orkester tihedakoeliste seadete, ülikompaktse kõla, virtuossete soolode ja hästi läbimõeldud lavalise "stenaariumiga". Bigbändi mõõtu on ka *Latin Grammy* võitnud salsakollektiiv Spanish Harlem Orchestra, mis pakkus samuti täiusliku elamuse nii kuulajatele kui ka tantsijatele.

"Pori Jazz"i kavas torkas silma ka mainekate bassistide rohkus. Kolm neist, Stanley Clarke, Victor Wooten ja Marcus Miller, esinesid lausa ühes bändis. Ehkki

basskitarr pole tuntud ega tunnustatud soolopill, oskasid kolm meest kujundada nii vaheldusrikka kontserdi, et hetkekski polnud tüütu ega igav. Clarke pakkus värskendava vahepala kontrabassil ning Miller ei saanud loomulikult hakkama bassklarinetita, mis oli tema kaubamärk juba Miles Davisega koos töötades. Veel üks, minu meelest festivali parim bassimängija, nimelt Richard Bona, astus lavale teises supergrupis, kus tegid kaasa prantsuse akordionist Richard Galliano, kuuba pianist Gonzalo Rubalcaba ja ameerika trummar Clarence Penn. Elamuse pakkus ka uue souli esinumber Erykah Badu, kes ei mõjunud küll nii ulmelisena, nagu 2000. aasta "Pori Jazzil", kuid haaras siiski oma energia, gruuvi ja hoiakutega.

Nagu igal aastal, esines ka tänavu Poris eestlasi, nende seas lauljatar Tuuli Taul ning Free Tallinn Trio, mis pälvis kohalikus pressis ülivõrdes järelkajasid. Järgmine "Pori Jazz" on juubelihõnguline. Siis näeme ka seda, millise näo festival uue korraldustoimkonna "stilistidelt" saab.

Kosmiline Erykah Badu.
FOTOD RENE KELDÖ

“Moldejazz” armastab erilisi koosseise

MADLI-LIIS PARTS
jazziajakirjanik

Trompetimäng küünlavalgel – Arve Henriksen.
FOTO MADLI-LIIS PARTS

Kui suur osa suviseid jazzifestivale loob lihtsalt võimsa mosaiigi jazzimaailmas toimuvast, siis 13.–18. juulini toimunud norralaste uhkus “Moldejazz” keskendus põnevate koosluste ning uue muusika loomisele ja noorte muusikute innustamisele. Lumiste mäetippude horisondiga fjordide ja rooside linna Moldesse saabus tänava ligi sada tuhat kuulajat, keda rõõmustasid Leonard Cohen, Jamie Cullum, Raphael Raadiq ja Marianne Faithfull. Tore oli kuulda publiku hulgas ka eesti keelt. Pühendunumale huvilisele kujunesid unustamatuks hetked legendaarse pianisti Cecil Taylori, trompetist Tomasz Stańko, saksofonist Joshua Redmani või humoorika löökriistaetenduse andnud Han Benninkiga. Kavva kuulus seitsekümmend kontserti, mis toimusid neljateistkümmel laval. Esindatud oli väga lai spekter improvisatsioonilist muusikat *bebop*’ist *free jazz*ini, sekka *new orleans*’i hõngu, *latino*’t ja funki. Festivali kunstiline juht Jan Ole Otnaes on rahul, et just tema festivalidel sünnivad uued püsikoosseisud. Muide, ka kevadel “Jazzkaarel” esinenud Marilyn Mazuri Celestial Circle sai tuule tiibadesse möödunud aastal Moldes, kus löökpillikuninganna oli residendiks. Uudisteoseid telliti sel korral Mazurilt, rootsi saksofoniässalt Mats Gustafssonilt ning norra pianistilt ja heliloojalt Jon Balkelt.

Moldesse tasus sõita juba festivali tänava residentmuusiku, trompetisti, vokalisti ja helilooja Arve Henrikseni pärast.

Otnaes annab alati residendile koosseisude ja muusika valikul vabad käed ning nii kasutas Henriksen võimalust kutsuda festivalile oma lähedasemad koostööpartnerid, kelleks on ansambel Supersilent (kaksikümneks aastat muutumatus koosseisus), pianist Christian Wallumrød (kaheksateist aastat koos musitseerimist), elektroonikaguru Jan Bang (üksteist aastat ühiseid projekte) jt. Arve Henriksen on festivali juubeliks vändatava dokfilmi keskne kuju. Tema tihedasse graafikusse mahtusid vestlusring, pressikonverentsid ja kohtumised, õpitoad lastele. Isegi kell seitse hommikul Reknesi vabaõhumuuseumis toimunud kontserdil oli ta peategelane. “Moldejazzi” avakontserdil tutvustas Henriksen improvisatsioonilis-meditatiivset projekti “Cartography”. Esmakordselt kolmeliikmelisena esines Supersilent, kelle ilmub sügisel juba üheksas album. Henriksen astus üles ka Christian Wallumrødi ansambliga ning Ytre Suløens Jazz-Ensemble’iga, mis oli trompetisti teismee lemmik. Unikaalseteks kujunesid kaks kontserti – Arve Henrikseni ja Marilyn Mazuri duo etteaste ning festivali lõppkontsert Molde toomkirikus, kus lisaks trompetistile tegid kaasa vanamuusikale pühenduv vokaalgrupp Trio Mediaeval, süntesaatorivõlvur Stale Storlokken ja Jan Bang. Kui kirikukontsert oli läbimõeldud sulam kaasaegsest improvisatsioonilisest helikeelest ja klassikast, siis duo sündis tõelise vabaimprona, kus Henriksen kasutas erinevaid elektroonilisi vahendeid ja laulis,

Mazur aga toimetas peaaegu kogu lava katnud löökriistaparadiisis nagu superkookk oma köögis.

“Moldejazz” andis ka põhjaliku ülevaate kohalikest eliitkoosseisudest. Eksperimentaalsed Crimetime Orchestra ja Atomic, üle mitme aasta taas aktiivne *nunjazz*’i orkester Jaga Jazzist, pianist Bugge Wesseltoft, Huntsville ja Jarle Bernhoft olid vaid väike osa väärt elamustest. Avangardjazzi ringkondades tuntud bassist Ingebrigt Håker Flaten üllatas lüürilise kavaga “Elise”, mis koosnes improvisatsioonidest norra vaimulikele rahvalauludele, mis oli Norra riigiradio arhiivi laulnud Flateni vanaema. Kontsert, kus Flatenit toetas saksofonist Håkon Kornstad, toimus küünlavalgel tillukeses palkkabelis vaid mõnekümnele inimesele, ent sama palju kuulajaid elas kaasa ka kabeli ümber.

“Moldejazz”, mis annab välja ka kahte auhinda, on üks edukamaid Norra festivale. Tänavune eelarve oli kolm miljonit eurot, millest kolmandik tuli riigilt ja maakonnalt, kolmandik sponsoritelt ning kolmandik piletite ja meenete müügist. Otnaesi kinnitusele õnnestus ka majanduslanguksest pääseda, sest sponsoreid tuli juurde ning kasum oli hinnanguliselt 760 000 Norra krooni (ca 1,3 miljonit Eesti krooni). Järgmisel aastal viiekümne tegevusaasta juubelit tähistava festivali juht ei nimeta veel ühegi esineja nime, ent ühes on ta kindel – programmis on endiselt oluline koht uuel muusikal ja uutal algatustel.

Rahvusvahelisest konverentsist “Muusika koolis ja väljaspool kooli” Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias

AIRI LIIMETS

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kasvatusfilosoofia professor, koolimuusika instituudi juhataja

Euroopa Koolimuusika Assotsiatsiooni (EAS ehk European Association for Music in Schools) aasta-konverents toimus sel aastal 1.–4. juulini Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. See oli ühtlasi ka Rahvusvahelise Muusikakasvatuse Ühingu (ISME ehk International Society for Music Education) regionaalne Euroopa konverents, mis toimub üle kahe aasta korraldatavate ülemaailmsete konverentside vaheajal. Kui loetleda EASi konverentside toimumispäiku 21. sajandil, siis 2000. aastal oli see Budapest, 2001 Riia, 2003 Viin, 2004 Ateena, 2005 Praha, 2006 Würzburg, 2007 Piteå ja 2009. aastal Tallinn. Eestis toimunud konverentsi peakorraldajateks koostöös EASi ja ISMEga olid EMTA koolimuusika instituut, täienduskoolituskeskus ning Eesti Muusikaõpetajate Liit. Osavõtjaid oli kahekümne neljast riigist. Kaugemateks maadeks, kust tuldi, olid Austraalia, Brasiilia, USA, Portugal-Madeira, Hispaania. Välisesinejad pärinesid veel Soomest, Rootsist, Saksamaalt, Austriast, Šveitsist, Prantsusmaalt, Inglismaalt, Ungarist, Poolast, Tšehhist, Slovakiast, Sloveeniast, Türgist, Hollandist ja Belgiast. Nagu EASi konverentsidel tavaks saanud, oli võimalus kuulata eri seksioonides nii teaduslikke kui ka muusikaõpetaja igapäevast töökoostumust vahendavaid ettekandeid, osaleda töötubade mitmesugustes muusikalistes tegevustes, võtta osa diskussioonidest, kuulata kontserte.

Konverentsi üldteema oli “Muusika koolis ja väljaspool kooli”; ühtekokku peeti 37 ettekannet. Selle üldteema valiku tingis kõigepealt meid ümbritsev sotsiaal-kultuuriline ning pedagoogiline tegelikkus kõigi seal eriti viimastel aastakümnetel välja ku-

junenud tunnusjoontega, mille hulgast, kui vaid olulisimat nimetada, võib eelkõige esile tõsta ühelt poolt üha suurenevat lõhet institutsionaalse (nn kooliliku) ja mitteinstitutsionaalse ehk informaalse (st väljaspool kooli toimuva) õppimise vahel; teiselt poolt aga nende kahe elusfääri lähenemist, mis lubabki rääkida kooli elumaailmastumise ning elumaailma koolistumisest. Järjest vähem pakub noortele huvi kooli õppekavade raames pakutav, samas on informaalne elutegelikkus üha rohkem läbi põimunud õppimisest. Muusika (eelkõige muusika kuulamine) on noorte huvide pingereas esikohal kogu maailmas, samas huvi koolitundides kuulatava muusika vastu on vähene.

Seda laadi tegelikkuses ilmnevate probleemide kontekstis muutubki üha tungivamaks vajadus leida vastuseid näiteks järgmistele küsimustele: “Kuidas on muusika vahendusel omavahel seotud eri kultuuride ja riikide noorte elu koolis ja väljaspool kooli?”, “Missugune didaktiline kultuur koolis soodustab või takistab nende kahe elusfääri seotuse kujunemist?”, “Millist rolli mängib muusika noorte eneseleidmise teel?”, “Missugust tähendust kannab muusikakasvatuse kui kultuurisümbol eri maa-des?”. Kooli ja koolivälise elusfääri seotusest või vastandlikkusest sõltub ju ka noorte enda isiksuse terviklikkus ning nende integreeritus või mitteintegreeritus lähemasse

ja kaugemasse sotsiaal-kultuurilisse tegelikkusse. Nagu noorsoo- ja kasvatusotsioloogias üldse, nii ka EMTA koolimuusika instituudis tehtavas teaduslikus uurimistöös on need kesksed küsimused, mis omakorda tingis samuti konverentsi sellise üldteema.

Mis tahes konverentsidel ei kujune enamasti seal peetavatest ettekannetest mingit ühtset sisulist tervikut. Ehkki tavaliselt on korraldajad küll välja pakkunud üldteemat piiritlevad alateemad, hargnevad kõneldavad jutud üsnagi eri suundadesse ning kogu räägitu loob valdkonnast kujutluse kui millestki amorfsest ja hajaliolavast. Nii oli põhimõtteliselt ka sel korral. Koolimuusika instituut oli algselt välja pakkunud kuus alateemat: muusika koolikultuuris, didaktiline kultuur kooli muusikatundides, muusikaõppekirjandus ja muusikaõpetus kui kultuurisümbol, muusika noorte elustiilis ja koolivälises elumaailmas, muusika ja kodune kasvatuskultuur, muusika ja inimese areng. Kõige enam valiti erinevate riikide esindajate poolt kõneaineks didaktilise kultuuriga seonduv.

Järjekordselt võis saada kinnitust tegelikult juba teada olevale, et mujal Euroopas on muusikaõpetus koolides tunduvalt pillimängukeskem kui Eestis; et õpetamisel tuleb kooliklassis palju rohkem kui Eestis arvestada multikultuurilise õpilaskonnaga; et ainetevaheline integratsioon (seosed muusika- ja kunstiõpetuse, matemaatika, emakeeleõpetuse, loodusteaduste jm vahel) tõesti ka tegelikult toimib, mitte ei jää ainult deklaratiivsele verbaalsele tasandile nagu Eestis; et kogu pool keskendumise õpilase arengule, mitte kool õppeainekeske, nagu Eestis jätkuvalt; et reeglina antakse võimalus väljendada end muusikaliselt ja loominguliselt publikule esinedes mitte ainult võimetelt parematele ning esinemiseks treenitutele, vaid kõigile noortele (eriliselt ilmnis see Austraaliast ning Madeiralt pärit esinejate ettekannetest); et muusikaõpikute kirjutamisel oskavad tegevõpetajatest autorid arvestada tänapäevaste psühholoogia- ja sotsioloogiaalaste ning kasvatusalaste teadmistega, õpiku kirjutamiseks lihtsalt muusikaõpetajaks või muusikateadlaseks olemisest. Loetelu vaatluse all olnud üksikteemadest võiks loomulikult veelgi jätkata. Iseloomulik enamikule ettekannetest oli aga keskendumine kas üksnes koolis toimuvatele protsessidele või üksnes väljaspool kooli aset leidvale. Inimeste tervik-

liku arenguprotsessi seisukohalt olulisima – kooliliku ja mittekooliliku omavaheliste seoste ja ühenduste järele valdavalt aga ei küsitud.

Kui püüda nüüd tagantjärele leida neid kooli ja koolivälise ühenduspunkte, üldistades ettekannetes räägitut, siis kerkiavad eriti esile viis märksõna: **ühisõppimine, võrgustumine, tegevslik õppimine, muusika kuulamine, kultuurikeskne mõtlemine**. Kõik need märksõnad kuuluvad kasvatusalases nn elava õppimise iseloomustusse vastandina “surnud” õppimisele.

Ühisõppimisest rääkisid kaudselt paljud, kuid otseselt oli sellele oma ettekande pealkirjaga “Ühisõpe muusikatunnis ja väljaspool seda: mina õpin, sina õpid, meie õpime” pühendanud doktorant Michael Raúl Berg Madridist. Miks eelistada rühmatööd ning ühisõppimist (seega ka ühisusitsemist) üksinda õppimisele, mis kasvatusalastele käsitust mööda iseloomustab “surnud” õppimist? Ühisõppimine aitab kaasa adekvaatsema enesehinnangu ja minapildi kujunemisele, kuna võimaldab end teistega suhestada ja võrrelda, mille tulemusel arenevad eneseteadvus ja refleksivsusevõime, sotsiaalne tundlikkus ning suhtlemisoskused.

Võrgustumisele kui samuti ühisõppimise ilmingule oli pühendanud oma plenaarettekande professor Franz Niermann Viinist. Tänu mitmesugustele võrgustikele tekivad nii globaalsema kui ka lokaalsema iseloomuga õppimiskogukonnad, mis on seda elujõulisemad, mida heterogeensemad ja sisemiselt vähem hierarhilised nad on. Nii kaovad ka piirid kooliliku ja koolivälise elumaailma ning erinevate kultuuride ja riikide vahel, inimestel on võimalik positioneerida end ühtaegu nii õpetaja kui ka õppijana. Võrgustumismõtlemise väljendustest sai aimu ka konverentsil, kus esitleti 2006. aastal ellu kutsutud ning käesoleval aastal lõppevat projekti “meNet” ehk “music education Network” (muusikahariduse võrgustik). Tööülesanneteks on olnud näiteks kahekümne Euroopa riigi muusikaõpetajate koolitussüsteemide võrdlemine jm. Sellistes nn arendusprojektides peetakse tavapäraselt oluliseks ka projektis osalejate enda sotsiaalse ja refleksivse kompetentsuse arengut.

Tegevslikust õppimisest kui õppija enda aktiivsusele, iseseisvale uurimistööle

ja ta enda poolt teadmise loomisele (vastandina õpikutest “surnud” tekstide meeldejätmisele ja päheõpitu ülesütlemisele) tuginevast nn elavast õppimisest rääkisid konverentsil paljud, sh plenaaraines ja professor Thomas A. Regelski USAst, kes praegu töötab Helsingi ülikoolis. Tegevuslik printsiip on olulisim ka isiksuse arengukesksust väärtustavas pedagoogilises mõtlemises. Konverentsil räägiti tegevslikkusest seoses nii inimese kognitiivse kui ka emotsionaalse (sh muusikalise) arenguga, väärtuskasvatusega.

Noorte elustiilis on muusikaga seotud tegevuste hulgas kindlalt esikohal **muusika kuulamine**, millele otseselt pühendatud ettekandeid oli kaks, koolimuusika instituudi doktorandilt Marit Mäesalult ja lektor Elin Otsalt. Tänu funktsioonidele (sotsialiseerimine, kultuuriline ja personaalne identifikatsioon, meelelahutus, teraapia jm), mida muusika kuulamine noorte elus täidab, võibki sellest saada ühenduslüli kooli muusikaõpetuse ja koolivälise maailma vahel.

Kultuurikeskselt mõeldes mõistetakse ning tõlgendatakse mis tahes tegelikkuse fenomeni või objekti sümbolina, mis midagi tähistab ja tähendab, mis inimeste elus täidab mingeid ülesandeid. Nõnda näiteks ei räägita lihtsalt koolist, vaid koolikultuurist; mitte kasvatuses, vaid kasvatuskultuurist. Konverentsil kõneldi didaktilisest kultuurist koolis (Ada Holcar Sloveeniast), rahvusvahemuste kultuuri mõistmisest muusikaõpetuse abil (Inge Breznik Sloveeniast), muusikast Soome ja Eesti koolikultuuris riikliku õppekava muusika ainekavade näitel (Inkeri Ruokonen Soomest ja Anu Sepp Eestist).

Eestlaste identiteedis ja kultuuris on erilise sümboli staatuse omandanud laulupidu. Seetõttu võib laulupidu käsitada ka ühenduslüli kooliliku ja koolivälise vahel. Vähemalt koorilauljatest noorte puhul peaks see ju paika pidama. Viimase konverentsipäeva ehk 4. juuli juhataski sisse professor Urve Lippus plenaarettekandega “Eesti laulupidude traditsioon ja koolid läbi aegade”. Kohe pärast konverentsi lõppu oli aga kõigil võimalus siirduda osa saama 25. üldlaulupeo rongkäigust. Tänu kahe sündmuse sellisele ajastatusele said kõrgkooli seinte vahel tekkinud ideed ja räägitud jutud ühineda sujuvalt akadeemiavälise kultuurilise tegelikkusega.

Händeli asjad

TIIA TEDER

Klassikaraadio peatoimetaja

Kui paar aastat tagasi olid EBU (Euroopa Ringhäälingute Ühendus) koosolekul arutusel raadiote Haydni ja Händeli aasta ühisprojektid, kõlas hääli, et surma-aastapäev pole see, mida eriprojektidega tähistada. Kuidas “müüa” surma-aastapäeva turundusosakonnale ja sealt edasi kuulajatele, küsis kolleeg Portugalist. Tõepoolest, nii ammu olnud surm ja sünnid taanduvad tähistena sarnaseks. Ei ole kurbust, et barokkmeister suri täpselt 250 aastat tagasi, pigem rõõm, et ta elas ja tegi fenomenaalset muusikat. Looming elab igavesti, kui sellel on järgijaid ja kaasatulejaid.

Klassikamaailm jälgib tähtpäevakalendrit hoolega. Pärast Mozarti aastat (2006), mil klassikaline muusika pälvis tavapärasest suuremat meedia tähelepanu ja klassikamaratone peeti koguni televisioonis, oli tänavu taas hea tähtpäevade aasta, mil sai juubeldada Mendelssohni, Händeli, Haydni ja Purcelli, lisaks ka Martinu ja Elgari ümmarguste tähtpäevade puhul. Kontserdisaalides kõlas “Suveöö unenägu”, “Aastapäevad” ja “Messias” ning kanti ette mõni haruldane ooper Haydnilt või Händelilt. Suured muusikafestivalid keskendusid oma programmis just nendele heliloojatele.

Ehkki Händel pole nii üldrahvalik klassik nagu klassikalise muusika sünonüümiks kutsutud Mozart, on tema muusika “brändis” inimliku mõõtmega positiivsust, väärikust ja pidulikkust, isegi eufooriat. Traditsioone armastaval Inglismaal on Händel väga au sees. Euroopa klassikalise muusika esiraadio BBC 3 pakkus nõudlikule briti kultuuripublikule tänavu suure koguse Händelit, püüdes helilooja pärandit lähendada tänapäeva kuulajatele. Aprillis oli BBC 3 kavas Händeli nädal, kus erilist tä-

helepanu pöörati praegusaja Händeli-teemalisele tegevusele ja Händeli-Londonile, samuti “Messia” erinevatele salvestustele. Raadiote katusorganisatsioon EBU pühendas eripäevad Mendelssohnile, Händelile ja Haydnile ning nendest pühapäevastest maratonprogrammidest, kus iga tund oli eetris muusikasündmus erinevalt maalt, said osa ka Klassikaraadio kuulajad.

Klassikaraadios oli Händeli pidustuste keskmes Toomas Siitani ja Kristel Pappeli sari “Suurmees ajastute piirilt” helilooja elust ja loomingulisest karjäärast. Saatesari oli raadioülikooli loengu tüüpi hariv kuulamine sellest, kuidas Händel umbes kolm sajandit tagasi Londonis läbi lõi, milliseid kompromisse ta pidi loojana tegema ja kuidas töötas Händeli ajal muusikabisnis.

Maikuu õnnestus mul külastada kaht Händeli pärandiga seotud muuseumi Londonis, Foundling Hospitali (Leidlastekodu), mida Händel toetas, ja tema majamuuseumi Brook Streetil. 1739. aastal asutatud Foundling Hospital on esimene ametlik varjupaik Londonis, kuhu sai ühiskondlikult aktsepteeritud moel ära anda lapsi, keda vanemad ei suutnud kasvatada. Laste kodu eestvedajad olid kolm suurmeest: filantroobist laevakapten Thomas Coram, kunstnik William Hogarth ja helilooja Händel. Muuseumil on muljet avaldav kunstikogu (esimene avalik galerii Londonis) ning palju huvitavat ajaloolist materjali varjupaiga kasvatuspõhimõtetest, vaeslaste lugudest ja erakordne kollektsioon hüljatute amulettidest – romantilistest filmidest ja romaanidest tuttav materjal. Eriliseks teeb lastekodu see, et asutuse rajaja Thomas Coram pidas orbude kasvatuskeskonda ülioluliseks ning lapsi pidid ümbritsema kaunid kunstid ja loodus.

Väidetavalt oli Händel väga liigutatud pimedate laste laulukoori laulust jumalateenistustel. Ta korraldas lastekodus “Messia” ettekandeid, ostis oreli ning ta kutsuti aastal 1750 lastekodu juhatajaks. Foundling Hospital eksponeerib Händeli aasta näitusel helilooja maale, partituure, dokumente ja testamenti. Näitusesaalis on Händeli muusikat mängivad tugitoolid.

Helilooja kohta ebaharilikult rikas Händel elas üsna väikeses majas, Brook Street 25, kus on praegu tema majamuuseum. Händel elas selles tüüpilises 18. sajandi Londoni moodsas kolmekordses majas kolmkümmend kuus aastat ja oli maja esimene asukas. Ta komponeeris Brook Streetil oma Londoni perioodi suurteosed – “Messia” ja “Tulevärgimuusika”.

Händeli maja on kitsas ja spartalikult väikeste ruumidega, umbne ja salapäraselt hämar, nagu muuseumid ikka. Põrandad kriiksuvad ja kääksuvad ning külastajad liiguvad kikivarvul. Seintel on maalid, aga mitte Händeli omad (tal olevat olnud üle 80 maali), vaid analoogilised, samast ajastust. Niisamuti on furnituur Händeli-aegne, kuid mitte tema oma. Klavessiin on ehitatud spetsiaalselt Händeli majamuuseumi tarbeks kümme aastat tagasi, pillimeistriks Bruce Kennedy. See on duubelmajamuuseumi Ruckersi pilli koopia. Puutrepp olevat Händeli-aegne originaal, aga kes seadagi teab. Muuseumis on eksponeeritud käsikirjade originaale (need kuuluvad Briti Rahvusraamatukogule) ja muid pabereid, nende hulgas “Messia” ettekande pilet, mis oli hämmastavalt suuremõõtmeline. Külastajaid üllatab Händeli voodi, mis on koguka mehe jaoks lühike ja kitsas, aga Händeli ajal magati teistsuguses asendis kui praegu, väidab giid.

Kümme aastat tagasi valminud klavessiin Händeli majamuseumis Londonis, Brook Street 25, majas, kus helilooja komponeeris oma Londoni perioodi suurteosed – “Messia” ja “Tulevärgimuusika”.

FOTO MARINOS COSTELETOS, HANDEL HOUSE MUSEUM

Pettumust asjaolust, et Händeli asjad on kõigest koopiad, leevendab muuseumi õhkkond. Selles majas on elustiili tunnet, ajastu hõngu ning vaimust. Suurimas toas, Händeli prooviruumis, toimuvad kontserdid, mida saab kuulata kuni 30 inimest. Minu külastuspäeval esinesid Händeli kavaga noorte muusikute duett, sopran Sarah Moule ja klavessinist Bridget Cunningham.

Muuseum on üsna uus, avati 2001. aastal. Helilooja 250. surma-aastapäevaks tellis muuseum noorte heliloojate rühmalt Händeli-teemalise oratooriumi “25 Brook Street”, mille tegevuse lähteks vana ja pime Händel dikteerimas oma assistendile “Jeph-

ta” partituuri. Uudisooratoriumi esiettekanne toimus juuli algul Londonis St George'i kirikus.

Brook Street 25 ei ole üksnes Händeliga seotud maja. Paarsada aastat hiljem sai Händeli “korterinaabriks” kitarrilegend Jimi Hendrix. Kahe suurmehe sidumiseks võib leida kunstilisi ja kunstlikke ühisosi nende novaatorlusest, samuti surid nad sarnaselt tollessamas majas lämbumissurma.

Sügis on Inglismaa teise kuningliku helilooja, Henry Purcelli lainel, sest üsna noorelt surnud inglise barokkelilooja sünnist täitub 350 aastat. Purcell on vähem kõlav ja

silmapaistev autor kui Händel, kuid tema järelmõju on ulatunud ka popkultuuri. Aga Händeli pidustused jätkuvad aasta lõpuni ja jõulude ajal kõlab kõigis õhtumaades ikka “Messias” nagu tavaliselt.

Järgmisel aastal, kui numbriks 2010, on muusikakorraldajatel taas lihtne programm üles ehitada suurklassikute tähtpäevade järgi, sest tähistada saab Chopini ja Schumann 200. ning dirigentide lemmiku Mahleri 150. sünniaastapäeva. Ajalugu kaugeneb üha. Tähtpäevade tähistamine toob tänapäeva traditsiooni tarkust.

Suure-Jaani soojuses

IVALO RANDALU
muusikapubliksist

Pühendusread; Olemusest

Armas inimene, kaasa arvatud sina, kes sa millalgi leiad oma vanemate või vanavanemate raamatukapist selle ajakirjanumbri, tea, et juttu ei tehta siin ilmast, mis oli jaanireedeni üle Eestimaa jahe ja vihma-sagarane, vaid püütakse teha kroonikat kõigi analoogide reas ainulaadseimast muusikanädalast. Kaksteist aastat tagasi nõudis keegi kohalik ühe Suure-Jaani tänavanurgal festivali mõtte algataja ja tegude veevõtaja Andres Uibo käest, et mida te veate siia jumalast hüljatud paika suurt orkestrit, kui meie ise siit minema tahame! Nüüd istus võib-olla toosama mees, lips ees, suurejoonelises ja hea kõlaga saalis koos koduste ning sadade "lapulistega" Mendelssohni ja Shakespeare'i paistel ega korrutanud enam kunagist mõistmatust.

Eino Tamberg on öelnud, et õhtune kuulamiseleolu sõltub lõunamenüüst. Teisisõnu – kas päev möödus hästi või halvasti. Õdusasse Suure-Jaani linnakesse tulakse kõigele vaatamata lähedal meelel või seatakse seal meel lähedaks. Pealegi saab kohvikus nimega "Arturi juures" hästi süüa.

Teiseks teguriks on miljö. Esimestena leidsid meil 1960. aastate keskel väärt nipid Arbo Valdma, kes viis oma kontserdid Estoniast Kiek in de Köki ja alustas TÜ aulas tavatult alles kell kümme õhtul, ning Jaan Õun, kes garneeris flöödimuusika luule ja küünlavalgusega. Suure-Jaanis esinetakse nädala jooksul igapähele eraldi ja kõigile järjepanu elutoas, suures ja keskmises saalis, linnamäel, mõlemas kirikus, lauluväljakul, mõisahäärberis, kuuendat aastat ainulaadset maailmas rabasaarel. Muusikat tehakse hommikul, enne- ja pärastlõunal, õhtul ja päikesetõusul, kuulajaid vastavalt paar-kolmkümmend, paar-kolmsada, tuhatkond.

Kolmandaks on publiku liigutajaks muidugi muusika ise, mis hõlmab absoluutselt kõike, rahvamuusikast, soolo- ja koorilaulust alates instrumentaalansambli,

sümfoonia ja ooperini välja.

Kuna helipeod on pühendatud heliloojatele Kappidele, on kena lisada, et tänavugi austas Suure-Jaanit oma saabumisega Artur Kapi tütre Elisabethi poeg, Saksamaal tuntud TV-muusikajuht Artur Intelmann koos organistist tütreaga.

Orkestrimuusika

Üheksateistkümnendal juunil tulid gümnaasiumi suures saalis ettekandele Weberi avamäng "Oberon", Mendelssohni Viiulikontsert, esitajateks ERSO Paul Mägi juhatusel, ning Ingo Normeti lavakunsti tudengitega lavastatud "Suveöö unenägu". Omamoodi kulmineeruv rida, kauni peatusega armastusmuusikal – Viiulikontserdil, mille lisaväärtuseks oli täismaja ees suurepärase, puhta ja hingestatud esituse juures täiuslik visuaalne sünkroon 19-aastase solistiga. Mari-Liis Uibo on jõudnud juba Viini Muusika- ja Kaunite Kunstide Ülikooli kolmandale kursusele, tänavu ootavad teda ees põnevad projektid Austria muusikutega.

Orkestri head kõlavust ja saali eriti keelpille toetavat akustikat maitsnud publiku peatähelepanu pälvis seejärel tihendatud "Suveöö unenägu" lavakate kolmanda kursuse hea tekstiandmisega, traksis ja nüansikas esitus. Normeti sõnul läks lavaline pool käima alles proovides koos orkestriga, avanes süvitsi tunnetus. Kahekümnendal juunil oli sealsamas EMTA lõpetajate kontsertaktus, solistideks Karine Vološina (flööt), Pirjo Püvi (sopran), Marge Uus (viiul) ja Mihkel Poll (klaver). EMTA orkestri ees seisid Paul Mägi ja lõpetaja Taavi Kull. Instrumentalistidega tehakse koolis tuntuvalt head tööd – orkestril on läbipaistvust, forsseerimata kandvust, loomulikku dünaamikat. Kavast tõusid esile C. Ph. E. Bachi Flöödikontsert ja Olympia aaria Offenbachi ooperist "Hoffmanni lood". Suure-Jaani "oma helilooja" Tõnu Kõrvitsa kompositsiooniklassi lõpetanud Mait

Jüriado "Lõpuni kirjutamata ööd" jättis isuhõreda mulje, Beethoveni Viiulikontserdis (II ja III osa) jäi tabamata õige toon – solistil pole kerge alustada eelhääletusega teise osaga; Mihkel Poll on teadagi tugev pianist, ent miskipärast ei kõla just klaver selles meeldivas saalis (Lemba Klaverikontsert nr 1). Põnevusega ootasid Artur Kapi 1939. aastal kirjutatud ja alles nüüd esiettekandele tulnud "Sümfoonilist Allegrot", kuid näib, et muusad olid vana-meistril siin vaid kergelt puudutanud.

Päikesetõusukontserdil "Klaver läheb sohu" mängis Soo-orkester, dirigent Andres Mustonen, solist Peep Lassmann, soodest-rabadest rääkis Aare Baumer. Projektisümfoonietis olid, nagu varasematelgi aastatel, noored kõrvuti tippmeestega. Kavas Haydni Sümfoonia nr 6 D-duur ("Hommik"), Mozarti klaverikontsert nr 21 C-duur, agu ajaks rihituna traditsiooniline Griegi "Hommikumeeleolu" ning päikesetõusu saatev Elleri "Kodumaine viis". Pause täitsid sääsetapu plaksud ja kägude fugaadod, kuid muusika ise kõlas karges õhus selgelt ja kaugelt.

Ooper, vokaal, koor

Kontserdil "Händel 250" Suure-Jaani kirikus esinesid Teele Jõks (metsosopran), Arvo Leibur (viiul), Marge Uus (viiul), Aare Tammesalu (tšello) ja Andres Uibo. Kavas aariad oratooriumidest ja ooperitest ning triosonaat g-moll op 2 nr 5. Viimane jagas suurepärasest järjestusest rea pooleks ja andis märku, et oleme baroki interpretatsioonil tugevad (Tammesalu Allegro!). Teele Jõks aga peakski ainult barokki laulma (mis meie tingimustes jätkaks leivalaupa paraku kasinaks), väga tehniline aaria "Herculesist" ning retsitatiiv ja aaria "Theodorast" väärinuksid rahvusvahelist auditooriumi (kõlavus, registre ühtlus, fraseoloogia).

Lõunatunnil EMTA ooperistuudioga Lahmuse mõisas osalesid lõpetajad ja tu-

Projekt "Suveöö unenägu" – ERSO, solist Mari-Liis Uibo ja dirigent Paul Mägi.

dengid Aleksander Arder, Ivo Onton, Kristi Veeber, Ott Indermitte, Kristel Kurik, Aleksandr Peljovin, Arete Teemets, Anne Prommik ja Maarja Kukk. Eriti tõusid esile kolm viimast, samuti Indermitte. Kandvad hääled, detailirikas mäng, täpsed reageeringud ja lustimine. Esitati katkendeid Mozarti ooperist "Armastuse pärast aednikuneiu" ning Kálmáni operetist "Montmartre'i kanike".

Kasakate ansambel Kuban, viis ooperihäälega meest, on kümnekond aastat tallanud eeskätt Lääne-Euroopa lavalaudu, neli neist resideeribki Pariisis. Ütleme siis nii, et seekordne gastroll kulges otseliinil Pariis–Suure-Jaani–Pariis, kusjuures siin vaadeldavat etendust võeti niivõrd vastutustundlikult, et publiku hullutamist harjutati enne Pärnus, Tallinnas, Jõhvis ja Tartus. Need meestest mehisemad mehed *piano*’t ei tunnistanud, kuid kirglik *fortissimo* oli ikka jahmatavalt särav, boonuse annab Kubanile aga just tuline kiindumus igasse numbrisse. Ning võrratu näitlejameisterlikkus, millega hiilgas iseäranis tarassbulbalik ataman Andrei Kikena. Tema dirigeerimisel rökati kaasa lõpuks mitte üksnes Jõhvis, vaid ka puhteestilises Sakalas (sõnu mäletamata tundmata uu-uu).

Pille Lill ja Marje Lohuaru esitasid Suure-Jaani kirikus Villem ja Artur Kapi, Mihkel Lüdigi, Mart Saare ning Rahma-

ninovi ja Tšaikovski romansse pluss "Juuni" tsüklist "Aastaajad". Lauljatar lõi südamliku atmosfääri, avades vestlustes publikuga isikliku suhte esitatavasse. Nii soojalt nagu pihtimused kõlas ka vokaal.

EMTA segakoor, dirigent Toomas Kapten, laulis jaanipäeval Suure-Jaani lavalväljakul eesti klassikat, vahele viimaselt Portugali reisilt toodud paar toredat lugu. Teise poole moodustasid osad Tormise "Jaanilaulude", Vadja ja Kihnu pulmalaulude tsüklistest ning kolm osa tsüklist "17 eesti pulmalaulu". Lahtise taeva all jäädi loomulikult küll kõlahajuvaks, kuid lauldi puhtalt ja pingutuseta ning publik kviteeris neid mitme lisapala nõudmisega. Tormis sokutas end küll vaikselt rahva sekka, aga Kapten leidis ta üles. Mõni aasta tagasi süütas Tormis sealsamas jaanitule tõrkumata.

Instrumentaalmuusika

Kappide majamuuseumis, Villem Kapi sõjajaeelse elamu suurimas toas, kuhu tema päevil arvatavasti kunagi lisatoole ei paigutatud, esines Reval Ensemble. Nüüd on paik märgiline ja katedraali akustikat ei oota seal ei esinejad ega publik. Loomulikult mängisid Neeme Punder (flööt), Lauri Väinmaa (klaver) ja Aare Tamme-salu (tsello) nüüdki eesti muusikat: Ellerit, Artur ja Eugen Kappi, osi Sisaski "Tähistaeva tsüklist", Peeter Vähit, Mart Saart,

Tüüri, Pärdi kõverdi "Estländerit" ja Keremi mõneti imelikke-tabamatuid Variatsioone eesti teemal. Väheke harjumatu kaleidoskoop selles majas.

EMTA kitarrikvartett (Heiki Mätlik, Kristo Kõo, Julia Kahro-Reiman, Jorma Puusaag) lõi oma kontserdil ootamatult eripalgelistes sfäärides värviküllase ja mitmekülgse helipaleti: Jürjendali "Lepitajas" huvitavad kõla- ja harmooniaväljad, Bach Brandenburi kontserdis nr 6 säilitati ühtlase pehmuse ja reljeefuse juures originaalile omane pulss, Tõnu Kõrvitsa "Neli eesti vaimulikku rahvaviisi" mõjusid originaaliga (keelpillikvartett) võrreldes veelgi nukratoonilisemalt, hispaanlase Torroba kuue pala puhul hakkas lausa kahju, et need nii napid olid.

"Händel 250" Suure-Jaani kirikus, "Veemuusika" O. H. Peasgoodi oreliseades, Andres Uibo esituses on markeering muidugi ja kas just kõige õnnestunum, aga ega kõik see rahvas ka Thamesi äärde mahu – muusikasõbrale fantaasiapilte pakkuv kuuldu ju oli.

Meditatsioonikontserdil Suure-Jaani kirikus mängisid Jaak Sooäär ja Tuule Kann. Taas üks haaravatest õhtutest. Liiguti vana-de rahvalaulude töötlustelt uematele, lõpetades viimastele lähedaste originaalpaladega (Sooäär). Hääle ja iseäranis pillide sulamist sündis otse lummavaid hetki – paljudele alles avastuseks, samas tõukeks seotada helikandja.

Jututuba

Tegu on kohtumistega, nn lõunatundidega kohvikus "Arturi juures" äsja renoveeritud avaras ruumis huvitavate isikudega. EMTA lavakunstkooli juhataja ja professor Ingo Normet jutustas noorte vastuvõtu nüanssidest, näitlemise eeldustest ja nende avastamisest-arendamisest. Tegi seda väga ilmekalt.

EMTA elektronmuusika stuudio juhataja ja helilooja Margo Kõlari kohtumisel oli kahtlemata põnev, kuid kellelegi ka uudiseks, et Margo vaimustus elektri vastu on vaibus ning märgatavas osas juba asendunud süüvimisega sakraalmuusikasse (ansambel "Heinavanker"), laiemalt üldse n-ö akustilisse muusikasse.

Tõnu Kõrvits ei rääkinud rohketest saavutustest, võttis kohe kätte mandoliini, kiitis seda kui uut hobi ning tunnistas, et süveneb vaimulikku rahvamuusikasse

(“Kreegi raamat”) ega häbene looduslähedust. Muidugi kuulati muusikat, sealhulgas esiettekandes väikest igatsuslikku “Sõnadata laulu”. Krooniku seletamatu sümpaatia praeguse madala taeva all.

Varia

* Jaanus Siimu fotonäituse “Suure-Jaani muusikafestival” avamine. Kohaliku mehe hena on Siim tagasihoidlik, ent tema tööd on nauditavad ja ootavad laiemat tähelepanu. Ta on öelnud: “Täna olen ma kindel, et fotoga suudan peatada aega – olgugi et vaid murdosa sekundist.”

* Tšellistide konkurss. Võitis Silvia Ilves, teiseks tuli Johannes Peeter Sarapuu, kolmandaks 14-aastane Marcel Johannes Kits, diplomid pälvisid Olga Raudonen ja Valle-Rasmus Roots. Žüriis tuleb olla, aga pole kosutav, sest tõesid on alati mitu. Pärispreemia seisnes selles, et finaliste au-

tasustati suure avalikkuse ja ERSO ees!

* EMTA lõpetajate aktus Lahmuse mõisapargis. EMTA-l on tänava 90. tegevusaasta juubel, konservatoorium aga evakueeriti Lahmusele pärast märtsirünnakut kuuskümmend viis aastat tagasi – sellest kohalikk. Tamme istutamine, mälestustahvli avamine ja diplomite kätteandmine. Muidugi eriline elevus, mis päädis *aufakt*ina avadefilee marsil taevase ilmkärakaga – otsekuu lõõnuks jumalad ise oma pitseri asja kinnituseks. Pärisuputust ei järgnenud ning juhtus üksnes see, mida ekstra mäletada.

* Kontsert-jumalateenistus Suure-Jaani kirikus. Jutluse pidas festivali patroon EELK peapiiskop Andres Pöder, teenistuse viis läbi koguduse õpetaja Kristi Sääsk, musitseerisid orelkunstnikud Toomas Trass ja Andres Uibo, tšellist Aare Tam-

mesalu ja sopran Arete Teemets. Kõlasid Artur Kapi “Andante religioso”, Lüdigi “Minu altar”, Raidi “Largo” ning Mendelssohni “Nachspiel”. Tundmise ja mõtlemise üle järelemõtlemise aeg. ‘

* Rahvusvahelise Artur Kapi Ühingu üldkogu, vallavalitsuse saalis. Protseduurid nagu sellistel puhkudel ikka, pisut tuha päheraputamist ja ohtralt ideid. Nooreks esimeheks on Priit Toobal.

* Jaanituli lauluväljakul. Tulesüütamise au pärib siin alati mõni prominent, tänava löi taelast sädeme välja EMTA rektor Peep Lassmann. Kes on järgmine, eks näe, aga, kuidas öelda, ära siis järgmisele festile liiga enesekindlalt ilmu: võib-olla Sa mõne avarama platsi kõrval mujale, armas kaasagne, väga ei mahugi.

EMTA lõpuaktus Suure-Jaanis vabas õhus. Lippu kannavad Mait Jüriado ja Mihkel Poll.
FOTOD JAANUS SIIM

Haaravad ja glamuursed Saaremaa ooperipäevad

IA REMMEL

1999. aastal alguse saanud Saaremaa ooperipäevad on vahepeal ähvardanud finantsilised karid ületanud ning vägagi kindla pinna jalge alla saanud. Eelmisest aastast alates on see efektne suurüritus Eesti Kontserdi korraldada. Juba teist korda toimub see Kuressaare lossi pompöössete müüride vahele loodud “ooperimajas” – hiigeltelgis, kus on elegantsete valgete katetega tooliread ning “laes” kristall-lüht-rid. “Ooperimajas” valitses glamuurne, elev meeoleolu, nagu ikka suveüritustel, kus akadeemiline etendus tuuakse uudsesse, värskesse loodus- või kultuurikeskkonda.

Läti Rahvusoooper oli ooperipäevadele kaasa toonud “Turandoti” ja “Lendava Hollandlase”. Ettekandele tuli Ilkka Kuusisto ooper “Vabaduse vang”. Vanemuine etendas “Trubaduuri”. Galakontserdil astusid üles Kristine Gailite, Kristine Zadovska, Monika-Evelin Liiv, Matti Salminen, Mario Zeffiri, Carlos Moreno, Egils Silinš, Rauno Elp, Priit Volmer ja Oliver Kuusik. Ooperietenduste kõrval toimus muudki: EMTA professor Jaakko Ryhänen otsis uusi lauluhääli ja oli lummatuid ingliahälsest Saaremaa poisist Heldur Harri Pöldast; võis kohutada ja saada autogrammi Eri Klasilt, Nee-me Järvilt, Jorma Hynninenilt ja Matti Salminenilt; toimusid Jorma Hynnineni ja Läti Rahvusoooperi solistide Kristine Gailite, Ilona Bagele ja Krišjānis Norvelise *Lied'i* kontserdid, viimastel kavas ka läti ja eesti lauluklassikat. Rahvusoooper Estonia poiste-koor (dirigent Hirvo Surva, klaveril/orelil Andres Lemba) koos solistide Angelika Miku, Oliver Kuusiku ja Heldur Harri Pöldaga kavas “Ave Maria” külastas kohti ka väljaspool Saaremaa “pealinna” Kuressaaret; kontserte anti Valjala, Kihelkonna ja

Muhu kirikus, kavas kaunid, kirikusse sobivad aariad ja koorid. Kuressaare Kuressaali kõlakojas kõlasid populaarsed ooperikoorigid Rahvusmeeskoori ja Saksofonikvarteti esituses. Ooperipäevad lõpetas Verdi suurejooneline Reekviem.

Vaatasin sellest rikkalikust kavast kaht ooperietendust, Läti Rahvusoooperis lavastatud Puccini ooperit “Turandot” ja Vanemuise “Trubaduuri”. Läti Rahvusoooperil on väga hea maine ning selle teatri kõrges tasemes on olnud korduvalt võimalus veenduda. Vanemuise ooperitrupp koos mõne külalissolistiga tegi aga, usun küll, et ühe oma parima “Trubaduuri” etenduse. Maksimumi andsid orkester koos dirigent Mihkel Kütsoniga ja koor ning muidugi omad ja ka mõned külalissolistid. Etendus oli mõjuv ja hingestatud.

Puccini eksootilis-kirglikku hiina-temalist ooperit “Turandot” pole Eestis ammu esitatud. Üks põhjus on vist kindlasti selles, et peaosad Turandot, Calaf ja Liù seavad lauljatele kõrgeid vokaalseid nõudeid. Kõik kolm peamist solisti sel öhtul, Tatiana Anisimova Turandotina, Calafi rolli täitja Carlos Moreno ning Liùd laulnud Kristine Gailite on väljapaistvad lauljad ja vokaalselt meisterlikud. Sellise vokaalse taseme juures muutub aga järjest olulisemaks näitlejameisterlikkus, mis võib rolli unustamatuks muuta. Siin paistsid küll naisosatäitjad Anisimova ja Gailite silma suurema paindlikkuse, vaheldusrikkuse ja psühholoogilise tundlikkusega. Anisimova mõjus veenvalt võimuka, kõrgi printsessina ning Gailite õrna, naiseliku, ohvrimeelse Liuna. Carlos Moreno on suurepärase häälega laulja, kuid rolli psühholoogiline külg jäi tema esituses üsna üheplaaniiliseks. Ooperi lavakujundus oli para-

Ooperimaja Kuressaare lossi müüride vahel.

FOTO IA REMMEL

jalt teatraalne ja värvikas, särades kullas ja purpuris.

“Trubaduuri” on oma libreto ja sisu poolest eriti tänapäeval äärmiselt tinglik ja ebaloogiline. Siin on koos tragöödia, tänapäeva mõistes *horror’gi*, üleminekud ühelt stseenilt teisele on järsud, sageli ka arusaamatud. Kuigi ooperi peategelane oleks justkui trubaduur Manrico, on peaosaliseks alati olnud mustlanna Azucena. Küllap sellepärast, et see on üks väheseid rolle selles ooperis, mis on elav, usutav ja loomulik. Ka õrna ja kangelasliku Leonora roll võimaldab psühholoogilist avamist. Lavalises mõttes on väga raske esitada trubaduur Manrico ja krahv de Luna osa. Kuigi mõlemal on ooperis mitmeid kauneid aariaid, ei paku need rollid erilisi võimalusi näitlemiseks. Tundubki nii, et ei jää üle muud kui seista käed avali (või rusikas) ja esitada oma aariad rambil enam-vähem nagu kontserdil. Hää! on siin kõige olulisem. Õnneks võibki tõdeda, et Manrico osa laulnud Xu Changil on suurepärase tenor ning de Luna osa täitnud Atlan Karp on paljutootav bariton. Väga head olid naispeaosalisi kehastanud Heli Veskus Leonora osas ning Valentina Kremen Azucenana. Heli Veskusel õnnestus Leonora rolli nii vokaalses kui näitlemise mõttes tuua palju nüansse ja tundeid ning see mõjus väga ehedalt. Valentina Kremen on tõepoolest võimekas ja löi usutava rolli.

Kuulajate hulk ooperitelgis oli väga rahvusvaheline. Loodetavasti muutuvad Saaremaa ooperipäevad järjest rohkem Eesti kvaliteetse kultuuriturismi osaks ning kutsuvad kohale ka üha rohkem oma rahvast pidulik-glamuursetest hetkedest osa saama.

Massenet' lavastused: näited sellest, kui oluline on ikkagi tervik

MAARJA KINDEL
muusikateaduse üliõpilane

Võluv Alla Popova Manoni rollis.
FOTO MAX PROHHOROV

Jules Massenet' ooper "Manon" 13. mail Tartus Vanemuise teatris. Osades: Manon – Alla Popova (sopran), Des Grieux – Kristian Benedikt (tenor, Leedu), krahv des Grieux – Märt Jakobson (bass), Lescaut – Atlan Karp (bariton), Guillot de Morfontaine – Mati Kõrts (tenor), Brétigny – Taavi Tampuu (bariton), Pousette – Merle Jalakas (sopran), Javotte – Karmen Puis (metzosopran), Rosette – Valentina Kremen (metzosopran) jt. Dirigent: Lauri Sirp. Lavastaja: Marko Matvere. Kunstnik: Maarja Meeru. Valguskunstnik: Martin Meelandi.

Jules Massenet' ooper "Thaïs" 30. mail Pärnus Endla teatris. Osades: Thaïs – Veronika Džiojeva (sopran, Venemaa), Athanael – Ilja Siltšukov (bariton, Valgevene), Nicias – Oliver Kuusik (tenor), Palemon – Vladimiras Prudnikovas (bass, Leedu), Crobyle – Géraldine Casanova (sopran, Prantsusmaa), Myrtale – Airike Kolk (alt) jt. Dirigent: Erki Pehk. Lavastaja: Mai Murdmaa. Kunstnik: Madis Nurms. Valguskunstnik: Margus Vaigur.

On väga rõõmustav, et Eesti muusikateatri viimast kevad-stagione't, mis üldiselt Verdi ja Puccini ooperite tuules loksus, rikkastid kaks Massenet' ooperit, "Manon" (1884) Vanemuises ja PromFesti raames "Thaïs" (1894) Pärnu Endlas. "Manon" on

oma kaunite meloodiate ja meelietutava siuga saanud Massenet' kõige populaarsemaks ja enim lavastatud ooperiks. "Thaïs" seevastu pole ooperimajade kanoonilisse repertuaari endale kohta võitnud. "Thaïsi" harva lavale toomist põhjendatakse sageli nimiosa ülinõudliku partiiga. On arvatud, et isegi suured ooperimajad saavad "Thaïsi" lavastada vaid siis, kui truppi kuulub mõni eriti hea lauljanna (MET'is astus 2008. aasta lavastuses nimiosas üles üks praeguseid maailma esisopraneid Renée Fleming). "Manoni" on Eestis korduvalt lavastatud, "Thaïsi" pole varem lavale suudetud tuua. Kuigi mõlemas lavastuses kasutati peaosades välissolistide (nendel etendustel, kus kirjutaja käis), on kiitmist väärt tahe ja valmidus selliseid oopereid meil lavastada ja esitada.

Nii "Manoni" kui ka "Thaïsi" keskmes on suured teemad: armastus, religioon ja surm. Kuigi žanrinimetused on ooperitel vastavalt *opéra comique* ja *comédie lyrique*, on tegemist siiski küllaltki traagiliste ooperitega, mille lõpustseenis sureb kurnatud naispeategelane armastatud mehe kätte vahel. Kuna mõlemad ooperid on sisu ja ülesehituse poolest üsna sarnased, tekkis tahes-tahtmata võrdlusmoment kahe lavastuse vahel. Seda enam, et lavastuste autorid Marko Matvere ja Mai Murdmaa ei ole tra-

ditsioonilised ooperilavastajad.

Vanemuise teatri väikese maja saali oli Matvere "Manoni" kogunenud vaatama meeldivalt palju rahvast. Publik ei pidanud pettuma – eesti muusikateatri maastikul on Matvere lavastuse näol tegemist suure õnnestumisega. Tundub, et siiani põhiliselt siiski sõnateatriga seotud lavastaja on vaba muusikateatris levinud stampidest ning julgeb lauljatelt nõuda rohkem kui ainult laulmist. Oli näha, et ta on lauljatega eraldi tööd teinud ning paika pannud, kus keegi liigub, kuidas ja miks ta seda teeb. Matvere lavastuses tundus kõik väga mõtestatud ja plastiline. Ükski stseen ei seisnud paigal – kõik liikus ja arenes. Alguses nõudis tihe tegevustik laval vaatajalt erilist tähelepanu jagamise oskust. Seda eriti esimeses vaatuses, kus samaaegselt Manoni ja Des Grieux'ga olid laval värvikalt ja vaimukalt etendatud kõrvaltegelased, kellelt kuidagi silmi ära ei saanud.

Matvere lavastuses oli palju huumorit. Kerges irooniavõtmes oli lahendatud enamik kõrvaltegelasi, kelle peamine eesmärk tundus olevat võtta elult, mis võtta annab, ning homse pärast mitte muretseda. **Mati Kõrtsi** mängitud naiste- ja peolembene Guillot de Morfontaine meenutas suure kuldketi, telliskivisuuruse mobiili ja liikuva Seegwayga (põhimõtteliselt oleks võinud

selle asemel ka Hummer olla) tänavapildist tuttavat põmmpead. Selline veidi utreeritud ja tänapäevane lähenemine kõrvaltegelastele oli lavastusele iseloomulik. Õnneks oli Matvere selle lõpuni läbi mõelnud ja veenvalt lavastusse pannud. Vabameelse käitumisega näitlejannasid kehastanud **Merle Jalakas, Karmen Puis** ja **Valentina Kremen** suutsid olemuselt küllaltki üheplaanilisi tegelasi läbi erinevate stseenide kõitvana hoida. Ka esimese vaatuse nõudlik ansambel kõlas nimetatud lauljate esituses hästi. Lemmikuku kujunes **Atlan Karp**, kes lisaks vokaalsetele võimetele üllatas oskusega mängida Manoni nõbu mitmekülgseks – Karbi Lescaut oli nii labane napsimees kui ka ohverdav päästeingel. Publiku hulgas kutsusid naeruturtsatusi esile just Karbi, **Tõnu Kattai** ja **Erkki Rebase** mängitud joogilembeste sõdurite punt. Kuna huumorit oli lavastuse esimeses pooles küllaltki palju (isegi usu ja kiriku teemal tehti nalja), tekkis vahepeal natuke hirm, et kui terve ooper sellises võtmes kulgeb, saab Massenet' teosest naljatükk. Kuid viies vaatus oli läbinisti tõsine ning viis lavastuse tasakaalu.

Manoni kehastanud sopran **Alla Popova** täitis kuulajate ootused. Popova Manon kasvas pipilikust muretust plikatiirtsust saatuslikuks naiseks, kelle kohalolu seltskonnas kedagi külmaks ei jätnud. Kuigi Popoval oli vahel raskusi Massenet'le omaste koloratuursete käikudega, laulis ta osa aariaid niivõrd hinge minevalt, et mõned ebakindlad kohad kaotasid igasuguse tähtsuse. Popova häälelt ootaks tulevikus rohkem soojust ja horisontaalset ruumi, sest selles etenduses jäi hääle kohati liiga kitsaks. Kuid üldjoontes oli Popova võluv ning see, kuidas ta näitas Manoni isiksuse arengut, oli väga realistlik.

Manoni armastatut etendanud leedulane **Kristian Benedikt** jättis ooperi esimeses pooles armsa, kuid veidi saamatu naabripoisi mulje. Ilmselt oli see taotluslik, kuna Benedikt arendas karakterit nii, et viimases vaatuses ei kahelnud keegi, et just Des Grieux on Manoni armastust väärt. Benedikti hääle tämber oli meeldiv ja teises vaatuses kõlanud aariate lõpus oli tunda, et publik on lauljal pihus. Ooperi teises pooles Benedikti hääle väsis, mõnes üksikus kohas ei jõudnud ta fraasi lõpuni laulda. Kuid oli imetlusväärne, kuidas laulja ennast kokku võttis ning suutis viimase dramaatilise

vaatuse nii hästi esitada.

Orkester mängis üldiselt hästi (dirigent **Lauri Sirp**). Kahjuks ei pääsenud publiku kõrv puhkpillide intonatsiooniprobleemidest. Õnneks juhtus seda ooperi pikkust arvestades suhteliselt harva.

Vanemuise teatri koori üle on siiralt hea meel. Kuigi liikmeid on selles palju vähem kui Rahvusooper Estonia kooris ning enamik lauljaid on tunduvalt nooremad (eriti mehed), suutsid nad vajalikes kohtades tekitada suurt kõlajõudu. Eriti nauditav oli koori ühtlane tämber.

Lõpetuseks tänan kõiki lavastuse lauljaid, keda artikli mahu tõttu ei jõudnud mainida, aga kes etendasid olulist osa kunstiteose loomisel. Kokkuvõttes jättis “Manon” värske ja tervikliku mulje ning ootan suure põnevusega, mida Marko Matvere edaspidi muusikateatris ette võtab ja millises suunas Vanemuise teater oma purjed seab.

Igal paaritu arvuga aastal toimub Klaudia Taevi nimeline lauljate konkurss, mille peaaahinnaks on võimalus valida ooper, mille peaosades mängivad konkursi laureaadid. Seekord valis 2007. aasta konkursi teise koha võitja sopran **Veronika Džiojeva** lavastatavaks ooperiks “Thaïsi”. PromFest tõi ooperi lavale ning jätkas traditsiooni võtta lavastajaks inimene, kes pole igapäevaselt muusikateatriga seotud.

“Thaïsi” lavastus valmistas pettumuse. See oli õpetlik näide sellest, et ooperis ei seisa eraldi kostüümid, valgustus, laulmine, näitlemine ja lavakujundus, vaid kõik need elemendid peavad mingisuguse läbi-va või suurema eesmärgi teenistuses olema.

Lavakujunduse ja kostüümide autori **Madis Nurmsi** näol on kahtlemata tegemist andeka ja fantaasiarikka kunstnikuga. Nurms lõpetas Kunstiakadeemia magistritööga “Postmodernistlikust eklektikast ooperilavastuse stsenograafias” ja postmodernistlikku eklektikat kasutas ta ka lavastuse kujundamisel. Kahjuks ei tundunud eklektilised kostüümid selles lavastuses veenavad. Joulised ja pilkupüüdvad kostüümid seisid tegevusest ja tegelastest eraldi. Niciase (**Oliver Kuusiku**) karvase kraega kollane nabapluis tundus väljendusrikkuselt kõnekam kui tegelaskuju ise. Peategelase Thaïsi kostüümid ei kaunistanud loomulikult kauni lauljanna välimust. Jäi mulje, nagu

oleks Thaïsil halb maitse (kuigi maitse üle ei vaielda) ning vähe raha – kostüümid paistsid odavad. Arusaamatuks jäi ka **Ilja Siltšukovi** mängitud munk Athanaeli kostüüm, mille puhul oli kunstniku taotlus rõhutada tegelase askeetlikkust ja seda, et välimus polnud talle oluline. Kuid miks peaks munk välja nägema nagu kerjus (räpased ja lõhkised riided) või maaler (riided olid värvised)? Tegelikult on mul hea meel, et Nurms otsib tavatuid lahendusi, aga õnnetuseks olid rollilahendused lavastuses kohati liiga nõrgad ja seetõttu võimutsesid silmapaistvad kostüümid tegelaste üle. On see kivi siis hoopis lavastaja kapsaaeda?

Tunnustatud ja uuendusliku meelega tantsuteatri lavastajalt ootab vaataja värsked lahendusi ka muusikateatris. Kahjuks ei suutnud **Mai Murdmaa** millegagi üllatada. Võib-olla olid ootused liiga kõrgel, kuid poleks uskunud, et oma igapäevatöös liikumisega tegelev inimene laseb lauljatel luua nii kulunud liikumismustreid. Igav oli vaadata, kui vaevatud ja hingevalus munk suudab oma seisundit vaid raskejalgselt kõndides ja kätt südamele asetades edasi anda. Tundus, et lavastaja polnud ka tegelaste psühholoogilise arengule ja selle näitamisega rõhku pannud. Vahest sai see lavastusele saatuslikuks, sest ilma tegelaste ja loo arenguta pole ka head lavastust.

Pärnu Linnaorkestrile polnud see päev vist parimate killast. Seekord polnud asi puhkpillides, vaid keelpillide koosmängus, kus esines intonatsiooniprobleeme.

“Thaïsi” lavastuse muutsid mõjuvaks **Veronika Džiojeva** ja **Ilja Siltšukov**, kes laulsid üle ootuste hästi. Džiojeval on ilus tämber ning hea tehnika, mis võimaldas raskusteta laulda ülinõudlikku Thaïsi partiid. Tema fraasid olid loomulikud ning dünaamika skaala uskumatult lai. Džiojeva on ka väga sarmikas ja ligitõmbav. Siltšukov polnud nii särav kui tema partner, kuid üldjoontes jättis ta väga sümpaatse ja sooja mulje.

Ilmselt oli lauljate musikaalsus ja häälevaldamise maailmatase see, mis publiku etenduse lõppedes püsti tõusma pani. Lavastust ise ei pea ma (selle etenduse põhjal) väga õnnestunuks.

Teraapilise mõjuga ansambel Una Corda koosseisus Liis Jürgens (harf), Kristi Mühling (kannel) ja Ene Nael (klavessiin) valmistumas kontserdiks.

FOTO MIRJE MÄNDLA

VIII ENHF – oleviku ja mineviku tasakaalus

MART JAANSON

muusikateadlane ja teoloog

Juba kaheksas Eesti noorte heliloojate festival (ENHF), neli sisukat kontserti eesti heliloojate uuemast ja uusimast muusikast Tartu Jaani kirikus 4.–7. juuni 2009, on ajalooks saanud!

Seekordse festivali uudne, ühtlasi tart-

lasi rõõmustav joon oli see, et festivali ava- ja lõppkontserdi sisustasid tartlased ise. 4. juuni õhtul kõlas Vanemuise sümfooniaorkestri (dirigent Risto Joost) esituses kuus teost: Tatjana Kozlova tundlik ja eksperimentaalkõlaline, orkestri-*crescendo*'sid ja li-

getilikke oktavi-lõikumisi pakkuv “Karjevare” (2004); Galina Grigorjeva kaunis, minimalistliku muusika ja vene kaashääle polüfoonia sugemetega “Tsaarinna Jevdokia nunnaks pühitsemise laul” kammerorkestrile (2003); Mart Siimeri soomeugri

teemaline ja -kõlaline "Ojman livtib" ("Muhing lendab..."; budinosekeelne tekst Aleksej Arzamazovilt) sopranile ja sümfoniaorkestrile (esiettekannet, sopranisoolo Iris Oja); Kristjan Kõrveri hea klassikalise ekpressiivse modernismi vaimuga "Symphonism 12" sümfoniaorkestrile (esiettekannet); Tõnu Kõrvitsa impressionistlik, mõtteid veidi Takemitsule suunav, kõrvit-salikult peenelt orkestreeritud "Kauem kui tuhat suve" flöödile ja kammerorkestrile (2000, solist Monika Mattiesen) ja Tõnis Kaumanni osalt piazzallik, osalt keskaegse käigutantsulaadne "Cor" inglissarvesolistile ja sümfoniaorkestrile (esiettekannet, solist Riivo Kallasmaa). Orkester ja solistid pälvitsid kuulajatelt tugeva aplausi ning autoritelt kiidusõnu.

7. juuni õhtul astus aga esmakordselt publiku ette Tartu Uue Muusika Ansambel, milles peale ansambli eestvedaja, pianist Kadri-Ann Sumera mängivad veel Vanemuise orkestri solistid Oksana Sinkova (flöödt), Tõnu Kalm (klarnet), Kadri Sepalaan (viulil) ja Heiki Palm (tsello). TUMA esituses kõlas Tristan Murail' akustilistes peensustesse süüviv teos "13 päikeseloojangu värvi" (1978); Tatjana Kozlova neli lastepala klaverile Kadri-Ann Sumera pühendunud esituses; Ester Mägi eesti ansambli-muusika klassikasse kuuluv "Dialogid" (1976); Tõnu Kõrvitsa impressionistlik-romantiline "Taevakaare muusika" (1997); Olivier Messiaeni populaarne ja samas flödisti suutlikkust testiv "Muustrastas" (1951) Oksana Sinkova ja Kadri-Ann Sumera esituses ning kanadalase Claude Vivier' (1948–1983) muutuvate tempode, faktuuri ja pillikäsitlusega, mängijatelt lisaks oma instrumendipartiile meloodilist vilistamist ja häälitusi nõudev "Paramirabo" flöödile, viiulile, tsellole ja klaverile (1978). Pean ansambli debüütkontserti väga õnnestunuks, seda nii traditsioonilist ja modernistlikku muusikat tasakaalukalt eksponeeriva ning head muusikatundmist väljendava kavavaliku kui ka muusika esituse taseme poolest.

5. juuni kontserdil oli võimalik kuulata modernmuusikat selle "tüüpkoosseisu", kammeransamblike esituses. Akordionist Jaak Lutsoja ja löökpillimängija Anto Õnnis esitasid Mirjam Tally pala, eelkõige trummide ja taldrikute "tulevärgi" ning akordioni lõõts-*glissando*ga meelde jäänud "Arlekiini" (2000), ja Jüri Reinvere unenäoliste värvidega teose "Space Within" (autori

enda sõnad, esiettekannet). Viimases lisandus duole ka saksofonist Ursula Chillaud ja publiku ees oligi uus eesti uue muusika ansambel S.A.P. (*Saxophon-Accordion-Percussion*). S.A.P. esitas veel ka Mari Vihmandi "Déjà-vu" (esiettekannet), mis jäi meelde eriti selle poolest, et erinevalt eelnevast ei kasutatud löökpillipartiis trumme, vaid igasuguseid helisevaid ja kumisevaid korpusi. Järgmiseks, samuti esiettekandel kõlanud looks, Tatjana Kozlova avangardiestee-tiliseks "Kõielkõndijaks" asus võidukaare alla järgmine ansambel – Resonabilis. Resonabilis esitas ka Ülo Kriguli "Die Ernste Wandlungen", mille aluseks on austria poeedi Ernst Jandli (1925–2000) aforistlik-kalambuursed tekstid. Kontserdi ainsa soolopala, Tõnu Kõrvitsa Variatsioonid rahvakoraali teemale "Ma tänan Sind" (2008) esitas Martti Raide klaveril. Variatsioonides pani autor koos pianistiga klaveri helisema otsekui keelpilli, saavutades kohati Tubina klaveriteoste eepilisuse. Järgnes esiettekannet Märt-Matis Lillelt, "Mõttelained II", esitajaks ansambel U:. Teos jättis oma puristliku webernik-puäntillistlik-stockhausenliku dissonantsikäsitlusega ja üksikutest helidest gruppideeni areneva vormiga väga hea mulje, osutudes koos Kozlova "Kõielkõndijaga" kontserdi üheks stiilsemaks modernteoseks! Kontserdi lõpetas Helena Tulve "stream 2" (2009). Kui Lille teos koosnes pigem punktidest ja nende kobaratest, siis Tulve teos niredest ja neist moodustuvaist ojadest (pealkiri!). Ojas oli ka kivikesi, mida ansambel vahepeal klõbistas.

6. juuni lõuna paiku said huvilised osa Helena Tulve töötoast. Mina kahjuks sinna ei jõudnud. Õhtune kontsert oli aga tõeliselt teraapilise mõjuga. Kiriku võidukaare alla paigutatud ansambli Una Corda kolme erineva näppepilli kõla (Liis Jürgens – harf, Kristi Mühling – kannel ja Ene Nael – klavessiin) oli nii eriline, et peaaegu kordagi ei hakanud igav. Selle kooskõla võiks lausa patenteerida! Ansambel esitas Helena Tulve tuntud ja juba mitmeid redaktsioone läbi teinud teose "Silmajad" (2008), Mirjam Tally eelmisest hoopis selgema pulsi ja kontrastidega "Joone" (2006/07) ja Elo Masingu tundlikult vormitud, tugeva tri-tonisisaldusega modaalse faktuuriga "Kellamängutoosi" (2008). Ansambli liikmed esitasid igaüks ka ühe soolopala: Kristi Mühling Mirjam Tally "Struktuurid"

(1996), Liis Jürgens enda komponeeritud "Pendli" (2006), mis demonstreeris harfi avaraid võimalusi, ja Ene Nael esitas klavessiiniseade Raimo Kangro Klaverisüüdist op 1 (1968). Lisaks sai publik kuulda maitsekaid ansamblikeadeid: J. S. Bachi taevalikult kaunist koraaliseadet "Jesu bleibet meine Freude" (Georg Fjølradi seade oreli-le, 1954), René Eespere hoogsat ja armast klaveripala "Sõbralik šarž" (1985) ning Peeter Süda Bachi stiilis oreliteost "Gigue (à la Bach)" (1919). Ajapikku sai selgeks, et Una Corda kava on meelega kujundatud stiililiselt kaheks: kindlapulsiline neoklassitsistlik ja vabameetiline avangardistlik. Esimesse võiks siis paigutada Tally teosed, eriti "Struktuurid", Bachi, Eespere, Süda ja Kangro, teise Tulve, Masingu ja Jürgensi teosed. Kuid kontsert polnud veel läbi. Ainus esiettekannet, Liis Jürgensi "Chaconne" (2009) võttis need kaks "kontot" kenasti kokku.

Kokkuvõtteks. Usun, et sain nelja festivalipäeva jooksul päris hea ülevaate eesti uemast muusikast, seda nii heliloojate kui ka esitajate mõttes. Olid ju esitajate hulgas meie aktiivsemad uut muusikat esitavad ansamblid (puudus ehk vaid NYYD Ensemble), samuti paar päris uut ansamblit. See ülevaade ütleb, et eesti uus muusika on täisvereline, kuna suudab hõlmata nii traditsioonilisemat kui ka eesrindlikumat mõtlemist, hinnata võrdset minevikku ja olevikku, ja meisterlik, seda nii kompositsioonide kui nende esitajate mõttes.

Lõpuks tuleb aina tunnustada ödesid Marika Pettit ja Monika Mattiesenit, kellel on jätkunud jõudu ja rõõmu festivali korralduslikku koormat vedada! Ja ühtlasi neid, kes on seda ettevõtmist kas moraalselt või materiaalselt toetanud – alustades EELK Tartu Ülikooli Jaani kogudusest ja sponsoritest ning lõpetades publiku ja heliloojate-pillimeeste endiga.

“Klaaspärlimäng” Emajõe Ateenas Tartus

ALO PÕLDMÄE

helilooja

Igal muusikafestivalil on oma nägu. Eriti siis, kui selle näo kujundamiseks vaeva nähakse. Eestimaine ja igasuvinne tõsisemat süvenemist nõudev festival “Klaaspärlimäng” on oma teema ja võtme leidnud, tuginedes saksa kirjaniku Hermann Hesse pärandile. On ju Hesse üks vähestest tänapäeva kirjanikest, kelle looming tihedalt just muusikaga seostub. Romaanis “Gertrud” on Hesse enda kohta kirjutanud: “Umbes kuue- või seitsmeaastaselt taipasin, et kõikidest nähtamatutest jõududest on just muusikale määratud mind kõige tugevamini haarata ja valitsema.” Hesse 1943. aastal valminud “Klaaspärlimäng” on aga mõjutanud nii muusikafestivali nime kui ka selle sisulist külge. Sellest teosest õhkuvat analüütilisust, variantsust, mängu- ja varieerimisrõõmu ning vastandamist on Peeter Vähi kui festivali kunstiline juht püüdnud tuua festivali põhikriteeriumidesse ja -liinidesse. Ja seda edukalt.

Põhikavas Tartus toimus üheksa kontserti. Millest tulenes festivali geograafilise asukoha muutus? Festivali kunstiline juht **Peeter Vähi**: “Tõime festivali Tartusse, sest selles sisalduv vaimsus seostub hästi Tartu kui ülikoolilinna vaimusega. Tartul on seos ka Hermann Hessega, kelle “klaaspärlimängu teooria” on festivali sisuline võti. Nimelt oli Hesse vanaisa Carl Hermann Hesse lõpetanud Tartu Ülikooli.”

Klaveril esitati... Beethoveni viulikontserti

Juba festivali algus Kristjan Järvilt ja tema orkestrilt Baltic Young Philharmonic (Balti Noored Filharmoonikud) oli üllatus – Beethoveni Viulikontserdi op 61 klaveri-

variant viie leedu heliloojalt Anatolijus Šenderovaselt tellitud kadentsiga. Klaverisolistina hiilgas kunagine imelapsest muusik, rootsi-poola päritolu Peter Jablonski. Šenderovas lahendas raske ülesande nii, et tõi kadentsides klaverile “appi” sooloviulu. Nii loodi sild kontserdi kahe variandi vahel. Beethoveni modernse muusika algatega motiivid suunas Šenderovas nagu märkamatult avangardismi piirimaile ja tõi need mängeldes reaalse Beethoveni juurde tagasi. Orkestri Baltic Young Philharmonic asutas Kristjan Järvi 2008. aastal. Orkestrisse valitakse Balti riikidest õppurmuusikute paremik. Eestist mängivad selles kuus noort viulidajat. Orkestri mäng oli nakatavalt värske ja täis musitseerimislusti sõna kõige otsesemas tähenduses.

Eesti solistid Saksamaalt ja Soomest

Berliini Filharmoonikute keelpillikvintett kõlas Jaani kirikus nagu väike orkester. Vaid ühe pilli, kontrabassi, lisamine muutis ansambli kõla tunduvalt kandvamaks. Suur osa kvinteti kavast koosnes populaarsematest, suurvormide osadena oma elu elama hakanud paladest, seatud kvintetile. Kaalukaimaks teoseks kujunes Dvořáki 1893. aastal loodud Ameerika kvintett, omapärase harmoonia ja meloodiaga helitöö. Teos on kirjutatud samal aastal üheksanda sümfooniaga “Uuest maailmast”.

Olulised kontserdid olid festivalil kanda eesti päritolu noortel pianistidel, Kristjan Randalul Saksamaalt ja Irina Zahharenkova Soomest.

Tartu Ülikooli aulas musitseeris Tallinna Kammerorkestri saatel Kristjan Randalu. Džässpianistina tuntud Kristjan

Randalu oli kontserdil kahes rollis: lisaks pianistile vajadusel ka dirigent. Kavas tema enda helitööd, filosoofilise kallakuga “Peale lõpu algust” ja värske tööna äratundmisrõõmu pakkuvad vaimukad improvisatsioonid viiele eesti lastelaulule üldpealkirjaga “Enter Denter” – vihje kunagisele populaarsele telesaatele “Entel-tentel”. Teose “Peale lõpu algust” esitusel olid kasutusel džässist tulenevad reeglid, noodis olid kirjas temaatiline materjal ja üksikud pidepunktid. Helitöö üksikute lõikude pikkus sõltus pianisti suhtlemisest orkestriga. Võluv oli lisapalana esitatud kompositsioon lastelaulu “Igäühel oma pill” teemal. See oli kui fantaasialend lapsepõlve – helge ja samas igatsev.

Irina Zahharenkova suutis oma sooloõhtul pakkuda kõrgtasemel esinemist kolmel klavhpillil: klavessiinil, haamerklaveril ja tänapäevasel kontsertklaveril. Klavessiinil kõlas Pachelbeli süit, haamerklaveril Mozarti Sonaat nr 11 ja variatsioonid “Lison dormait”, kaasaegsel klaveril Mozarti Sonaat nr 13 ja Beethoveni Sonaat op 14 nr 2. Haydni Sonaat G-duur tuli aga ettekandele koguni kolm korda igal klavhpillil. Tore mõte demonstreerimaks üleminekut klavessiinijastult klaverijastule.

Tavaliselt imetletakse Zahharenkova võimet süüvida vanemasse muusikasse. Beethoveni op 14 nr 2 sonaadi esitus kinnitas, et noore pianisti tugev dramaturgiline vaist võib ka teiste ajastute muusikasse tuua mõndagi avastuslikku.

Armenia rahvapillil qanon kõlas Chopin

“Klaaspärlimäng” lausa soosib klassikalise muusika ebatraditsioonilisi esitusi. Kam-

Pianist Irina Zahharenkova mängis festivalil lisaks klaverile veel klavessiinil ja haamerklaveril.

FOTO ERPI ARHIIVIST

merõhtu “Pardon, Fryderyk!” oli omataoliste seas juba idee poolest teistsugune. Kontserdi esimeses osas esitas Ralf Taal originaalkujul 24 Chopini klaveriprelüüdi. Siis kuulsime, kuidas 19. sajandi muusika võib inspireerida tänapäeva muusikut. Chopini muusikat esitas armeenia rahvapillil *qanon* Pariisis tegutsev armeenlanna Meri Vardanjan. Vahelduvalt kõlasid Chopini kümme masurkat ja valssi.

Mitmetelt omadustelt eesti kannelt meenutav *qanon* pakkus nii tehnika kui ka dünaamika poolest küllaltki emotsionaalset elamust. Tahtmatult tekkis mõte, kuidas kõlaks mõni klassika paremikku kuuluv suurvorm meie kandlele? Või näiteks eesti kammermuusika (eelkõige klaveriloomingu) esinduspalad? Kontserdi lõpetas taas Ralf Taal, esitades Lepo Sumera pala “Pardon, Fryderyk!”, mille alustoeks on Chopini masurka a-moll.

Mitu festivali kontserti salvestati ka DVD-le. Seda tegi Jaan Tallinna firma Soft Spark Investment OÜ. Tänuväärne ja vajalik ettevõtmine, samas kontserdikülastajat häiriv tegevus, kuigi kõik toimus vägagi delikaatselt ja hääletult.

Festivali lõpp “Ülima vaikusega”

Festivali viimane kontsert oli Peeter Vähi autoriõhtu “Ülim vaikus”. Siingi kajastusid selgelt mõned klaaspärlimängu ideed – olla avatud erinevatele nähtustele läbi erinevate kultuuride, tunnetuste, usundite. Nähtavad olid ka Peeter Vähi kui loovisiku põhitõed, lääne ja ida kultuuride seoste esiletoomine, kultuuride erisuste kaudu nende ühtsuse nägemine. Osalesid Rahvusmeeskoor, kellade ansambel Arsise, vokaalsolistina metsosopran Helen Lokuta, klahvpillidel teose autor, dirigeeris Risto Joost.

Avateose “Also sprach Nietzsche” (“Nii kõneles Nietzsche”) esitas RAM veenva ürgjõulisusega. Heliteos “Ülim vaikus” mõjutas kuulajaid eelkõige kõlamaailma eksootilisuse, sugestiivsuse, kontrastsuse ja esitava atraktiivsusega, milles ei puudunud ka paras doos salapärasust.

Kellade ansambli omapärane kõlamaailm haaras kuulajat ja aitas süüvida autori sisulistesse taotlustesse. Arsise-taolise ansambli olemasolu aitas kindlasti autoril oma helilisi ja dramaturgilisi eesmärke täpsemalt saavutada ja inspireerib loodetavasti teisigi eesti heliloojaid. Ülimat vaikust kuulsime teoses tõepoolest – kui saabus kolmas osa. Dirigent pani tavapärase dirigendilöögiga vaikuse “käima” ja publik koos esinejatega suutis ideaalilähedase vaikuse säilitada ligi viis minutit. Oli küll eriline emotsioon ja katsumus üheaegselt. Kulminatsiooniks kujunes teose neljas osa “Puhta Maa palve”, mille tekst pärineb 12. sajandil Tiibetis elanud Jigten Sumgönilt. Siin vaheldusid ja segunesid palved loodushääletega, kellade ja kellukeste kaanonid ning kontrastina nende üksikhelid kõiksuse tundega.

Festival pidas meeles ka selle aasta suuri tähtpäevalisi: avakontserdil kõlas Felix Mendelssohni (200 aastat sünnist) võluv avamäng “Imeilus Melusine”, kammerorkester Kremerata Baltica esitas Haydni (200 aastat surmast) passiooni “Seitse viimast sõna ristil”.

Järgnevaid kontserte ma kahjuks ei külastanud, kuid soovin neid mainida märkimaks, et needki täitsid festivali ideestikust kindlat eesmärki. Põnev liin oli sisse toodud Püssirohukeldri lülitamisega kontserdipaikade hulka. Seal toimus Dmitri Hartchenko koreograafiaga õhtu “Tangoballett”, esinejaiks Helen Org-Veidebaum ja Dmitri Hartchenko, kes esitasid argentiina tangost inspireeritud süžeesid. Jaani kirikus toimunud kammerkoori Voces Musicales kontsert “Õhtuhümn” oli pühendatud inglise 16. ja 17. sajandi heliloojate John Dowlandi ja Henry Purcell'i lauludele. Neljal festivalipäeval tegutses Vilde lokaalis ja kohvikus “Klaaspärlimängu” klubi, kus kesksamad üritused olid Juri Lotmani elutööd tutvustav film “Lotmani maailm” (režissöör Agne Nelk) ja Nietzsche õhtu, kus külaliseks oli Jaan Kaplinski.

Festivalipäevik: VILJANDI XXIV VANAMUUSIKA FESTIVAL

7.–12. juuli 2009

KRISTIINA ARE
klavessinist

Festivalile eelneval öhtul Tallinnas asju pakkides otsustasin olla süsteemne ja asjalik. Kontrollisin üle oma Viljandisse võetava maise vara ning pidasin tarvilikuks hankida interneti kaudu festivali täielik kava. Guugeldasin, nagu teevad kõik teisedki, aga oh häda, esimene artikkel, mis ekraanile ilmus, pärines aastast 2004 ajalehest Sirp. Edasine tegevus viis mind tänavusele festivalile MTÜ Eesti Muusikafestivalide kodulehekülje vahendusel ajas pisut lähemale. Lõpuks, kõigi raskuste kiuste, õnnestus ka selle aasta info kätte saada lehekülje www.viljandimaa.ee kaudu.

Viljandisse esimesele kontserdile jõudnud, ununesid pealinlase pseudoprobleemid, andes ruumi uudishimule, mida pakub nädal Viljandi XXIV vanamuusika festivalil.

Viljandi vanamuusika festival on vanim omalaadne festival Eestis. Esimese festivali kutsusid ellu 1982. aastal Kalle Tamra ja Tõnu Sepp. Juba kümmekond aastat veavad seda flöödivirtuoos Neeme Punder (kunstiline juht) ning hinnatud kultuurikorraldaja Aivar Trallmann (korraldusjuht). Festivali elushoidmiseks ning Viljandi kontserdielu aastaringseks elavdamiseks on loodud organisatsioon Viljandi Vanamuusika Festival MTÜ, mis kõrvuti festivali- ja kontserdikorraldusega tegeleb ka mitmete haridusprojektidega (Viljandi vanamuusika festivali lastelaager, džässi- ja torupillikursused).

Esimene päev: 7. juuli, Viljandi Baptisti kirik

Festivali avakontsert toimus pooleli olevas, suurepärase akustikaga Viljandi Bap-

tisti kirikus. Festivali avakõnes avaldas Viljandi linnapea Tarmo Loodus toetust festivali jätkusuutlikkusele ning lootust esitleda Viljandi XXX vanamuusika festivali 2015. aasta Viljandi hansapäevadel.

XXIV festivali avas ansambel Vox Clamantis dirigent Jaan-Eik Tulve juhatusel kavaga "Adon haseliot" sefardi juutide meloodiatest.

Sefard märgib heebrea keeles Hispaania. Algupäraselt tähistas sefardism Hispaaniasse asunud juutide kultuuri. Hiljem on mõiste laienenud Põhja-Aafrika, Lähis- ja Kesk-Ida ning Väike-Aasia aladel paiknevate juudikogukondade kultuuridele, mis on arenenud ümbritseva muhameedluse tingimustes. Tohtu mastaabi ja väga erinevate mõjutajate tõttu on sefardismis raske leida ühist nimetajat. Kuuldu põhjal iseloomustavad juutide traditsioonilist laulu kaudid, idamaistel laadidel põhinevad kaunistusterohked meloodiad, mida ilmestavad poeetilised ja metafooririkkad tekstid. Juudi kultuuris ei eristu vaimulik ilmalikust, vaid need põimuvad omavahel.

Vox Clamantise kava valik oli mõneti loogiline ansambli kunstilise juhi Jaan-Eik Tulve juba aastaid kestnud süveneva huvi tõttu juudi kultuuri vastu. Ometi võttis Vox Clamantis riski esitada avalikkuse ees muusikat, mille olemuse tuumani ühekordsel praktiseerimisel ei jõua. Siinkohal oleks kohatu ja silmakirjalik rääkida sefardi traditsioonilise muusika interpretatsioonist või esituse autentsusest.

Vox Clamantis lahendas delikaatse olukorra suurepäraselt ning nihutas rõhu millelegi palju olulisemale kui interpretatsioon – muusikalise kogemuse jagamise rõõmule.

Jäädes läbinisti gregoriaanlikuks ja pannes endaga sekundeerima väga erinevaid muusikapraktikaid, saavutas valdavalt muusikust koosnev ansambel (Sofia Rubina – vokaal; Anna-Liisa Eller – löökpillid; Neeme Punder – flööt; Taavo Remmel – kontrabass; Janno Pokk – nükkelharf) huvitava sümbioosi. Gregoriaanilik voolavus põimus džässirütmide ja -improvisatsioonidega, instrumentaalansamblist kostsid äratuntavalt renessansilikud flöödihelid, gregoriaanikoori vaoshoitus *versus* džässigrupi vitaalsus töid esile juudi kultuuris peituvad poolused – arhailise ja folkloorse. Publikule jäetud äratundmisrõõm kultuuride paljususest, teisalt ka sarnasusest, lisas uue avarama mõõtme kuulaja helipilti.

Teine päev: 8. juuli, Pärimumuusika Ait

Vaba hommikupoolik ja päikeseline ilm soosisid ette võtma jalutuskäiku suvises Mulgimaa pealinna. Alustades purskkaevudega ääristatud Arkaadia aiast kesklinnas, suundusin läbi armsa miniatuurse valnalinna järve äärde. Väike peatus Aasa tänavakohvikus ja siis vaevaline ülesronimine mööda järveäärset treppi taas kesklinna pakkusid rohkelt silmailu.

Kontvõõrana otsustasin ülejäänud päeva mööda saata uues Viljandi raamatukogus, mis jättis sügava mulje avaruse, õhukuse ja mugavat eraldumist pakkuva sovilisuse poolest.

Festivali teine kontsert toimus Pärimumuusika Aida väikeses saalis. Taas täistabamus kontserdipaiga valikul! Vähendatud koosseisus üles astunud Ensemble Tormis – Gilles Péquignot (torupill, krummhorn), Kalevi Uibo (ud, *saz*, *citole*), Ilmar Marti

Uibo (vokaal, löökpillid, kannel) – ja nende esituses kõlanud keskaegne muusika sobisid aida uusvanasse interjööri kui valatult.

Ensemble Tormis, kelle repertuaar piirneb keskaja- ja renessanssmuusikaga, sai oma nime helilooja Veljo Tormise järgi. Lihtsalt seetõttu, et ansambli liikmete meeldib eesti elava klassiku looming. Prantsuse ansambli seob Eestiga veel asjaolu, et selles tegutseb kaks eesti juurtega muusikut. Grupp on esinenud Eestis varem kahel korral – 2001. ja 2002. aastal Viljandi hansapäevadel, Tallinna vanalinna päevadel ja Viljandi pärimusmuusika festivalil.

Ensemble Tormise koosseisu kuulub hetkel seitse liiget, kellest osa on kutselised muusikud, mõned liikmed aga tegutsevad teistel elualadel. Viimane asjaolu andis tugevalt tunda Pärimusmuusika Aidas toimunud kontserdil. Kava, mis liikus läbi muusikaajaloo etappide gregooriuse laulust trubaduuride-truvääride kaudu varase polüfoonia-ni, jäi vaatamata repertuaari mitmekesisusele ühekülgselt ja monotoonseks. Nii kõlas gregoriaani koraal kõrvuti ilmaliku joogilaulu või armastusballaadiga ühes esitusvõttes. Arusaadav polnud ka vokaalsolisti hääldus erinevate keelte kasutamisel. Esituse üldmulje hõljus kuskil publikule kättesaamatutes sfäärides.

Kontserdi õhustik elavnes, kui ametlik kava läbi sai. Lavale kutsutud tantsijanna Stéphanie Boulanger koos Ilmar Marti Uiboga panid keskaegsete sammudega tantsima peaaegu poole kontserdipublikust, nende hulgas ka festivali korraldajad. Õhtu lõppes meeleolukalt.

Kolmas päev: 9. juuli, Jaani kirik

Tänavuse festivali peaesineja oli hollandi päritolu vokaalansambel Egidius Kwartet. Kvartett on välja kasvanud kuulsast Ton Koopmani Amsterdami barokk-koorist ning selle põhihuviks on Madalmaade renessansi- ja nüüdisaegne repertuaar. Ansambli liikmed – Peter de Groot (alt),

Marco van de Klundert (tenor), Hans Wijers (bariton) ja Donald Bentvelsen (bass-bariton) – on hinnatud muusikud erinevates rahvusvaheliselt tuntud ansambrites (Huelgas Ensemble, Collegium Vocale Gent, Chapelle Royale jt) ning nõutud solistid Euroopa suurtes vanamuusika projektides. Egidius Kwarteti repertuaari eest hoolitseb ansambli kunstiline juht Peter de Groot, kelle huvikeskmes on Habsburgide-aegne muusika Madalmaades. Nii on P. de Grooti uurimustöö aidanud kaasa mitmete unustatud heliloojate loominguga taasavastamisele (Cornelius Canis, Nicolas Payen). Samuti on tema initsiatiivil ja Egidius Kwarteti vahendusel

Tänavuse festivali peaesineja, hollandi päritolu vokaalansambel Egidius Kwartet.
FOTO JAAN MÄNNIK

jõudnud tänapäeva kuulajateni Tielman Susato, Thomas Crecquilloni, Gheerkin de Hondti ja Lauweryn van Watervliet' unustusse vajunud teosed.

Viljandi kontserdi kava, mis kandis pealkirja "Keisri laulud", pakkus muusikavalikut keiser Karl V aegsest ilmalikust muusikast, polüfoonilistest madrigalidest ja šansoonidest. Viimaste hulgas vaheldusid armastuslaulud pilke- ja joogilauludega. Kõlasid Madalmaade renessanssmuusika võtmeisikute Nicolas Gombert'i, Nicolas Payeni, Thomas Crequilloni, Josquin des Prez' ja Orlandus Lassuse teosed.

Egidius Kwarteti nauditav esitus kõrguste omataoliste rahvusvaheliselt tuntud vokaalansambrite tasemel: suurepärased

hääled, täpne intonatsioon, häälte täiuslik balanss, rääkimata teksti arusaadavusest, välja joonistatud muusikalistest detailidest ning karakterite väljamängimisest, mida tolle ajastu repertuaar esituselt nõuab. Kontserdi täiendasid ilmekad informatiivsed vahelugemised, mis aitasid luua meeleolu. Julgelt kasutati Jaani kiriku erinevaid akustilisi võimalusi: publikule läheneti selja tagant, lauldi nii altariesise võlvkaare ees kui ka taga, seistes kohati tihedas ringis.

Nii varasematel kordadel vokaalpolüfooniast kuulatas kui ka käesoleval kontserdil jäi hinge kripeldama igatsus häälte suurema iseseisvuse, rütmi elastsuse ja personaalsema dünaamika järele.

Neljas päev: 10. juuli, Ugala teatri väike saal

Kahjuks jäi barokkansambli Corelli Consort kava "Vivaldi, Casanova ja Veneetsia" Raivo Järvi vahelugemistega kuulamata. Suvine aeg on rikas festivalide poolest ning paljud muusikasündmused kipuvad kattuma. Seekord viisid töökohustused siinkirjutajat Hiiumaa kammermuusika päevadele.

Viies päev: 11. juuli, Kaevumägi

Laupäevane pärastlõuna oli äikeseliselt lämbe, nii nagu festivalinädalal valdavalt. Korraldustiim, kes

istus Ugala terrassil, suunas pilgud mõõduvaile pilvile, lootuses, et need Viljandi kohal pikalt ei peatu. Seekord jäi ilmataadi võim domineerima ja tund enne kontserdi algust oli selge, et Kaevumäel planeeritud üritus tuleb kiiresti sisetingimustesse ülekolida. Tegutseti kähku ning kontserdi algus viibis napi veerandtunni jagu vaid seetõttu, et Kaevumäelt tulevat publikut ära oodata.

Tagantjärele targutades sobisid Pauluse kiriku kõrged võlvialused rohkemgi ümbritsema I Eesti üldlaulupeo repertuaari, kui seda oleks suutnud kontsert vabas õhus. Tegijate taotlus esitada kava autentse ümbruses oli igati mõistetav, kuid kas ka vabaõhukontserdile tulnud publikule? Kontserdi

kava, mis suures osas koosnes kirikukoraalidest, sekka mõned isamaalised laulud, oli ehmatavalt erinev meie tänapäevasesest laulupeorepertuaarist. See, kes tuli otsima midagi laulupeolikult tuttavat, pidi pettuma – teada-tuntud olid vaid Kunileid-Saebelmanni “Mu isamaa on minu arm”, “Sind surmani küll tahan” ja W. A. Mozarti “Ave verum”. Pauluse kiriku interjööri lõi “Liivimaa talurahva pärisorjusest vabastamise 50. aasta juubeli- ja tänu laulupeo” repertuaarikontseptsioonile pisut vaashoituma ja võib-olla autentsemagi õhustiku.

1998. aastal loodud Revalia Kammermeeskoor dirigent Hirvo Surva juhatusel pakkus kuulata kõrgetasemelist koorilaulu. Revalia koori iseloomustades tõstaksin esile head tasakaalu häälerühmade vahel, selget hääldust ja ka osavat sõnarütmiga mängimist. Dünaamiline *forte-piano* skaala oli pigem vaashoitunud ja vaikust soosiv. Seetõttu tõusid eriliselt esile harvad väärtuslikud meeskoori *forte*d. Lauljate noored hääled (keskmine vanus 25 aastat) andsid koorile kerguse ja kiire reageerimisvõime.

Õhtu juhina üles astunud Jarek Kasar *alias* Chalice, sekundeeris koorile looga kahest pärnakast, Ülost ja Alost, kes suures õhinas jalgsi end Tartusse I laulupeole minema asutasid. Jarek Kasari virtuoosne mõtte- ja sõnaosavus põimisid jutustuseks nii minevikus olnu kui ka päevakajalise. Käänakuid täis, kohati nurklik jutustamisviisi illustreeris suurepäraselt nii loo peategelaste kui ka Pauluse kiriku altari ette rivistunud meeste noorust – indu, tormakust ja mässumeelsust, mille hulgas asub tähtsal kohal isamaalisus.

Kuues päev: 12. juuli, Ugala teater

Juba seitse aastat leiab festivalinädalal aset lastelaager, mis toob kokku muusikakooli õpilasi Eestimaa eri paigust. Laagri eesmärk on festivalinädala jooksul kokku panna muusikaline etendus, kus põhitagijad nii laulusolistide ja tant-sijate kui ka orkestrantidena on lapsed ja noored. Varasematel aastatel on valminud lavastused “Lilled mask” (2003), müsteerium “Taanieli mäng” (2004), Monteverdi “Orpheus” (2005), Mozarti “Bastien ja Bastienne” (2006), “Zeus ja Europe” (2007) ning müsteerium “Peregrinus” (2008). Tänavune lavastus

“Parnass” sisaldas muusikat eelmiste aastate lavastustest ning oli osavalt põimitud etenduseks (tekstid pani kokku Aivar Trallmann), mis kajastas inimkonna ajatut igatsust kõige kauni järele ning soovi liikuda oma pürgimuste tipu, Parnassi poole. Neeme Punderi tempoka taktikepi, lavastaja Üllar Saaremäe mõtteplahvatuste ja kunstnik Riina Vanhaneni osavate septsuste tulemusel sündis Ugala suurel laval teatri imemaailm, kus oli laulu, tantsu, tulevarki, kuldset vihma, taevaseid ingleid ja ohtlikku vibunoole lendu. Vibuga sihtis öise kuu pihta Põlvamaa vibuprintsess Rita-Anette Kohava.

Solistidena ilmutasid laululamenti ja näitlejaosavust Tuuri Elo Viik (EMTA), Anna Punder (Euroõlikool) ja Kristjan-Jaanek Mölder (TMKK) Leelo Talviku juhendamisel, ning virtuoosset pillimängu trompetisolist Laur Keller (Viimsi muusikakool). Neile vastandus väarikalt Heeroldi rollis auväärnes eas maestro Vootele Kuusik. Nooruse tormakus ja püüd kiirete saavutuste poole kõrvuti maestro sisemise rahu ja enesekindlusega andis ilmeka läbilõike inimelu erinevatest etappidest.

Etenduses osalesid Viljandi Carl Robert Jakobsoni nimelise gümnaasiumi balletistuudio tantsijad (õp Marit Nearing). Orkestri (kontsertmeister Eva Punder) moodustasid Tabasalu muusikakooli, Aruküla huvialakeskuse “Pääsulind” (õp Natalia Kostörkina), Heino Elleri nimelise muusikakooli (õp Anneli Kuusk), Mihkel Lüdigi nimelise muusikakooli (õp Luule Pöder), Studio Sonare (õp Ene Kiidli), Kehra kunstidekooli (õp Anu Kell), Nõmme muusikakooli, Käina huvi- ja kultuurikeskuse (õp Malle Mürgimäe), Kuressaare muusikakooli ja Eesti Kunstiakadeemia õpilased.

Neli päeva tempokat harjutamist ja ühist pingutamist lõppes lootusrikkalt koos kuldvihmaga etenduse finaalis. Järgmisel aastal tullakse ju jälle!

Nii lahkusin minagi Viljandist sooviga taas kogeda vanamuusika festivali sõbralikku õhkkonda, kus on teretunud kõik, kes armastavad muusikat ning kes oskavad pakutavat tänuga vastu võtta.

Tallinna kitarri-festival

AET MIKLI
kitarrist

Tänavune Tallinna kitarrifestival oli väga mitmepalgeline. Midagi oma leidsid siit nii 20. sajandi rahvusromantilise muusikasuuna austajad (duo Melis), avangardihuvilised (Carlè Costa), vanamuusika nautijad (Itaalia villanellad), vene salongimuusika sõbrad (Anastasia Bardina), kammerliku modernballeti fännid (Tiit Peterson ja Kaie Kõrb) ning džässimprovisatsioonide kuulajad (Ferenc Snétberger).

Duo Melis – Susana Prieto (Hispaania) ja Alexis Muzurakis (Kreeka) mängis originaalteoste kõrval ka seadeid orkestrimuusikast – kitarr on ju, teadagi, pill nagu orkester. Kõlasid seaded Manuel de Falla lava- ning Ginastera ja Balbastre klaverimuusikast. Üllatusena oli kavva lisatud ka seade ühest Astor Piazzolla kvintetist. Orkestri- ja klaveriteoste seadmine kitarrile ja kitarriansambliile on üsna levinud võte. Seda tehti eriti palju 20. sajandi algupoolel, mil originaalloomingut veel nappis, kuid kitarr kogus juba populaarsust. Kõik seaded oli teinud duo ise, esitati seda muusikat sümpaatselt temperamentselt. Kuulata sai ka kitarriduole komponeeritud Antoine de Lhoyeri ja Mario Castelnuovo teoseid, esimese teosed pärit kitarril eelmise tähelelennu ajast klassitsismiajastul ning teised juba pärast kitarril “uut tulemist” 20. sajandi algul. Ajalooliselt oluline helilooja klassikalise kitarril vaatepunktist on ka Manuel de Falla, kelle tantsuliste paladega algas avakontsert. Nimelt komponeeris Falla aastal 1920, olemata küll ise kitarrist, esimese nüüdisaegses helikeeles kitarriteose “Homenaje a Debussy”. See kõlas ka festivalil, kuid mitte sellel kontserdil. Duo Melis kuulub kitarriduode nn raskekahurväkke, rivistudes võrdsesse ritta näiteks vendade

Carlé Costa, tänavuse festivali kitarrist-helilooja.
PRESSIFOTO

Assadide legendaarse duoga, aga ka esimesel festivalil üles astunud Itaalia duoga Matteo Mela-Lorenzo Micheli.

Hea tavana astub igal aastal üles vähemalt üks kitarrist-helilooja, kes annab kontserdi vaid omaenda loominguust. Seekord esines **Carlé Costa** Uruguaist.

Uruguaist pärit Costa on õppinud Buenos Airese konservatooriumis. Akadeemilise hariduse kõrval on teda suuresti mõjutanud rahvamuusika keskel elamine. Mõjutusi on Costa saanud ka teistelt heliloojatelt. Nii kõlasid kontserdil kolm pühendusega teost: austusavaldused Schnittkele, Villa-Lobosele ja Arvo Pärtile, kus on püütud tabada nende heliloojate teoste atmosfääri. Costa teoste helikeel on avangardistlik, sageli folkloori sugemetega. Viimast tendentsi on olnud märgata varemgi: meenuvad Kai Niemineni Lapi mõjutustega ja Jorge Cardoso argentiina-ainelised kontserdid.

Renata Fusco (sopran), **Massimo Lonardi** (lauto) ja **Maurizio Piantelli** (basslauto) Itaaliast esitasid Itaalia 16. sajandi villanellasid. Villanella on 16. sajandil suurt populaarsust kogunud rahvamuusika mõjutustega muusikavorm, sisuliselt oma aja popmuusika. Triol ei õnnestunud panna publikut kaasa laulma, küll aga said neile

osaks festivali ühed suuremad ovatsioonid – publik aplodeeris püsti seistes.

Mitmekülgne ja artistlik Renata Fusco, vanamuusika- ja muusikalilaulja, näitleja ja tantsija, oli vaieldamatult kontserdi täht. Imeliselt kõlasid renessansiaja lauto (Massimo Lonardi on suurepärase improvisaator) ja basslauto soolod ning duetid nende kahe pilli esituses.

Anastasia Bardina mängib nimelt kontserdilavadel harva esineval seitsmekeelsel kitarril ja on selle pilli suurimaid meistreid maailmas. “Semistrunnajal”, nagu seda Venemaal kutsutakse, on kuuekeelsest üsna erinev häälestus ja mängutehnika, ka erinevad väljendusvõimalused. Bardina kavas olid vaid vene heliloojate rahvalaulude ja linnaromansside töötlused, komponeeritud just seitsmekeelsele kitarrile. Olulisem pilli eriomadustest on aga artisti isikupära. Bardina on esinejana erakordselt soe ja siiras, tekitades igas kuulajas tunde, et ta on kontserdil äärmiselt teretulnud.

Kaie Kõrb ja **Tiit Peterson** interpreteerisid 20. sajandi kitarrimuusika parimaid palu. Tantsijannal tuli tõlgendada keerulisi, tantsu jaoks ebatraditsioonilisi rütme ja muusikalisi kujundeid (muusika valis Tiit Peterson) ning see õnnestus tal äärmiselt veenvalt. Tantsu ja soolopilli ühendades te-

kib huvitav sünergia. Kuigi neil kahel erinevate meeltega vastu võetaval kunstiliigil on palju ühist, näib nende ühendamine duetiks üsna vastutusrikas ja raske ettevõtmine. Asjaosalised tulid aga püstitatud eesmärgiga suurepäraselt toime.

Ferenc Snétberger kasvas üles Ungaris ja on päritolult mustlane. Selle temperamentse improvisaatori puhul on tunda tugevaid flamenkomuusika ja bossanova mõjusid.

Kui küsida, mis oli selle aasta festivalil teistmoodi, meenub kohe Ajaloomuuseum, õigemini selle puudumine. Festival oli jaotatud seekord kahe üsna eriilmelise saali vahel. Modernsem ja tõsisem tonaalsus jäi kaasaegsesse Kumu auditoriumi.

Mustpeade Maja valges saalis, mille akustika on näppepillidele igati toeks, kõlasid mahedamad toonid. Sidusaks lüliks oli esinejate kodumaise pärimus- või kunstmuusika kasutamine rohkemal või vähemal määral. Kas on asi selles, et omamaise muusikaga on esitajal isiklikum suhe ja seetõttu tõlgendus veenvam või on tegemist mõne muu asjaoluga, aga festivali iga kontsert mõjus kui eepos, lugu, mida võiks jutustada veel pikalt-pikalt. Kui ainult aega jätkuks.

Värttinä – tugeva rahvusliku vundamendiga moodne pealisehitus

TUI HIRV
laulja

Veerand sajandit raugematut hoogu.
FOTO MATS ÖUN

S el väga ilusal pühapäeval, mille ma oma lemmikkülas Käsmus “Viru folgil” veetsin, kuulasin põhjalikumalt nelja kontserti. Ja siis veel ühte ujudes ning teist pelmeene süües. Mida õhtu edenes, seda paremaks kontserdid läksid. Püüdsin aru saada, miks see nii on, ja adusin, et küsimus on muidugi sedavõrd elementaarses nähtuses nagu professionaalsus. See aga ei ole üldsegi kergesti defineeritav omadus, kui lähemalt vaadata. Tulli Lum tuli välja oma vanade lauludega ja mängis neid kuidagi lödva olekuga. Indigolapsed tinistasid kirjanike maja hoovi peal “Somnambuuli” laule ja olid need vahepeal palju kindlamaks harjutanud. Svjata Vatra ehitas oma vaatemängu Ruslani sarmile, nii et polnud erilist tähtsust sellel, mida teised pillid tegid. Aga

kell kümme õhtul tuli pealavale soome nüüdisfolgi lipulaev Värttinä, mis seljatas kõik kohalikud (ja ka kaasmaalase Hanna Marshi) oma esituse raugematu intensiivsusega ja teadmise, mis on kõige parematel orkestritel – seistagu kas või lava taga võsas, aga sind on kuulda. Ka on väga tähtis olla kogu oma mõttejõuga selle juures, mida teed.

Peaaegu kõik Värttinä liikmed on lõpetanud Sibeliuse Akadeemia pärimusmuusika erialal ning ansambel ei tööta spontaanse välgatuse ajel, vaid on Soomes juba kakskümmend viis aastat sümboli väärtusega. Kusjuures 1992. aastal tehtud salvestused kõlavad täiesti sama moodsa, nagu tänavu 9. augustil antud kontserdil, mõjumata vananenult ja luitunult. Värttinä seostab ennast Kalevala värsside ning karjala ja

soome pärimusega ning annab neile uue elu valdavalt mitterahvalike, peaaegu ainult akustiliste pillidega. Tulemus ei ole minu meelest ei jazz'i ega popi sugemetega, seepärast nimetangi seda nüüdisfolgiks. Tihedas faktuuris on kogu aeg palju, mida kuulata: vokaalseadeid, mis meenutavad eestlase kõrvale setu laulmisviisi, sünkopeeritud rütme ja ebatraditsioonilisi harmooniaid, kõik ette kantud mitte Eestis palju kuulnud kergelt amatöörliku ja enastõigustava juhuslikkuse ja ähmasusega, vaid hea intonatsiooniga ja täpselt, mille kohta mõni pärimusmuusika guru võiks öelda “ülekultiveeritud”. Minu poolest olgu pealegi. See ei seganud ka puhkekodu palliplatsil tantsivaid eestlasi.

“Eesnimeks on mul kääne, liignimeks kepp – kas sa tead mu nime?” küsib värsisepp

Kümnendal augustil tähistas oma 80. sünnipäeva Saaremaa juurtega helilooja, pedagoog ja värsisepp Olev Sau, kes Hiiumaa päritolu koorijuhi Silvia Melliku sõnul on läbi elu osanud end siduda erisuguste loominguliste fantaasiatega. Ühest küljest on Olev Sau kääruline elutee läbinud peaaegu kõiki tema põlvkonnale osaks saanud katsumusi, teisalt ei võtnud sõda ega võimuvahetused temalt positiivset hoiakut ja sihikindlat liikumist unistuste poole, mis küll jõudsid talle kätte tavapärasest hiljem – alles 38-aastaselt sai ta heliloojadiplomi.

Tema ema kasvas üksi kuut last, tagasihoidlikus Sõrvemaal kodus tuli kõigil teha varakult tööd, et igapäevasega hakkama saada. Lõupõllu algkool andis lastele elu alguseks vajaliku hariduse, kuni sõda hävitas nii Lõupõllu kui ka Torgu koolimaja ja Kuressaare lossis mõrvati metsikult Torgu kooliõpetaja. Olev Sau luuletus “Jumala käsi” räägib ühest poisist, kes sõja päevil oli pommide eest peidus kodutalu kartuliuugus, kuskilt tulid paugud ja korraga nägi ta enda ees Vene sõdurit, kes teda oma püssist sihtis. Merel olid ankrus Saksa sõjalaevad, millelt saadetud mürsk jõudis aga sihtijast ette ja lõhkes teises vanas augus koopa serval – ka mõrtsukal ei vea mõnikord! See poiss, kes pääses, oli Olev Sau. Siiani mõtleb ta siiralt, et teda kaitses Jumala käsi. Enne kui Sõrvemaal hakkasid viimset meeleheitlikku sõdimist sõdima Saksa ja Vene väed, tegid sakslased Sõrvemaal külad tühjaks ja viisid inimesed Saksamaale varju. Ka Olev Sau viidi koos emaga läbi Poola Schakowa laagrisse Saksamaal ja seejärel Dresdenist umbes kolmkümmend kilomeetrit põhja poole Königsbrücki linna. Nälg on peamine, mis tal sellest ajast meeles on – kuussada grammi leiba nädala peale. Sõja lõppedes oli tagasitee keeruline selletõttu, et vene sõjaväelased lihtsalt ei teadnud, kus on selline maa nagu Eesti, ek-

seldi kaua, enne kui Poola ja Ukraina kaudu Eestisse jõuti. Olev Sau Sõrvemaale tagasi ei läinud, elupaigaks sai hoopis Vändra, kus üks talupere võttis ta söögi eest tööle.

Ta sõjapausidega kooliharidus oli lünklik. Alles 1946. aastal lõpetas ta seitsmenda klassi ja 1950. aastal üheteistkümnenda klassi, misjärel kooliõpetaja Mihkel Lüdig sõnas: “Oled musikaalne poiss, mine linna laulmist õppima ja küll sa siis hiljem näed, mida tegema hakkad.” Nii sündis. Tal oli õnne õppida meie suurte muusikatalade juures: 1954. aastal lõpetas ta Tallinna Muusikakooli Aleksander Arderi lauluklassis, 1960. aastal konservatooriumis Jüri Variste juures koorijuhtimise eriala ning 1967. aastal Heino Elleri kompositsiooniklassi. Heliloojate Liidu noorteseptsioonis kaasa lüües sai ta kasulikku nõu paljudelt juhendajatelt, sealhulgas ka Edgar Arrolt ja Veljo Tormiselt. Kümme aastat (1951–1961) andis ta baritonihääl värvi RAMile, see oli talle mitmeti kirkastav aeg, mis viis ta igapäevaselt kokku Suure Muusikaga nii Eestis kui ka kontserdireisidel. Heliloojana ongi ta loonud kõige rohkem koorimuusikat (u 300 laulu), millest kaksteist teost on pärvinud loominguvõistlustel preemiaid, nagu kantaat “Koolipäev” (1967), “Kassari õhtud” (1972), “Mõtted Kurgjal” (1991), Taaveti laulud 13 ja 83 (1991), “Sookailude maa” (1995), “Abyssus abyssum” (1996), “Tihane”, “Jõululaul” ja “Laulikutele” (1998). Ta koorilaulu on rohkesti esitanud naiskoorid Silvia Melliku juhatusel, kellele ta pühendas laulu “Mälestus” (1998). Kandas on ta laule juhatanud ja ka seadnud Roman Toi. Kuigi Olev Sau juhatas 1960–1969 ka ise mitut koori (sh TPI Akadeemiline Meeskoor, segakoor Laulik), siis edaspidi eelistas ta massidega suhtlemisele omaette olemist. Koorijuhtimise ja muusikateoreetiliste ainete pedagoogina on ta töötanud 1961–1971 Tallinna Muusika-

Olev Sau oma teesuuunaja Mihkel Lüdigiga.
FOTO ERAKOGUST

koolis, 1965–1971 Muusikakeskkoolis ja 1971–1986 Konservatooriumis. Ta kuus värsikogu “Ei saa mitte vaiki olla” (2005–2008) on omapärane pilguheit eesti muusika ajalukku, milles Evi Arujärve sõnul (VI kogu, 2008) jääb kõlama siiras austusavaldus inimestele, kelle elutöö najal eesti muusikakultuur on tekkinud, kasvanud ja suureks saanud. Oma suurimaks elutööks peab Olev Sau kolme tütre kasvatamist, sest ta abikaasa, pianist Olli Sau (1941–1982) varane lahkumine jättis kogu selle suure hoolde tema kanda. Oma elusaladuste tabamisi on ta paotanud luuletuses “Mõtisklus”, arvates, et “inimesed on maailma sees ja maailm on inimeste sees” (“Sõrve külalaulud”, 2006).

Ene Pilliroog

Rostrum muutub, areneb, püsib

TIIA TEDER

Klassikaraadio peatoimetaja

57. korda toimunud rahvusvaheline heliloojate rostrum on üks vanimaid järjepidevalt toimuvaid muusikaüritusi maailmas. Tänavune rostrum kogunes 29 raadiojaama ja 56 teose osavõtul Pariisis, Radio France'i sümfooniaorkestri harjutusstudios, Messiaeni-nimelise kontserdisaali kõrval. Studio seina kaunistas ülikirju vaibatükkidest pannoo ja sellel pilguga udates tekkis mõte, et sama kirev ja seinast seina helivärvides võiks olla maailma nüüdismuusika. Aga Radio France'i maja lähed kohe remonti ja pannood pole enam kauaks ning ka uue kunstmuusika pilt pole ülikirev, sest seda juhivad voolusängidesse mainekad kompositsiooniõpetuse keskused Euroopas, põhiliselt Pariisis ja Amsterdamis.

Aga väga üheplaaneline rostrumimuusika siiski polnud. Ürituse raames toimunud avalikust intervjuust noore helilooja Bruno Mantovaniga jäi kõlama üks oluline mõte: helilooja helikeelt mõjutab kõige rohkem emakeel, see esmane ja põhiline, mille järgi looja kõrv on orienteerunud. Kuna keeled on endiselt väga erinevad, on ka muusikas loomulikku mitmekesisust, näiteks saksa muusikas rohkem kontraste ja rõhutus, itaalia muusikas aga enam laulvust, tõi Mantovani esile. Kolmekümne viie aastane helilooja on loonud üle 50 teose ning rostrumi ajal toimunud nüüdismuusikafestivalil "Agora" tuli esiettekandele tema uus lugu "Livres des illusions (hommage à Ferran Adrià)". Mantovani ütles, et ta tahab selles teoses tekitada illusioone ning kuulajad kuulevad midagi, mida nad ei oota.

Kui ootuspärane on praegune nüüdismuusika? Klassikaraadio saate jaoks lindistatud intervjuudes tuli tendentsina esile rostrumil kõlanud muusika lihtsustumine ja kuulajalähedus. Leedu muusikatoimetaja

Jüratė Katinaitė sõnul on rostrumi "trend" kümne aasta jooksul oluliselt muutunud just Ida-Euroopa lisandumisel, sest meie muusika on "ilus, kurb ja refleksiivne". Praegu kõrgelt hinnatud Balti heliloojate teoste edu oleks 1990ndatel olnud mõeldamatu. Rainer Pöllmann, väga kogenud rostrumimees raadiojaamast Deutschlandradio Kultur, rõhutas samuti, et rostrumi muusika on muutunud kõrvasõbralikumaks, enamik teoseid on lühemad ja üha rohkem leidub kammermuusikat. See pole ainult väline asi, pigem signaal mõtlemisest, individuaalsusest. Oluline on ka toimetajate, kuulajate maitse kujundajate põlvkonnavahtetus, mis praegu toimumas raadiotes üle kogu maailma.

Taani Raadio oli oma hiigelmaja ehitusjärgsetel kriisiaegadel üldse rostrumist kõrvale jäänud, aga nüüd on taanlased nüüdismuusika lainel tagasi. Toimetaja Max Fage-Pedersen koostab rostrumiteemalist veebilehte <http://www.dr.dk/P2/lyttilnyt/>, kus ta avaldab artikleid, kommentaare ja intervjuusid ning millelt saab kuulata rostrumi teoseid. Lehel on palju külustajaid ja isegi kommentaare, mis on Fage-Pederseni sõnul sel teemal Taanis haruldane.

Üha vähem on rostrumil kuulda nüüdismuusika teoseid, milles pole üldse kasutatud elektroonikat. Kohtumisel Bruno Mantovaniga meenutas intervjuueerija Heikki Valsta Mangus Lindbergi sõnu, et iga helilooja peaks tehnika omandamiseks kirjutama elektroonilist muusikat, sest see arendab kõrva rohkem kui Palestrina teoste uurimine. Oluliselt on muutunud elektronmuusika tähtsus teostes. Kui elektroakustilise muusika algusaegadel oli elektrooniline osa eraldi seisev nagu võõrkeha, siis nüüd kasutavad autorid elektroonikat homogeeniselt nagu instrumenti.

Rostrumi raames toimunud seminaril

arutati uue muusikaga seotud praktilisi asju. Nüüdismuusika eetriosa raadios kuivab kokku ja aina rohkem hellitab kuulaja kõrvu mahe klassika või *crossover*. Eelarvekärbete käigus tõmbavad raadiod programmi koomale ja sівamuusika saateid jääb üha vähemaks. Löögi all on raadioorkestrid kui kõige kulukamad osakonnad raadios, aga samas on need ainsad või kesksed muusikakollektiivid, mis salvestavad rahvuslikku muusikat. Tänavu lõpetas tegevuse näiteks Kanada raadio CBC sümfooniaorkester, suvel koguti allkirju Austria Raadio sümfooniaorkestri kaitseks, sulgemisohus on ka Hispaania raadioorkester.

Rostrumil oli seekord terve hulk teoseid, kus helilooja kasutas eelkäijate muusikamaterjali. Näiteks EBU Händeli projekti "Händel in New Clothes" tehtud kol-laazilikud lood: norra autori Ørjan Matre "Handel Mixtapes" ja bulgaarlase Milen Kirovi "Voda", samuti serbia autori Marko Nikodijevici "Music box, autoportree Ligeti ja Stravinskiga (juures on ka Messiaen) 11-le mängijale".

Materjali taaskasutuse alal oli huvitavamaid oopusi prantslase Philippe Leroux' "De la disposition – Hommage à György Ligeti". Helilooja valis selle teose jaoks 40 suure potentsiaaliga heliobjekti, mida kasutatakse gregooriuse laulu formularide järgi. Teose arendes primaarelemendid kohtuvad, et olla "keegi teine". Samuti oli mitmeid selgeid helimälestusi Thomas Larcheri Viulikontserdis – arvopärdilik eraldi seisev sissejuhatus ja rumeenia rahvalaul, mida on kasutanud Bartók ja Ligeti. Islandlanna Thurídur Jónsdóttiri flöödi-kontsert "Flutter" oli pühendatud Messiaenile ning helikeel teoses messiaenlikult poeetiline, elegantne ja lenduv. Helilooja kasutas osade pealkirjades Messiaeni ema Cécile Sauvage'i luulericu, helimaterjalis

“Muusträstast” ja Messiaeni nimest tuletatud helirida.

Tänavu valiti rostrumil parimaks teoseks hollandi helilooja Martijn Paddingi Esimene harmooniumikontsert. Martijn Padding (1956) on Louis Andriesseni õpilane, Schönbergi uurija ja austaja, julgelt stiilide piire ületav helilooja. Paddingi teos on teadaolevalt maailma esimene instrumentaalkontsert harmooniumile, melanhoolse häälega pillile, mis seostub rohkem koduste religioosete toimingutega. Paddingi muusika on vaimukas, helilooja laseb fantaasial vabalt lennata muretsemata vormi ja stiilsuse pärast.

Noorte heliloojate kategoorias võitis tänavu leedulanna Justė Janulytė (1982) teosega “Aquarelle” Eesti Filharmoonia Kammerkoori esituses Paul Hillieri juhatusel. Janulytė kooriteos lummas vesivärviliku sonoristliku sulamiga. Helilooja on Osvaldas Balakauskase õpilane ja käinud paljudes meistrikklassides, ka Helena Tulve juures.

Argentiina elektron- ja etnomuusikat tõlgendav koolkond toob igal aastal kuulamiseks kõigest muust eristuvat helimaailma – indiaani muusikast välja lihvitud pärleid kaasaegses elektroonilises keskkonnas. Seekord oli kohal noor helilooja Vanessa Ruffa kolme teosega, kus kasutatud iidseid instrumente, vanade riituste materjali ja inspiratsiooni.

Võimsakõlaline helieksperiment oli poola autori Ewa Trebaczi “things lost, things invisible” ümbritsevale ruumile ja orkestrile. Helilooja katsetab heli kolmemõõtmelises ruumis, jagades sümfooniaorkestri rühmadesse ja segustades ettevalmistatud osaga, mis on salvestatud Washingtonis The Dan Harpole’i tsisternis. Eelmisele vastandina, väikeste ilusate asjade helimaailmast on taani helilooja Bent Sørenseni “Phantasmagoria” – multifilmilik kammermuusika, kajade- ja peegliterohke, õhuline, läbipaistev, värisev ja virvendav, meenutab pisut Silvestrovi, aga on ebastabiilne ja mitte nii voolav.

Eestit esindanud Tauno Aintsi “Ifilm” ja Mirjam Tally “Turbulence” leidsid rostrumil väga hea vastuvõtu. Mirjam Tallyl on seljataga erakordselt edukas hooaeg. Mullu talvel pälvis ta Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia väikese Christ Johnsoni muusikaauhinna ning kevadel teatas Rootsi Raadio, et Tally on valitud kultuuriprogrammi P2 juures resideeruvaks heliloojaks.

Tänavuse rostrumi võiduteose, teadaolevalt maailma esimese harmooniumikontserdi looja, hollandlane Martijn Padding.

FOTO INTERNETIST

Tally “Turbulence” kerkis rostrumil kümne soovitatud teose hulka selliste autorite kõrval nagu Philippe Leroux (Prantsusmaa), Bent Sørensen (Taani), Eva Reiter (Austria), Marko Nikodijevic (Serbia), Thomas Larcher (Austria), Magdalena Długosz ja Ewa Trebacz (Poola) ning Sebastian Stier (Saksamaa).

Rostrumi teoste sari on Klassikaraadios eetris hilissügisel. Informatsiooni rahvusvahelise rostrumi tulemuste kohta saab IMC kodulehelt <http://www.imc-cim.org/> ja Klassikaraadio rostrumilehelt <http://klassikaraadio.err.ee/klassik/rostrum-2009.htm>.

Ta on nii vaba!

ANASTASSIA MIŠENKINA

Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli õpilane

“**T**a on nii vaba,” sõnas ETNO-laagri õpetaja Hermann Härtel, nähes üht laagri õpilast “Viljandi folgi” ajal tänaval mängimas. Vabadus on tõepoolest tänavuse “Eesti ETNO” motoks.

Noorte pärimusmuusika õppelaager “Eesti ETNO” toimus tänavu 17. juulist 23. juulini Kõpus. Ei, mitte Hiiumaal, vaid Viljandist 20 kilomeetrit emal Suure-Kõpu mõisas, kus asub ühtlasi ka Kõpu põhikool. Sellist toimumiskoha valikut põhjendas laagri juhataja Margit Kuhi oma sümboolse ajaloolise hõnguga hoonete vastu, soovides seda ka meile edasi anda. Oli tõepoolest erakordne musitseerida äsja renoveeritud uhketes renessanss, barokk, klassisistlikus ja juugendstiilis saalides. Seal pidavat isegi vaimud olema.

Sel aastal ei juhatanud laagrit enam pikka aega selle eesotsas seisnud pärimusmuusika õppejõud ja akordionist Tuulikki Bartosik, vaid mitmeid teisi laagreid korraldanud Margit Kuhi. Vaatamata üsna suurele kogemusele, oli “Eesti ETNO” korraldamine talle tõeline katsumus, kuna kokku oli tulnud ligi 60 väga tugeva ja omapärase natuuriga noort. “ETNO” suurim oli laulu õpituba, mida juhatas Ro:Tor

laulja ja tantsija Silver Sepp, kellega pärast “Hiiu folki” liitus Meelika Hainsoo Vägilastest. Seda rühma iseloomustab mingi eriline rahu, ajatuse tunne, kuskilt tajub isegi Tormise pikki akorde. Suuruselt järgmine oli juba mitmekordse “ETNO”-laagris õpetamise kogemusega Paabeli duo Sandra Sillamaa ja Arno Tamme õpituba, mille motoks oli “Pärimusmuusika elab, kas või uues kuues!?” Suurem osa esitatud kavast oli õpilaste endi (Mihkel Roolaid, Erki-Andres Nuut) kohapeal sündinud loomingu, mida õpetajad kogu rühmale seadsid. Edasi tuleb kõige traditsioonilisem ja setohõngulisem Kristjan Priksi (Virre, Klapp) ja Jalmar Vabarna (Zetod, Gjangsta, Klapp) grupp. Kui nende õpitud palad oleksid pikemad, oleks lavaesine tantsijaid täis. Rühma sees tekkis omakorda kollektiiv, Turban Symphony, kes näitas Toomas Valgu neljanda lemmikloo lüürilisemat poolt.

Viimaseks jäi Maarja Nuudi ja Hermann Härteli (Austria) ehk Rühm-Keskunagi-Ei-Tea-Mida-Nad-Mängivad. Ühtlasi oli see ka kõige rahvusvahelisem grupp.

Laagri alguses tekkis juurde viies rühm, välismaalaste rühm, mida juhatas TÜ Vil-

jandi kultuuriakadeemia vilistlane Johanna-Adele Jüssi. Seal oli kõigest neli osalejat, Saksamaalt, Belgiast, Tšehhist ja Soomest. See grupp oli mõeldud neile, kes pole kuulmise järgi veel kunagi õppinud. Ometi saadi väga hästi hakkama regilaulu esitamisega üllatavalt heas eesti keeles.

Loomulikult mängiti ka ühislugusid, korraldati õpetajate ja väliskülaliste kontserte, õpiti isegi Inglise puukingatantsu. Tehti ka “ETNO” roheline lava, kus ühel õhtul said kõik soovijad üles astuda. Laager kulmineerus Ethno in Transiti kontserdiga mõisa suures saalis laagri viimasel õhtul. Ei vaikitud ka öösel, vaid mängiti pilli edasi, tantsiti, õpiti serbia laule või käidi jões ujumas kuni hommikuni.

Tänavuse “ETNO” õpilasi iseloomustab keskmiselt kõrge pillimängutase, seda näitas isegi see, et mõned õpetajad võtsid oma rühma “Viljandi folgi” kontsertidele kaasa esinema. Nii tegid näiteks Sandra Sillamaa ja Arno Tamm ansambliga Paabel ja Hermann Härtel Alpine Ramblasëga.

Selle aasta laager ületas mitmekordselt minu ootusi, andis topeltannuse indu edaspidi pärimusmuusikaga tegelda ning üüratul hulgal häid mälestusi. Järgmisel aastal jälle!

Artur Lemba keelpilliseksteti esmaettekanne Lihulas

16. –19. juulini toimusid Lihulas muusikapäevad, kus kuulis palju meeldivat eesti, vene ja soome interpretide ettekandes. Kahtlemata põnevaim oli avakontsert Lihula Kunstide Majas, kus kõlas (tõenäoliselt esmakordselt) Artur Lemba Keelpilliseksteti (1932), esitajateks Urmas Vulp, Miina Järvi, Viljar Kuusk, Johanna Vahermägi, Marius Järvi ja Teet Järvi.

Sündmuse eest võlgname tänu Mihkel Järvile, kelles on ärganud huvi Lemba loomingu vastu. Kui küsisin noorelt lootustandvalt pianistilt, kuidas tal see tekkis, vastas Mihkel Järvi: “Artur Lemba muusika peale sattusin tasapisi. Kõigepealt kuulasin tema Esimest klaverikontserti ja siis Sümfooniat. Tundsin Lemba loomingu minigil erilist sidet ja mulle hakkas see nii meeldima, et tahtsin klaverikontserti mängida Sibelius Akadeemia eksamil. Algul pidin natuke võitlema oma klaveriõpetajaga, sest

alati peab ju mängima tuntud klassikuid ja kui keegi tahab midagi muud esitada, peetakse teda imelikuks. Aga ma tahtsin tõestada, et see on hea kontsert. Kui ma loo lõpuks selgeks sain, olid professorid väga positiivselt üllatunud, nagu ka minu enda õpetaja, kes tunnistas, et see on tõesti väärt teos. Mind omakorda üllatas, et Lemba kontserti Soomes üldse ei teatud, kuigi ta on mõnda aega Helsingi muusikakoolis töötanud. Minu arvates on Lemba kontsert fantastiline, see peaks kuuluma pianistide põhirepertuaari mitte ainult Eestis, vaid ka mujal.

Keelpilliseksteti leidsin juhuslikult Lemba teoseid sirvides. Kui sain teada, et selle esitamisest pole mingeid andmeid, mõtlesin, et Lihula festival võiks alata haruldase eestimaise sekstetiga ja lõppeda Brahmsi sekstetiga. Mulle tundub, et Lemba Keelpilliseksteti kolm esimest osa on vä-

ga õnnestunud. Olen väga rahul, et nüüd on märk maas ja asi ära tehtud. Üldse on kahju, et Lemba muusikat nii vähe esitatakse, isegi Eestis. Tal on mitmeid teoseid, mis väärivad ettekandmist.”

Mõtlesin minagi Lihulas kontserti kuulades, et Artur Lemba on rehabiliteerimise ära teeninud. Tema Keelpilliseksteti ei kuulu küll eesti kammermuusika tippude hulka, aga pakub siiski head meelelahutust ja see ei olegi nii vähe.

Nii avakontserdil kui ka järgmistel päevadel osutus kohaliku rahva huvi klassikalise muusika vastu nii suureks, et muusikapäevadest otsustati kujundada traditsioon. 2010. aasta suvel on niisiis tulemas teised Lihula muusikapäevad

Üles kirjutanud **Reet Marttila**

Urmas Vulp, Miina Järvi, Viljar Kuusk, Johanna Vahermägi, Marius Järvi ja Teet Järvi, Lemba Keelpilliseksteti esitajad.

FOTO ERAKOGUST

Noorte improvisatsioonipidu Sauel

ELINA SEEGEL

Saue Muusikakooli klaveriõpetaja

Festivali peakülalised, José Torres ja Jasio Velasco Hispaaniast.
FOTO FESTIVALI PRESSIARHIIVIST

Suve algus on Sauel traditsiooniliselt laste ja noorte loomingu päralt. 4.–6. juunini toimus seal VII rahvusvaheline noorte jazz-improvisatsiooni festival “Visioon” ja sellele järgnesid 6.–8. juunil XII loomingu- ja improvisatsioonipäevad.

“Visiooni” avakontserdid toimusid seekord Sauel restoranis Loft Lounge, läbivaks teemaks flamenko. 5. juuni päevane programm kavandati koostöös Tallinna vanalinna päevadega. Öhtuse teater NO99 kava “Hispaania päev” juhatas sisse ansambel “F1 guitars” (Indrek Kruusimaa, Iljo Toming, Mihkel Mälgand, Tanel Ruben) koos Maria Räägu ja Amargo tantsustuudioga. Öhtu naelaks olid peaesinejad kuumast Hispaaniast, José Torres (kitarr) ja Jasio Velasco (vioola), uuendusmeelsed ja mitmekülgsed muusikud, kes ühendavad flamenkot orkestrimuusika, jazz-rocki ja teatriga. 6. juunil viisid José Torres ja Jasio Velasco Otsa koolis läbi ka flamenko õpitoa. Lõppkontserdil astus üles Riia All Stars Band.

Festivali järel küsisin mõned küsimused peakorraldajalt **Kristiina Liivikult**.

Mis tegi “Visioon 2009” eriliseks?

Kristiina Liivik: Festivale ei saa võrrelda, sest “Visioon” on alati eriline ja ainulaadne. Üritust korraldades mõtleme noortele, kes on alles avastamas oma kohta muusikamaailmas. Tänu Hispaania saatkonnale õnnestus saada Hispaania päeva peaesinejaks duo José Torres ja Jasio Velasco. Eri-

liseks sündmuseks kujunes ka Riia All Stars ansambli esinemine. Projekti korras kokku tulnud ansambli liikmed on professionaalsed muusikud, kes ise ka õpetavad Riia toomkoori koolis. Nende kontsert oli liigutav elamus ja noortele kindlasti võimaks eeskujuks.

Millised noortebändid jätsid seekord kõige sügavama mulje?

Ei tookski kedagi eraldi esile. Küll teevad alati suurt rõõmu meie noored sõbrad Riia toomkoori kooli džässiosakonnast. Eriti hiilgas nende noor bassi- ja löökpillimängija, keda saab tänu “Visioonile” sellel suvel veelgi Tallinnas kuulda. Mulle isiklikult on eriti armas muidugi Saue Muusikakooli jazzbänd, kellele mõeldes festival kunagi loodi. Samuti rõõmustas noorte lauljate hea ja julge esinemine. Au ja kiitus kõigile õpetajatele!

Mis suunas võiks “Visioon” veel tulevikus areneda?

Sellise festivaliga ei saa kaugeid plaane teha. Ta toimub, kui selleks on vajadus ja põhjus. Kindlasti on “Visioonil” ka tulevikus olemas idee ja missoon, milline see on, ei oska veel öelda. See sünnib nagu iga teine loominguiline teos.

Kui “Visioon” tahab anda noortebändidele võimaluse end laiemale publikule näidata, siis loomingu- ja improvisatsioonipäevade eesmärk on aktiveerida igakülgset laste loovust rütmika, koosmusitseerimis-

ning improviseerimisoskuse arendamise kaudu. Varem on pillimängu põhiõpetajaks alati olnud EMTA professor Anto Pett, tänavu oli selles rollis esmakordselt välisõppejõud Johanna Roels Belgiast. Osalejate ringki oli rahvusvaheline, lisaks eesti lastele oli meil külalisi ka Lätist ja Soomest.

Sissejuhatuseks pidas Johanna Roels ülevaatliku loengu oma improvisatsiooniõpetuse süsteemist, kus ta materjali piltlikustamiseks kasutas arvukalt muusikanäiteid nii ise klaveril mängides kui ka videosalvestusi näidates. Oma improvisatsioonilise klaveriõpetuse meetodi kohta on ta 2002. aastal välja andnud raamatu “Children on wings” (“Lapsed tiibadel”).

Loengute järel asuti teooriat praktikasse rakendama. Tunnid toimusid rühmades, kus kõik õpilased võisid improviseerida oma põhiinstrumendil. Mitmed neist aga kasutasid võimalust ja valisid improviseerimiseks hoopis mõne teise pilli (enamasti klaveri). Kuna Johanna Roels vaatleb loomingu kui tervikut, siis kasutab ta tihti õpilaste inspireerimisel ka muusikaväliseid vahendeid. Seekord olid nooremate õpilaste puhul impulsiks nende joonistused. Improvisatsiooni teemana saab kasutada nii konkreetseid mõisteid (lill, loom, vihm jms) kui ka abstraktsemaid ideid, näiteks muusika joonistamisel kasutatud laine kujundit. Iga õpilaste rühm sai loo kujundamiseks konkreetse algmaterjali, nt lüüdia, pentatoonika, täistoon- või idamaise laadi.

Otsa kool 90

Laupäeval, 3. oktoobril 2009 tähistab G. Otsa nim Tallinna Muusikakool oma 90. juubelit – 28. septembril 1919 asutati õppeasutus, millest kasvasid välja praegused Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning G. Otsa nim Tallinna Muusikakool. Sel päeval ootab koolipere küllalt kõiki oma vilistlasi, õpilasi, endiseid kui ka praeguseid õpetajaid! Päeval toimuvad mitmesugused üritused koolis erialaosakondades.

Algusega, kell 18 toimub Estonia kontserdisaalis pidulik kontsert, millele järgneb peoõhtu Estonia kontserdisaali ruumides.

Osavõtutasu 150 krooni palume kanda hiljemalt 25. septembriks 2009 järgmisele pangaarvele:

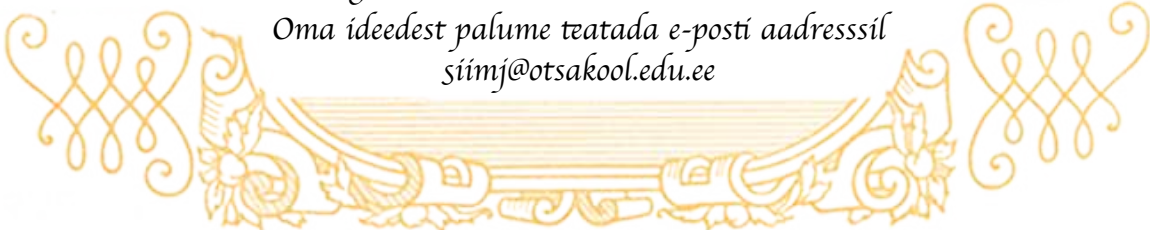
Saaja Rahandusministeerium
arveldusarve 10220004799019
Viitenumber 2100010011
Selgitus: "Otsa kool 90", osaleja nimi

Lisainfo ja registreerimine aadressil otsakool@otsakool.edu.ee või telefonil 6447551
Vaata ka www.otsakool.edu.ee

Sümfooniaorkestrisse on oodatud ja palutud kaasa mängima kõik orkestripillide vilistlased! Peoõhtu osavõtumaksu sel juhul loomulikult tasuda ei tule. Täpsem proovide graafik selgub augusti lõpuks ning on leitav kooli kodulehel. Oma kaasalöömise soovist palume teatada e-posti aadressil otsakool@otsakool.edu.ee või tarmo@otsakool.edu.ee

Peoõhtu programmi on mõeldud ka väikesed muusikalised ülesastumised, väga teretulnud on vilistlaste muusikalised tervitused.

Oma ideedest palume teatada e-posti aadressil
simj@otsakool.edu.ee

Ulmama. Ajavares.

AV02

Ajavares on tulnud, et jääda. Juba esimeselt plaadilt kõrva jäänud suurepärase laulukirjutajate koosluse taguse edasi ning uut ja head eesti keelset jazzmuusikat on lisandunud jälle paras ports. Ansambli koosseis on üks muudatus siiski toimunud. Esimesel plaadil kõlanud Marvi Vallaste hääl on asendunud Liina Saare omaga. Teadmata vahetuse tagamaid, tundub, et Ajavares on sellega pigem võitnud kui kaotanud, sest teiste, esimeselt plaadilt tuttavate heliloojate seas figureerib nüüd ka Liina Saare nimi. Midagi jääb siiski kripeldama. Küllalt suure ulatusega laulus “Moon” saab solist oma partiiga veidi liiga napilt hakkama, sest kõrged noodid jäävad nähtavasti tema hääleulatuse ülemisele piirile ning see kostab välja. Kuulajana tabasin end seetõttu lauljale põialt hoidmast, et ta ikka “latti ületada” suudaks. Kuna selline sportlikule sooritusele kaasa elamine kipub muusikateoselt kui tervikult tähelepanu eemale kiskuma, siis soovitsin tagantjärele tarkusena, et ehk oleks saanud helistikkulauljale pisut sobivamasse kõrgusse nihutada või anda talle rohkem aega (alternatiivse) vokaaltehnilise lahenduse väljatöötamiseks. Tundub, et salvestusega on veidi kiirustatud.

Eelmainitud miinuse teeb plaat tervikuna siiski kuhjaga tasa. Siin on andekaid viisivalemeid ja nutikaid sõnastusi, mis on suures osas Ajavarese esiheliloojaks kerkinud Mingo Rajandi teene. Tema tekstide haare ulatub kosmilistest teemadest inimsuheteni ning Eestimaa looduse kirjeldustest Aafrika randade ja Bukarestini välja. Pala “Bukarest” on muide plaadi tõeline rosin, pakkudes üldiselt malbekõlalisele

eesti jazzile vahelduseks Lõuna-Euroopa muljeist inspireeritud rockvisiooni. Silmapaistva looduslühikuna näitab end ka Paul Daniel, kes kasutab oma sõnumi edastamiseks tuntud eesti luuletajate tekste. Isamaa varjatud ilu märkava pala “Ilus ta ei ole” kõrval on “Kaks suud” üks ütlemata armas lugu, mis ühendab looduslähedust lembelauluga. Plahvatusliku algusega nimilugu “Ulmama” Mingo Rajandi sulest jätab kuulaja segadusse, kas mõeldud on nimi- või tegusõna. Olgu nii või naapidi, unistuslik-lüüriline teekond Ulmamaale pakub igal juhul mõnusa kuulamiselamuse.

MARJE INGEL
kirjutamishuviline

Tunde kaja/Echo of a Feeling. Kadri Voorand.

Sheikid 2009

Võib kindlalt öelda, et sellist lauljat nagu Kadri Voorand pole eesti jazzis varem nähtud ega kuulnud. Võtke kas või albumi avalugu “This is my Dance”, mis pühib uue luuana põranda puhtaks, keerutades läbi kromatismide, *scat*’i ja samba-jazzi. Sellele järgnev “Tunde kaja” on suurepärase näide sellest, kuidas tekst, muusika ja esitus suudavad koosmõjus soovitud tunnet võimaldada. Ja nii edasi, võidult võidule. Voorand pole lihtsalt neukehõbehääl, keda eesti jazzis aina rohkem esile kerkib, sageli ka päris heal tasemel. Ei, ta kirjutas ise oma laulud ja tekstid, produtseeris plaadi ning (kuigi arranzžeerijana teda plaadikaanel ei esitleta) näib olevat igas mõttes tüüri juures. Plaadil kõlab vaheldusrikas, keerulise koega ja muusikutelt pidevat “ärkvelole-

kut” nõudev nüüdisjazz, millist meie algupärase vokaaljazzis peaaegu tehtud polegi. Vooranna esitus on paindlik, tema tumedatooniline hääl tuleb toime nii suure ulatusega meloodiatega kui ka tulise skättimisega. Tema energia sunnib endast kõike andma ka taustamuusikuid, kelleks on Soome saksofonist Jussi Kannaste, bassist Mihkel Mälgand, trummar Eno Kollom ja pianist Jürmo Eespere. Kadri Voorand on omamoodi *musicians’ musician*, mis tähendab seda, et raadios ega restoranides see muusika kõlama ei hakka, kuid kolleegide ohhoo-reaktsiooni peaks pälvima küll. Ei oska öelda, millised on plaadi väljavaated välismaal tähelepanu äratada (kuus laulu on inglise ja neli eesti keeles), aga eesti jazzile on Kadri Vooranda väga vaja. Ja see on alles debüüt!

JOOSEP SANG

Nordic Sounds III.

TUTL HJF 192

Põhjala saartelt kostab taas tuttav kutsung – sopransaksofon luikab kaeblikult ning akordion väristab kartliku linnuna tiibu. Väsimatute loodusvaatlejate kombel on Villu Veski ja Tiit Kalluste Põhjala saarte hääled kolmandat korda kokku kogunud, et need kuulajani tuua. Neile on abiks Brian Melvin (löökriistad) ja Taavo Remmel (kontrabass) ning külalistena Federico Casagrande (kitarr), Robert Annus (laul ja väikekannel) ja Guido Kangur (tekstilugeja).

Seekordne helisaak viib lähemale staatilisele ja mõtlile esimesele plaadile, võttes pärast kosmopoliitsema tunnetusega albumit “Põhjala saarte hääled II” uuesti kursi põhja poole, järele rändlindu-

dele, kes tagasi koju lendavad. Siiski on sarja kolmas üllitis vähem külm ja sügisene kui esimene. Avalugu “Linnukeeli” on küll selges suguluses esimese plaadi muusikaga ning siin on kuulda rändlinna kurblikku laulu, kuid seejärel pilved hajuvad ning järgmises palas “Meel igatseb tolmuta randa” ootaks kuulaja justkui igal hetkel, et kusagilt “kaadri tagant” hakkaks kostma liival mängivate laste kilkeid ja naeru. (Üsna sellesarnases meeleolus on ka viimane lugu “Päikesesaar”.) Pala kiire, tantsuline pulss loob mulje kergete jalgade siia-sinna jookstust ja sügisene rõskus kaob sedamaid meelest. Siin ei trüvi põhjamaised saared niiskes udus, lastes vetikaise mähkunud rannakividel end laines loksutada. Selge ilm ja päikesepaiste on selle plaadi märksõnad. Kevadsuviselt mänglev ja vallatu meeleolu jõuab kulminatsioonini “Koraalis”, kus sopransaksofon kehastub flöödiks, tuues kuuldavale mänglevaid ja meelitavaid trillereid, nagu luuraks kusagil puude taga mõni faun või paan, kes pilli puhudes kuulajaid endale järgnema ahvatleb.

Põhjala saarte häälte seast võib lustlike lugude kõrval leida ka mõtlikke palu. “Reigi”, “Tule tuul” ja “Kui üksainus suvi” seilavad vaevalte paatidena rahulikus päikeselises rannavees, meeliskledes omal helgel moel oleva ja olnu üle. Viimases neist moodustub muusikast ja Juhan Viidingu luuletusest tervik, mis mõjub ühtaegu koduse ja eemalolevana, unelevana:

“Mälestuste pääle kasvab rohi,
rohu pääle sajab ükskord lumi,
lume pääle vajub ükskord nõgi,
Kauged ajad. Mälestustejõgi.”

MARJE INGEL

Tore sõit. Mälutagune.

Mälutagune

Ansambli nimi Mälutagune paneb kujutlusvõime kergesti tööle. Ühes oma fantaasiast sain enda valdusse plaadi, mille ümbris on kaunistatud rohke vanadelt eestlastelt näpatud sümboolikaga, näiteks taarusuliste märkidega, mis tänapäeval hästi kaubaks läheb. Teistest utoopiareisidest ei sõandagi pajata-

da, kuid Mälutaguse albumit ääristavad hoopis kodusemad mustrid – külatared ja kirikud stiliseeritud maasikataimel. See on hoopis adekvaatsem illustratsioon Mälutaguse muusikale, mis alusmaterjalile sarnaselt jutustab enamasti külarahva argielust ja igatsustest.

Allakirjutanut on alati häämanatanud, kuidas ühed samad lood püüvad jätkuvalt teatud seltskonna huviorbiidis. Sealjuures näib, et viiside ümberseadmise pole loomingulise alge lisamine kohustuslik. Mälutaguse “Tore sõit” ei ole päris selline “laulame neid laule kõik koos”-album, vaid sisaldab arranžeeringute kaudu piisavalt isemoodi olemise püüdu. Igasse loosse seda vunki lihtsalt ei jagu. See-eest jätkub kogu plaadile kvaliteetset muusikat, mis läheb kahtlemata kellelegi korda. Avalaul “Upa-upa, põllukene” on üks parimaid näiteid ülimalt lihtsast loost, millest Mälutagune teeb liikuvat bassiga elava seade ja kus lõplikult hipiiliku lihvi annavad flöödihiuked. Kandlel kõlavad soolorollis mesimagusalt, viiuli ja kitari osa on oluline, kuid ei jää kõrva pidama. Nupukad meloodiametamorfoosid, eriti aga harmooniamängud võivad loo olemust muuta tundmatuseni. Aeglasemates lugudes avaldub kogu ansambli potentsiaal täita maitsekalt ja leidlikult vokaalkõrvaseid tühimikke. Säärastest tõuseb esile näiteks “Äiu-püü”, milles laulja Anneli Martensoo demonstreerib muidu kaunis kõrge, koolitüdrukulikul hoolika ja terava tämbri kõrval madalamaid häälesügavusi. Loos “Aid” eelistab ta oma intensiivselt kõrva hakkavale häälele peamiselt sosinat, allutades kuulaja sellega hoopis veenvamalt jutustusele. Pala “Suur naine ja väike mees” rockilikud vahelõigud ja meeshääle ootamatu sekkumine näitavad lõpetuseks, milline võiks Mälutagune olla siis, kui ta valiks eksperimentaalse-

ma suuna – rahvaviiside kelmikad töötlused, mitte pelgalt esitused.

MARIA MÖLDER
muusikateadlane

Ilus elu. Eriti Kurva Muusika Ansambel ja RAM.

Arvutis keerutab Eriti Kurva Muusika Ansambli ilmselt kõige viimane plaat (kui ansambel ei taha just “Queeniteha” ja liba-Mercury’te ehk uute Kuntudega edasi toimetada. Aga vaevalt.) “Ilusa elu” esitluskontserdil maikuus Kultuurikatlas toimunud “Maikellukese päevadel” seda juba prooviti – solistina astusid kadunud Sven Kuntu asemel üles Ardo Ran Varres, Peeter Volkonski, Tõnis Mägi ning EKMA ridadest Meelis Hainsoo. See oli efektne ja ka muusikaliselt huvitav eksperiment. Volkonski üdini teatraalne tõrrepõhja “Kus sa käisid, sokukene” kumiseb peas tänaseni; tribuudina ekraanil edasi sekeldavale Kuntule oli see kontsert ka hingekraapiv ettevõtmine. Aga plaadile on salvestatud ikkagi Kuntu enese hääle. Ja hea ongi, sest kogu austuse juures teiste solistide vastu ei saa EKMA muusika esitamises mitte keegi Kuntule vastu.

“Ilus elu” võtab kokku EKMA koostöö Eesti Rahvusmeeskooriga. See on kestnud nii kaua, et osalisedki ei oskagi enam öelda, kas algas see sel või eelmisel milleniumil. Igatahes märksa varem, kui RAMi rohkem tähelepanu saanud koostöö Metsatõlluga. Koor võib ansambli juurde anda pühalikust, võimsust või teatraalsust. EKMA puhul neid kõiki kolme, rõhuga viimasel – koor saab kohati lausa sama rolli nagu antiik-Kreeka teatris. Pühalikkus on Kuntu ja sõprade pu-

hul aga, nagu alati, päris suure jõnksuga.

Muusika ja sõnade (ning Kuntu lavakuju) ühisenimetajad on veidi kortsunud, natuke mustlaskuninga moodi bravuur, enese ja maailma krampide üle kummastumine ja naer, isegi tobu mängimine, selleks et sissekulunud fraasid, võtted ja stambid uues ja imelikus valguses avaneksid. Lisaks suurvormidele “Kerkokell” ja “Kus sa käisid...” on mu suurel lemmikul trubaduurlik “Andke andeks mu daamid” ja ühiskonnakriitilised vahemängud “Ringimäng” ja “21. sajandi paine”. Nililugu “Ilus elu” flirdib vaimukalt rahvamuusikaga, “Le corbeau et le renard” ja “Chanson” peene prantsusepärase kultuuraga, muidugi kuntuilikult poluverniku kastmes. Ilus plaat. Ja ilus elu.

MELE PESTI
ajakirjanik

Pojaga restoranis. Jäääär.

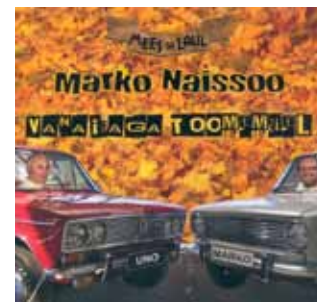
Jäääär

Jäääre kõige värskem plaat on palju võitnud Riho Sibula kaasamisest ja salvestuspaigana kasutatud Leigo talu loomulikust, looduslikust keskkonnast. Ehkki kaunimad aastad Jäääre elus (eriti äärmise populaarsuse ja aktiivse tegutsemise mõttes) on jäänud kaugele seljataha, meeldib ansambli uus küpsus ja väärakas vananemine mulle hoopis rohkem kui omaegne üliõpilasmalevalik “bongod ja kitarrid”-stiil.

Plaadil on paar tõelist gemmi, neist sädlevaim Jaan Söödi ja Üllar Saaremäe “Vala veini”, mis võidab palju Riho Sibula Midase-puudutusest. Kuid kogu materjal on ühtlalt tugev. Enamiku palade põhi-

meeleolu on karune, “lõhnadega” romantika, õhus hõljumas bossanova ja mustlaskjazzi aroomid, kuid on ka teretunud kõrvalhüppeid, nagu tore juudi polka “Su silmades on üks roos” (autorid Tõnu Timm ja Indrek Hirv), albumi ainus instrumentaal, mahejazzilik “Sindi süit” (Teet Velling) ja lõplugu “Astud lauldes mu poole” (Riho Sibul ja Indrek Hirv), mis on sisuliselt Riho Sibula sooloonumber ilma tajutava jääärelikkuseta. Üldmulje plaadist laseb arvata, et “Pojaga restoranis” on salvestatud heas seltskonnas ja ilmse inspiratsiooni ajal, innustajateks väärt tekstid ning meeldiv muusikaline materjal. Instrumentariumis domineerivad mõistagi keelpillid, eriti värsked värve lisab kõlapildile Tõnu Timmi *pedal steel*-kitarr.

JOOSEP SANG

Vanaisaga Toomemäel. Marko Naissoo.

Marko Naissoo

“Vanaisaga Toomemäel” on Marko Naissoo autoriplaat. Autoriplaat kõige ehedamal kujul. Mängib ju lugude autor ja sõnasepp ise ka kõiki pille: trumme, kitarre, basskitarri ja süntesaatorit. Ta ka laulab. Plaat on niisama mitmekülgne kui mees ise – mõned lood on valminud kümmeaastat tagasi, mõned on päris värsked. Kajastuvad erinevatel loominguetappidel tooni andnud muusikalised eeskujud, helide maailm lapsepõlvest tänapäevani välja, “polkast rokini”.

Plaadil on jimi-hendrixilikku rocki, nagu “Käbilinnu käbi” ja “Rosaliini”, otsekui lastelaulude võistluseks kirjutet *humpapa* (“Metsas” ja “Liivimaa nastik”), midagi pungi-

laadset, raadiorocki (“Jaanipäevade aegu”, “Suveõhtu” ja “Tartu hommik”), ballaade (“Kewad mu kewad”); leidub ka bossarütme (“Veel pole kadunud kõik”). Nojah, ja muidugi “Päkapikk”...

Naivsevõitu tekstidest kumab läbi omapärane huumor, piirjooned tõsise ja naljaka, nukra ja lõbusa vahel ähmastuvad. Hääks näiteks on aeglane valss “Sajab laia lund”. Suurepärasele pillivaldamisele se-kundeerib kohati veidi krobeline vo-kaal, mis vaid lisab seda siirast õhi-nat, millest lapsepõlvhõnguline plaati on kantud. Salvo kelgu ja Ereliukase aega aitab kuulajat viia ka nostalgiliselt kujundet plaadi-ümbris. Ootan huviga plaate “Isaga”, “lapsega” ja “lapselapse-ga Toomemäel”.

MEELIS HAINSOO
muusik

Märka! Stereochemistry.

Forwards FOR012

Stereochemistry on noor Tartu bänd, mis on koos olnud neli aastat ning andis äsja välja oma debüüt-plaadi. Järgides oma unistusi ja kasutades ära konkursi “Eesti laul” finaali pääsemist, toob neliku märkimisväärne esimene katse kodusel muusikaareenil läbi lüüa kuulajate ette üksteist väärt rockipala. Paar

esimest lugu, “Ainult armastus on ju päriselt meie” ja “Öösiiti kõndides” on hea sissejuhatus sellele, mida plaat sisaldab: arukaid tekste, toekaid riffe ja tantsitavaid pop-rocki rütme. Vokalist Holgeri oskused sobivad nende lauludega täiuslikult, ehkki võib-olla oleks tore, kui ta veidi rohkem eksperimenteeriks, sest ta laulab enamasti ühes ja samas registris, oma kõriga riskimata. Seaded kõlavad soravalt ja kompaktselt, tuues välja trummar Keio võimed. Olen näinud ansambli mängimas Tartu klubis PlinkPlonk, kus oli märgata, kui hästi need laulud lavale sobivad ning publikut aina kuumemaks kütavad. Neljas lugu, mis kannab sama nime, kui album, tähistab murdekohta. Laul on aeglasem ja nukram, kulmineerudes kaakiskikkuva, liigutava refrääniga. Plaadi kõige melanhoolsemad hetked saabuvad loos “Eile”, kuid siiski ei kaldu ansambel kunagi liialt popi tumedamale, varjulisele poolele, vaid igas palas on lootuse ja lusti

noote. Erinevalt Soome pop-rocki ansamblistest, mis eelistavad tumedamat ja melanhoolsemat stiili, teeb Stereochemistry panuse rocki helgemale poolele.

Plaadiga seostub ka üks “aga”. Leian, et CD kujundus on veidi amatöörlik, kuigi debüüdi puhul on see andestatav. Vastust vajab küsimus, kas ansambli õnnestub jõuda väikestest klubidest ja pubidest suurema auditooriumi ette. Bändi stiil, mis sarnaneb veidi teiste *mainstream*’i tunginud Eesti bändide, näiteks Smilersi omaga, suudab suurepäraselt masse haarata. Samas, kui noored otsustavad jätkata lihtsalt ühe pop-rocki bändina, peaksid nad ehk valima veidi eksperimentaalsema ja riskirohkema tee. Hetkel tähistab “Märka!” igatahes väga paljulubavat debüüti.

ANTONIO DIAZ
muusikakriitik

KUULA KA NEID

Tuljak, Jaak Sooäär, Raul Vaigla, Tanel Ruben.

AVA Muusika AVA 009

Arvatavasti laulupeo aasta puhul on Sooääre, Vaigla ja Rubeni trio salvestanud plaaditäie jazz-tõlgendusi Miina Härma häbenemata rahvusromantilistest koorilauludest, mille seas on nii üldtuntuid, kui ka peaaegu tundmatuid.

11. Siiri Sisask.

Siiri Sisask

Plaadil kõlab Sisaski omaloominguline ja tema enda esitatud, “vaikusest sündinud” lihtsakoeline klaverimuusika, mille tinginud erinevad meeleolud ja elulised seigad. Paaril korral kõlab ka Siiri hääli ning need on hetked, mis enim kuulama sunnivad.

Peregrinatio. Ensemble Tormis.

Ensemble Tormis

Prantsuse ansambli seob Eestiga peale nime ka kahe liikme, vendade Marti ja Kalevi Uibo eesti päritolu. Sel suvel ka Eestis esinenud kollektiivi esikplaat sisaldab erksaid esitusi kesk-aegsest ja renessanssmuusikast mitmelt poolt Euroopast.

Nagu naine oleks kodus.

MTÜ Kirbutsirkus

Ulakal plaadil astuvad üles Liina Vahtrik, Liina Keevallik, Katrin Essenson, Maria Hansar ja Mari-Liis Roos. Viisik loob kireva omaloomingulise kõlakimbu, kus koos eksperimentaalne häälutamine, helikollaažid ja mitmekeelsed sõnamängud, kõigest läbi kumamas jõulised hoiakud ja katsetamishimu.

Must pesu. Enn Tiidumaa.

Lita Records LITA001

Nende kümnete tuhandete seas, mida ma elus käes olen hoidnud, on see kindlasti esimene plaat, mis on pakendatud musta naistesuka sisse. Plaat ise sisaldab äratuntavate ja identifitseerimatute sãmplitega pikitud house-muusikat. Kui see on debüüt, vähemasti laiema publiku jaoks, siis on esmane tähelepanu igatahes võidetud.

JOOSEP SANG

September

Tallinnas

2. 09 kell 20 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Puccini ooper "Boheem" Coca-Cola Plazas

4. 09 kell 19 Sarah Chang (viul, USA), ERSO, Toomas Vavilov (dirigent) Estonia kontserdisaalis

4. 09 kell 19 Noored interpreetid: Mari Poll (viul), Mihkel Poll (klaver) Mederi saalis

4. 09 kell 19 Nixoni ballett Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvusoper Estonias

5. 09 kell 12 Orelipooltund: Jüri Goltsov toomkirikus

5. 09 kell 17 Sügisjazz. Kui üksainus suvi: Villu Veski (saksofon), Tiit Kalluste (akordion) Katariina kirikus

5. 09 kell 17 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusoper Estonias

9. 09 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonias

10. 09 kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvusoper Estonias

10. 09 kell 19 Hortus Musicus Niguliste kirikus

11. 09 kell 19 Tšaikovski ballet "Luikede järv" Rahvusoper Estonias

11. 09 kell 19 ERSO hooaja avakontsert: Roman Polissadov (bass, Venemaa), Peeter Laul (klaver, Venemaa), Eesti Rahvusmeeskoor, ERSO, Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

12. 09 kell 12 Orelipooltund: Ülle Noormägi toomkirikus

12. 09 kell 17 Wagneri ooper "Tristan ja Isolde" Rahvusoper Estonias

12. 09 kell 18 Vocalissimo: Monika-Evelin Liiv (metosopran), Ralf Taal (klaver) raekojas

13. 09 kell 17 Sügisjazz: Jason Carter (kitarr, Suurbritannia) Okupatsioonide muuseumis

16. 09 kell 18 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonias

16. 09 kell 19 Oliva & Foltz Overcross duo (Prantsusmaa) Estonia Talveaias

16. 09 kell 19 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Tšaikovski ooper "Jevgeni Onegin" Coca-Cola Plazas

17. 09 kell 18 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoper Estonias

17. 09 kell 19 Kalle Randalu (klaver) Estonia kontserdisaalis

18. 09 kell 18 Nixoni ballett Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvusoper Estonias

18. 09 kell 19 Vanamuusikaansambel barock a.c.c.u.u.t (Saksamaa) Niguliste kirikus

19. 09 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

19. 09 kell 18 Puccini ooper "Tosca" Rahvusoper Estonias

19. 09 kell 18 Voces Muzicales 10: kammerkoor Voces Muzicales, Tallinn Sinfonietta, Ene Salumäe (positiivorel), Tõnu Jõesaar (tšello), Andreas Arder (kontrabass), Risto Joost (dirigent)

20. 09 kell 12 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoisi" Rahvusoper Estonias

20. 09 kell 17 Sügisjazz. ERGO Jazz Session vol 5: Peter Fessler (vokaal, Saksamaa) Kumu auditooriumis

20. 09 kell 17 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Mozarti ooper "Võlulööd" Coca-Cola Plazas

21. 09 kell 19 Raimo Kangro 60: Raffi Haradžanjan ja Reinis Zariņš (klaver, Läti), löökpilliansambel PaukenEst, Mihkel Peäske (flööt), Toomas Vavilov (klarnet) Estonia kontserdisaalis

23. 09 kell 18 EMTA Sügisfestival: avakontsert TMKK aulas

23. 09 kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvusoper Estonias

23. 09 kell 19 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Bellini ooper "Puritaanid" Coca-Cola Plazas

24. 09 kell 16 EMTA Sügisfestival:

rahvusvaheline ümarlaud "Innovatsioon muusikas ja teatris ning kuidas seda praktikas kasutatakse?" EMTA ooperistuudios

24. 09 kell 18 EMTA Sügisfestival: EMTA uue muusika ansambel EMTA kammersaalis

24. 09 kell 19 Bournonville'i ballett Løvenskioldi muusikale "Metshaldjas" Rahvusoper Estonias

24. 09 kell 19 Noored interpreetid: Helena Tuuling (klarnet), Liivi Arder (klaver), Hanna-Liis Nahkur (viul), Mari-Katrina Suss (viul), Anne Ilves (viola), Andreas Lend (tšello) Mederi saalis

24. 09 kell 19 Rahvusvaheline õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo": Eesti Rahvusmeeskoor, Achilles Chaldaikis (dirigent, Kreeka) Jaani kirikus

24. 09 kell 19 Meistrite akadeemia. Viva Jubilee!: Evi Ross (klaver), Virgo Veldi (saksofon), Maire Haava (metosopran), Susanna Aleksandra (vokaal), Mati Kärmas (viul) Tallinna Raekojas

25. 09 kell 17 EMTA Sügisfestival: "Margarita ja Meister" (esietendus, lav. A. Pepeljajev), EMTA lavakunstikool teatris NO99

25. 09 kell 18 Hugo Lepnurme muusikapäevade kontsert H. Lepnurme muusikast: Laudate Dominum, Credo, Allika Baptistikoguduse kammerkoor toomkirikus

25. 09 kell 19 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoper Estonias

25. 09 kell 20 EMTA Sügisfestival: Monika Mattieseni lühiooper "Dmeeter" ja Age Hirve lühiooper "Tuleloitsija" (lav. Liis Kolle), EMTA ooperistuudio ja ansambel, Risto Joost (dirigent) Kanuti Gildi saalis.

26. 09 kell 12 Hugo Lepnurme muusikapäevade orelikontsert Hugo Lepnurme koraalimuusikast toomkirikus

26. 09 kell 16 EMTA Sügisfestival: kompositsiooniüliõpilaste loomingu kontsert EMTA kammersaalis

26. 09 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

26. 09 kell 18 Helsingi Barokk-orkester, Aapo Häkkinen (dirigent) Estonia kontserdisaalis

26. 09 kell 19 EMTA Sügisfestival: Monika Mattieseni lühiooper "Dmeeter" ja Age Hirve lühiooper "Tuleloitsija" (lav. Liis Kolle), EMTA ooperistuudio ja ansambel, Risto Joost (dirigent) Kanuti Gildi saalis

26. 09 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoper Estonias

27. 09 kell 12 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoisi" Rahvusoper Estonias

27. 09 kell 13 Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia 90: Muusikakõrgkoolide Ühisorkester (ABAM) Estonia kontserdisaalis

27. 09 kell 19 Rahvusvaheline õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo": Vene koorikapell, Olga Tungal (dirigent) Jaani kirikus

30. 09 kell 19 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoper Estonias

30. 09 kell 19 Laulud Mulgimaalta: Anu Taul ja Triinu Taul (laul, torupill, kitarr), Tarmo Noormaa (löötpill) Rahvusoper Estonia Talveaias

Tartus

2. 09 kell 20 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Puccini ooper "Boheem" kinos Ekraan

5. 09 kell 12 Esietendus: "Lotte ja Bruno muusikatund" Vanemuise väikeses majas

6. 09 kell 12, 18 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas

8. 09 kell 19 Maestro Eri Klasi meistrkursuse lõppkontsert: Vanemuise sümfooniaorkester, dirigendid: Kristiina Poska, Andreas Hotz, Oksana Lyniv, Cladio Ordaz ja Jaan Ots Jaani kirikus

*

15. 09 kell 19 Oliva & Foltz Over-cross duo (Prantsusmaa) Vanemuise kontserdimajas

15. 09 kell 19 Paul Ábrahâmi operett "Savoy ball" Vanemuise suures majas

16. 09 kell 19 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Tšaikovski ooper "Jevgeni Onegin" kinos Ekraan

18. 09 kell 19 Vanemuise sümfooniaorkestri hooaja avakontsert: Indrek Leivategija (tšello), dirigent Mihkel Kütson Vanemuise kontserdimajas

19. 09 kell 19 Ballett "Kevade" Vanemuise suures majas

20. 09 kell 12, 18 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas

20. 09 kell 16 Soovikontsert "Kaunimad hetked su elus": Kaunimate Aastate Vennaskond Vanemuise väikeses majas

20. 09 kell 17 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Mozarti ooper "Võlflööd" kinos Ekraan

22. 09 kell 19 Styne'i muusikal "Sugar ehk džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas

23. 09 kell 12 "Lotte ja Bruno muusikatund" Vanemuise väikeses majas

23. 09 kell 19 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Bellini ooper "Puritaanid" kinos Ekraan

24. 09 kell 19 Offenbachi ooper "Hoffmanni lood" Vanemuise suures majas

25. 09 kell 19 Rahvusvaheline õigeusu vaimuliku muusika festival "Credo": Eesti Rahvusmeeskoor, Achilles Chaldaikis (dirigent, Kreeka) Jaani kirikus

26. 09 kell 19 Tšaikovski ballett "Uinuv kaunitar" Vanemuise suures majas

27. 09 kell 16 Paul Ábrahâmi operett "Savoy ball" Vanemuise suures majas

29. 09 kell 11, 13 "Lotte ja Bruno muusikatund" Vanemuise väikeses majas

Pärnus

10. 09 kell 19 Roman Polissadov (bass, Venemaa), Peeter Laul (klaver, Venemaa), Eesti Rahvusmeeskoor, ERSO, Nikolai Alek-

sejev (dirigent) Pärnu kontserdimajas

16. 09 kell 19 Kalle Randalu (klaver) Pärnu kontserdimajas

19. 09 kell 14 Lasteetendus: Piret Ripsi muusikal "Kiviaja Kalle" Pärnu kontserdimajas

23. 09 kell 19 Vanemuise ballett "Kevade" Pärnu kontserdimajas

26. 09 kell 19 Laulud Mulgi- maalta: Anu Taul ja Triinu Taul (laul, torupill, kitarr), Tarmo Noormaa (löötpill) Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

12. 09 kell 17 Roman Polissadov (bass, Venemaa), Peeter Laul (klaver, Venemaa), Eesti Rahvusmeeskoor, ERSO, Nikolai Aleksejev (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

15. 09 kell 19 Kalle Randalu (klaver) Jõhvi kontserdimajas

17. 09 kell 18 Lõvide tsirkus Jõhvi kontserdimajas

18. 09 kell 19 Oliva & Foltz Over-cross duo (Prantsusmaa) Jõhvi kontserdimajas

24. 09 kell 19 Laulud Mulgi- maalta: Anu Taul ja Triinu Taul (laul, torupill, kitarr), Tarmo Noormaa (löötpill) Jõhvi kontserdimajas

Viljandis

11. 09 kell 19 Pärimusmuusika Aida hooaja avapidu: Alle-aa, Minu isa oli ausus ise jt

11. 09 kell 23 Aidakvaarium vol 4: DJ P. Julm feat. Cätlin Jaago, Tiit Kikas, Kulno Malva ja Ruslan Trotšinski Pärimusmuusika Aida klaasosas

15. 09 kell 18 Omakultuuri-akadeemia: kontsertkohtumine Indrek Kaldaga, juttu juhib Jaak Johanson Pärimusmuusika Aidas

19. 09 kell 11 Perekommik pärimusmuusikaga Pärimusmuusika Aidas

22.–26. 09 Viljandi kitarrifestival

Mujal Eestis

2. 09 kell 20 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Puccini ooper "Boheem" Narva kinos Astri

8.–20. 09 Maarjalaulude festival Narvas

11. 09 kell 18 Hortus Musicus Narva Aleksandri kirikus

11. 09 kell 19 Mendelssohn.

Kreek: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Rakvere Kolmainu kirikus

12. 09 kell 19 Mendelssohn.

Kreek: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Viimsi Jakobi kirikus

13. 09 kell 13 Hortus Musicus Vigala kirikus

13. 09 kell 18 Mendelssohn.

Kreek: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Daniel Reuss (dirigent) Haapsalu toomkirikus

16. 09 kell 19 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Tšaikovski ooper "Jevgeni Onegin" Narva kinos Astri

18. 09 kell 17 Meistrite akadeemia: Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Rakvere rahvamajas

20. 09 kell 17 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in HD salvestis: Mozarti ooper "Võlflööd" Narva kinos Astri

23. 09 kell 19 Metropolitan Opera sarja The MET: Live in

HD salvestis: Bellini ooper "Puritaanid" Narva kinos Astri

24. 09 kell 18 Hingemuusika: EMTA kammerorkester Peeter Paemurru ja Mari Tampere juhendamisel Häädemeeste Miikaeli kirikus

26. 09 kell 16 Hingemuusika: EMTA kammerorkester Peeter Paemurru ja Mari Tampere juhendamisel Türi Püha Martini kirikus

Andmed on kontrollitud 15. augustil. Täpsem info kodulehekülgedel.

NB! Oktoobri kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 10. septembriks aadressil

kai.tamm@ema.edu.ee

Eesti Heliloojate Liit ja Pirita klooster kuulutavad välja konkursi

TAAVETI LAUL

Konkursi tingimused

- Konkursile oodatakse teoseid kammerkoorile või vokaalansamblike (SATB). Võimalik on kasutada ka ainult mees- või naishääli.
- Teos on kirjutatud äsjailmunud Taaveti laulude uustõlke sõnadele (Psalmid, kirjastus Maarjamaa, 2009).
- Teosed ei tohi olla varem ettekantud.
- Teoste laekumise tähtaeg on 1. november 2009. Esitusvalmid partituurid tuleb nimetatud kuupäevaks toimetada Eesti Heliloojate Liitu, aadressil Lauteri 7c, Tallinn. Kehtivad on ka sama päeva postitempliga saadetud võistlustööd.

Konkursi preemiafond on 30 000 krooni: I preemia – 15.000.-; II preemia – 10.000.-; III preemia – 5000.-.

Valik konkursile laekunud teostest tuleb ettekandele detsembris kammerkoor Voces Musicalese poolt.

Psalmid on saadaval Pirita kloostri ja Eesti Heliloojate Liidus (hind 50 kr, koos käibemaksuga).

Lisainformatsioon www.helilooja.ee
info@helilooja.ee ja 6466 536

23.-26. september

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

SÜGISFESTIVAL

23. september kell 18.00

Tallinna Muusikakeskkool (Vabaduse pst 130)

AVAKONTSERT

Kontsert heliloojate loomingust, kes on saanud oma hariduse Kivimäel Tallinna Muusikakoolis õppides. Esinevad EMTA üliõpilased, kaastegevad TMKK õpilased

24. september kell 16.00

EMTA ooperistuudio

Sügisfestivali rahvusvaheline ümarlaud: Innovatsioon muusikas ja teatris ning kuidas seda praktikas kasutatakse? Moderaator EMTA kultuurikorralduse ja humanitaarainete osakonna juhataja professor Gesa Birnkraut (Saksamaa). Ümarlaud toimub inglise keeles

24. september kell 18.00

EMTA kammersaal

EMTA Uue Muusika Ansambel

25. september kell 17.00

Teater NO99

“Margarita ja Meister” (esietendus)

EMTA Lavakunstikool, lavastaja Aleksander Pepeljajev

Piletid 225.- / 170.-

25. september kell 20.00

Kanuti Gildi saal

Lühiooperite õhtu

Monika Mattiesen “Dmeeter”, Age Hirv “Tuleloitsija”

Lavastaja Liis Kolle, dirigent Risto Joost

EMTA ooperistuudio ja EMTA ansambel

Piletid 150.- / 100.-

26. september kell 16.00

EMTA kammersaal

EMTA kompositsiooniüliõpilaste loomingu kontsert

26. september kell 19.00

Kanuti Gildi saal

Lühiooperite õhtu

Monika Mattiesen “Dmeeter”, Age Hirv “Tuleloitsija”

Lavastaja Liis Kolle, dirigent Risto Joost

EMTA ooperistuudio ja EMTA ansambel

Piletid 150.- / 100.-

PÄRIMUSMUUSIKA LÕIKUSPIDU

2.-3. oktoober

Pärimusmuusika Ait, Viljandi

SUVISE VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA FESTIVALI MENUKAIMAD:

ALEKSEY ARKHIPOVSKY

ETHNO IN TRANSIT

JOHANSON JA VENNAD

GJANGSTA

TIIT KIKAS KAVAGA „KIREV KIKAS“

+ Roheline lava

+ öine süssisahistamine

Päevapiletid eelmüügis Piletilevis piiratud koguses.

Kontserdipiletid müügil Piletilevis

ja tund enne algust kohapeal.

Lapsed alla 12 a. (k.a.) TASUTA

www.folk.ee

SUURTOETAJA:

TOETAJAD:

TÄNAME:

EESTI EKSPRESS

●●● Eesti Päevaleht

Määleht

Sakala

TARTU ÜLIKOOL
viljandi kultuuriaakadeemia

ecoprint

KUKU

TALLINNA FILHARMOONIA

Tallinna Filharmonia hooaja avakontsert
26.septembril kell 19 Tallinnas Jaani kirikus

ARVO PÄRT

Sümfoonia nr. 4 Los Angeles Eesti esiettekanne

GUSTAV MAHLER

Laul maast //A. Schönbergi seade

HELEN LOKUTA

MATI TURI

TALLINN SINFONIETTA

dirigent RISTO JOOST

Piletid eelmüügist 100 kr/ 60 kr | kohapealt 130 kr/ 90 kr | www.piletilevi.ee ja
www.piletimaailm.com | Tallinna Filharmonia tel. 6699940 www.filharmonia.ee

